

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**Kostel Všech svatých ve Vyšehorkách a tvrz
Líšnice ve světle archeologických pramenů**

Martin Chalánek

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Šlézar

Olomouc 2014

Čestné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne _____

_____

Martin Chalánek

Poděkování

Rád bych poděkoval Mgr. Pavlu Šlázarovi za vedení práce a za pomoc v každé situaci během jejího psaní. Velké díky patří Mgr. Jakubu Halamovi, Ph.D. z Vlastivědného muzea v Šumperku za poskytnutí archeologického materiálu, Mgr. Pavlíně Kalábkové, Ph.D. za pomoc při vyřizování výpůjčky nálezů, Mgr. Tomáši Vítkovi za rady v problematice kostelů a panu Karlu Faltýnkovi za půjčení nálezů a za řadu cenných rad z regionální historie.

Děkuji samozřejmě i rodičům a přátelům, kteří mi byli nezbytnou oporou.

Obsah

Úvod	7
1. Geografické vymezení lokalit a přírodní podmínky	9
1.2 Geologie a pedologie.....	10
1.3 Hydrologie	11
1.4 Vegetace.....	12
2. Historie lokalit	13
2.1 Dějiny bádání.....	13
2.2 Historie vyšehorského kostela a jeho farnosti.....	14
2.3 Historie líšnické tvrze	17
2.4 Vývoj líšnického panství a vyšehorské farnosti	20
2.5 Součásti líšnického panství.....	22
2.5.1 Bušín.....	22
2.5.2 Lechovice	22
2.5.3 Líšnice.....	23
2.5.4 Radnice	24
2.5.5 Paseky	25
2.5.6 Pavlov	25
2.5.7 Podolí	26
2.5.8 Studená Loučka	26
2.5.9 Újezd	27
2.5.10 Úvoz.....	28
2.5.11 Veselí.....	28
2.6 Archeologický výzkum kostela Všech svatých ve Vyšehorkách	29
2.7 Archeologický výzkum líšnické tvrze	34
3. Keramika	37
3.1 Poznání středověké keramiky.....	37
3.1.1 Badatelská činnost	37
3.1.2 Výrobní proces	38

3.1.3	Výzdoba a tvarová typologie středověké keramiky	39
3.2	Vyhodnocení souborů keramiky	42
3.2.1	Keramický kód.....	42
3.2.2	Chronologie	43
3.2.3	Keramika z kostela Věch svatých ve Vyšehorkách	44
3.2.4	Keramika z líšnické tvrže.....	51
4.	Kovové artefakty	62
4.1	Kovové nálezy středověkého období	62
4.2	Kovové artefakty z vyšehorského kostela	63
4.3	Kovové artefakty z líšnické tvrže.....	65
5.	Osteologický materiál	67
5.1	Lidské kosterní pozůstatky	67
5.2	Zvířecí kosti.....	67
6.	Ostatní materiál.....	68
6.1	Sklo	68
6.2	Dřevo.....	68
6.3	Medailonek.....	69
6.4	Zelený kámen s briliantovým brusem	69
6.5	Textil	69
Závěr		70
Resumé/Summary		72
Seznam literatury		74
Seznam použitých internetových odkazů.....		77
Seznam příloh.....		78
Grafy:.....		78
Katalog:		78
Obrázky:		78
Fotografie:		80
Katalog		81

Keramický kód	81
Keramika z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách	82
Keramika z líšnické tvrže	84
Kovové předměty z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách	85
Kovové předměty z líšnické tvrže.....	87
Kosti z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách.....	87
Kosti z líšnické tvrže	87
Ostatní materiál z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách	88
Obrazová a fotografická příloha	89

Úvod

Hlavním cílem této bakalářské práce je zpracování materiálu získaného během archeologického výzkumu kostela Všetech svatých ve Vyšehorkách pod vedením Vladimíra Goše v roce 1994 a archeologických nálezů z prostorů bývalé líšnické tvrze. Důraz byl kladen na období středověku a to především na nálezy keramické a kovové.

V první části práce nazvané *Geografické vymezení lokalit a přírodní podmínky* se věnuji geografii Mohelnicka. V této kapitole je zmíněna poloha a základní informace o sledovaných lokalitách. Dále sleduji geologii, pedologii a hydrologii tohoto regionu a nakonec se věnuji vegetačním podmínkám.

Základní osou druhé části této bakalářské práce je historie lokalit. První podkapitolou jsou *Dějiny bádání*, kde uvádím nejdůležitější postavy a instituce, které se v minulosti či v době současné věnují archeologické činnosti v námi sledovaném regionu. Dále je dán prostor pro historii kostela Všetech svatých ve Vyšehorkách. Chronologicky postupuji od nejstarších zpráv o kostele a jeho farnosti a přes další výrazné historické milníky této církevní stavby se dostávám až do současnosti. Stejně tak postupuji chronologicky i v případě historie líšnické tvrze, která navazuje na historii vyšehorského kostela. V další podkapitole se věnuji vývoji bývalého líšnického panství a vyšehorské farnosti. V této části lze sledovat, jak se měnil rozsah panství a farnosti v čase. V další části je uveden přehled obcí, které byly v minulosti v rukou pánů z Kunštátu a Líšnice a které tak byly součástí panství. V této části se v omezené míře věnuji i archeologickým nálezům z těchto obcí. Dále navazuje podkapitola *Archeologický výzkum kostela Všetech svatých ve Vyšehorkách*, kde podávám přehled o samotném výzkumu, ale i o souvisejících informacích, jako je půdorys, datace vzniku kostela nebo o nálezech náhrobníků. Podobně je tomu i v následující podkapitole, ve které se však místo kostela věnuji archeologickým výzkumům tvrze z Líšnice.

Třetí část práce je vyhrazena keramice. Nejprve popisují současný stav poznání středověké keramiky, kde shrnují nejdůležitější publikace a autory, kteří se středověkou keramikou zabývali. Součástí je i pojednání o výrobním procesu, tvarové typologii a o výzdobném stylu středověké keramiky. Poté již přecházím od teorie k praxi a další řádky jsou věnovány analýze objevených keramických nálezů a to nejprve z kostela Všech svatých, později pak přichází na řadu analýza nálezů z líšnické tvrže.¹

Podobné členění má i čtvrtá část práce, kde se zabývám kovovými artefakty. Stejně jako u kapitoly o keramice se přes teoretickou část věnující se současnému stavu poznání dostávám k analýze artefaktů, nejprve vyšehorských a poté těch z Líšnice.

Pátá kapitola se věnuje osteologickému materiálu. Vzhledem k počtu nálezů již není rozdělena na část věnující se nálezům z kostela a z tvrže, ale pouze dle toho, zda se jednalo o kosterní pozůstatky člověka či šlo o kosti zvířecí.

Následná část je věnována nálezům z jiných materiálů, je zde například zmíněn textil, sklo nebo dřevo. Vzhledem k tomu, že všechny tyto materiály pocházely pouze z archeologického výzkumu z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách, členění na část věnující se líšnické tvrzi zde již nebylo potřeba.

Poté již následuje závěr, kde je stručné shrnutí poznatků získaných během psaní této bakalářské práce. Nedílnou součástí je také cizojazyčné resumé, seznam použité literatury, katalog nálezů z obou lokalit a obrazová příloha, kde lze nalézt kresebnou a fotografickou dokumentaci nálezů.

---

¹ Slovem analýza se zde myslí celkové zhodnocení archeologického nálezu včetně chronologického zařazení či případných analogií.

1. Geografické vymezení lokalit a přírodní podmínky

1.1 Poloha lokalit

Obec Líšnice leží asi pět kilometrů západním směrem od města Mohelnice, které je správním centrem mikroregionu Mohelnicka.² Leží v nadmořské výšce 320 metrů. Ačkoliv byly okresy jako administrativní jednotky zrušeny, územně i nadále tohle území spadá pod město Zábřeh (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 3). Vesnicí prochází silnice II. třídy s číslem 644 vedoucí z Mohelnice do Městečka Trnávka, která spojuje území Malé Hané s Mohelnickou brázdou a dále s celým Hornomoravským úvalem.

Obec Vyšehorky leží jen necelé dva kilometry severně od Líšnice v nadmořské výšce 375 metrů. S okolím ji spojuje silnice číslo 03537, která patří mezi silnice III. třídy. Vede z Líšnice přes Podolí, za kterým cesta ústí do dopravní tepny spojující Mohelnici a Svitavy.

Obě výše zmíněné obce leží na svazích Mírovské vrchoviny. Mírovská vrchovina je střední částí Zábřežské vrchoviny, která se dělí na tři geomorfologické podcelky. Na severu hraničí s Drozdovskou vrchovinou, hranici tvoří řeka Moravská Sázava. Na jihu ji od Bouzovské vrchoviny odděluje řeka Třebůvka. Na západě ji omezuje výrazný svah k Moravskotřebovské pahorkatině, na východě stupňovitě klesá do Mohelnické brázdy (DEMEK 1965, 125).³

Mírovskou vrchovinu tvoří Žádlovická pahorkatina a Maletínská vrchovina. Celkově zaujímá plochu o rozloze 216 km². Nejvyšší bod leží u obce Hynčina v Maletínské vrchovině ve výšce 606 metrů a nazývá se Kančí vrch

---

² <http://www.mu-mohelnice.cz/charakteristika-mikroregionu-mohelnicko/d-158011/p1=75428>

³ Podle některých zdrojů se obec Líšnice nachází na úpatí svahů Bouzovské vrchoviny (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 3). Nicméně v publikacích zaměřených přímo na geomorfologii se uvádí, že Bouzovská vrchovina je na severu ohraničená průlomovým údolím řeky Třebůvky, která však teče několik kilometrů jižněji od Líšnice (DEMEK 1965, 125; DEMEK – NOVÁK 1992, 25). Obě obce tedy dále uvádím jako součást Mírovské vrchoviny.

(DEMEK – NOVÁK 1992, 25). Průměrná výška vrchoviny je 550 metrů, reliéf tvoří ploché široké hřbety, nad které vystupují izolované kopce (DEMEK 1965, 125).

Zábřežská vrchovina jako část Krkonošsko-jesenické soustavy spadá do České vysočiny, která je nejvyšší horopisnou jednotkou v České republice. Česká vysočina vznikla během hercynských horotvorných pohybů v prvohorách, konkrétně v karbonu (DEMEK – NOVÁK 1992, 15).

1.2 Geologie a pedologie

Okolí sledovaných lokalit spadá do území Českého masívu, který byl formován během hercynského vrásnění na konci paleozoika. Na jeho stavbě se podílí i některé starší geologické prvky, například kadomské prvky z období proterozoika. Na dnešní podobu měly vliv zejména saxonské pohyby během kenozoika a kvartéru (DEMEK – NOVÁK 1992, 39).

Z hlediska geologického má převahu proterozoická hornina mírovského krystalinika, které je synklinálně uloženo na krystaliniku zábřežském, nižší oblasti jsou pokryty miocenními sedimenty (DEMEK 1965, 125).

Na severu je Mírovská vrchovina složena ze zábřežského krystalinika, na jihu především ze spodnokarbonských zvrásněných usazenin. V západní části v Maletínské vrchovině se vyskytují ostrůvky křídových hornin a neogenních usazenin, severní část je složena z fylitů, svorů, rul a chloriticko-aktinolitických břidlic (DEMEK 1987, 338).

Důležitou součástí geologické stavby v okolí Líšnice je krystalinikum svinovsko-vranovské. Již název napovídá o vazbě k tomuto regionu. Vranová Lhota leží na půl cesty mezi Mohelnicí a Městečkem Trnávka, Svinov je dokonce dnes součástí samotné obce Líšnice. Svinovsko-vranovské krystalinikum tvoří pás táhnoucí se od Svojanova po Vrážné. Po stranách je tektonicky omezeno, obklopují ho spodnokarbonské sedimenty kulmské facie (DEMEK – NOVÁK 1992, 51).

Oblast Mohelnicka je zajímavá i z pohledu mineralogie. Především jde o výskyt olovnato-zinkových rud, který je doložen z Květína, Řepové, Vranové Lhoty

a Radnic. V blízkosti sledovaných lokalit jsou i ložiska grafitu, který je pro archeologii důležitý a vyskytuje se velmi často v nálezech středověké keramiky. Doklady grafitu pochází z nedaleké osady Zavadilka (DEMEK – NOVÁK 1992, 126). Největším a zároveň nejblížejším těžebním místem tohoto minerálu je již výše zmíněný Svinov (GOŠ – KAPL 1986, 186).

V průběhu šestnáctého století se v okolí těžil maletínský pískovec, nedlouho poté horníci narazili na železnou rudu. Ložiska této nerostné suroviny přilákala do okolí mnoho nových osadníků, počet obyvatel se tak zvyšoval. Souvisle stoupal i počet německých obyvatel, kteří se sem houfně přesouvali z již výrazně poněmčeného Slezska (GOŠ 1985, 8).

1.3 Hydrologie

S ohledem na hlavní bod rozvodí, masív Kralického Sněžníku, patří oblast Mohelnicka, ostatně jako většina moravského území, do černomořského úmoří. Do Černého moře zde pramenící vodu odvádí Dunaj, který je na našem území zastoupen největší moravskou řekou, Moravou (DEMEK – NOVÁK 1992, 155).

Nejdůležitějším říčním tokem v blízkosti sledovaných lokalit je potok Podhrádek nebo též Líšnička. Pramení nedaleko Bukové, z pravé strany obtéká osadu Bušín, přijímá několik malých bezejmenných levých přítoků, z nichž nejdůležitější je přítok v blízkosti dnešních líšnických mlýnů. Nedaleko odtud severním směrem leží zbytky líšnické tvrze. Kousek od tvrze pramení Zámecký pramen, na němž jsou vystavěny Horní a Dolní Líšnický rybník. Podhrádek pokračuje přes Líšnici k Žádlovicím, kde jsou na něm vybudovány nádrže, a po dalším necelém kilometru se v Lošticích zleva vlévá do Třebůvky.

Třebůvka odvádí do Moravy velkou část vodstva Mírovské a Bouzovské vrchoviny. Její pramen se nalézá nedaleko obce Křenov, největšími přítoky jsou Kučinský potok, Jevíčka a Javoříčka. Celkem zaujímá povodí Třebůvky plochu o rozloze 584 km², délka toku je 48,3 kilometrů. V hydrologické stanici v Lošticích byl změřen průtok o hodnotě 2,593 m³/s. Nejsilnější tok bývá v březnu, nejslabší

nejčastěji v říjnu. Vlévá se zprava do Moravy nedaleko Moravičan (DEMEK – NOVÁK 1992, 159).

Velkou řekou oblasti je také Moravská Sázava, která odvodňuje severní část Zábřežské vrchoviny. Pramení u Čenkovic a ústí do Moravy nedaleko Zábřehu. Povodí této řeky zaujímá plochu o rozloze 507,3 km² a samotná řeka je dlouhá 54,3 kilometrů. V Lupěném byl změřen průtok o hodnotě 4,343 m³/s (DEMEK – NOVÁK 1992, 159).

Nutné je také zmínit řeku Mírovku, která pramení nedaleko Maletína a za Mohelnicí ústí zprava do Moravy.

Pro období středověku je důležitý potok Újezdka, pramenící nedaleko východního svahu Vyšehorek. Kolem této vodoteče se rozkládala slovanská osada se specializovanou hrnčířskou výrobou (GOŠ 1985, 5). Újezdka se vlévá do Mohelnicko-moravičanských jezer, ze kterých voda pokračuje zprava do Moravy.

1.4 Vegetace

Dle výškové stupňovitosti patří Mírovská vrchovina do pásu, kde se nejčastěji vyskytují teplomilné doubravy a dubohabřiny. Ve vyšších polohách, které přesahují hranici 500 metrů nad mořem, se lze setkat s bučinami. Jedná se především o severní a západní část vrchoviny.

Jaromír Demek charakterizuje tuto oblast jako mozaiku polí, luk a smrkových porostů. Maletínská vrchovina je zalesněna především smrčiny a bučinami, smrky lze najít i v Žádlovické pahorkatině, kde již ale převažují (především ve východní části) louky a pole (DEMEK 1987, 338, 355, 576).

2. Historie lokalit

2.1 Dějiny bádání

V okolí města Mohelnice lze najít řadu archeologických památek a to již z nejstarších období. Archeologická činnost v regionu je vázána především na činnost Vlastivědného muzea v Šumperku. Bylo založeno v roce 1896 jako soukromé a po roce 1910 vystupovalo jako německé městské muzeum. Po skončení druhé světové války přešlo pod českou správu a v padesátých letech se natrvalo usídlilo v Pavlínině dvoře. Součástí Vlastivědného muzea v Šumperku jsou i jeho pobočky – muzea v Mohelnici a Zábřehu, Lovecko-lesnické muzeum v Úsově a památník Adolfa Kašpara v Lošticích.⁴

Obrovského významu v tomto regionu dosáhla takzvaná amatérská archeologie. Bylo zde mnoho nadšenců do regionální historie a svému koníčku se věnovali i navzdory tomu, že měli ještě svá pravá zaměstnání. Mezi prvními lze zmínit líšnického učitele Hanse Morawka, který se stal později jedním ze zakladatelů dnešního mohelnického muzea. Rodák z Řepové kromě výzkumu líšnické tvrze, o kterém bude řeč později, prozkoumal i hradisko Obersko, halštatské sídliště u mohelnické elektrárny nebo slovanskou osadu u Újezda, později známou z práce Vladimíra Goše. Po druhé světové válce byl z československé republiky vysídlen (FALTÝNEK – KAPLOVÁ 2010, 252).

Na Hanse Morawka navázala jména, jako jsou Vladimír Kapl, Josef Horký nebo Josef Novák. U Vladimíra Kapla bychom kromě výzkumu kostela Všech svatých ve Vyšehorkách neměli zapomínat na jeho výzkum Biskupského hrádku v Mohelnici, nutné je zmínit i výzkum v Paloníně, kde spolupracoval s Vladimírem Gošem a Jindrou Nekvasilem. Josef Horký prováděl v okolí Mohelnice množství sondáží, kromě samotné Mohelnice lze zmínit katastry Újezda, Moravičan nebo Podolí. V roce 1981 se přestěhoval do Tršic, kde však ve své archeologické činnosti pokračoval. Páter Josef Novák se ve své činnosti orientoval především na obec, ve které působil i jako farář, tedy Moravičany. Zde strávil několik let na

---

⁴ <http://www.muzeum-sumperk.cz/zarizeni/>

výzkumu s Jindrou Nekvasilem. Jeho zaujetí pro historii lze dokreslit i tím, že sepsal Dějiny Moravičan i zdejšího kostela (FALTÝNEK 2007, 196-206).

Svými znalostmi byli tito tři muži v šedesátých letech dvacátého století neocenitelnou pomocí při pracích profesionálních archeologů Rudolfa Tichého či již zmíněného Jindry Nekvasila, v pozdějších letech pak zejména Vladimíra Goše. V poslední době již není oblast archeologie vymezena zájmy pouze Vlastivědného muzea v Šumperku, ale své výzkumy zde provádí i Archeologické centrum Olomouc nebo Archaia Olomouc.⁵

Pokud jde o samotné lokality Vyšehorky a Líšnice, setkáme se zde především s již zmíněnými jmény. Líšnické tvrzi se povrchovými sběry věnoval Hans Morawek, který byl sponzorován hrabětem Dubským ze Žádlovic. V šedesátých letech zde prováděl výzkum Josef Horký, z jehož výkopů pochází největší část archeologických nálezů. V roce 2012 byl na svazcích úvozů v blízkosti tvrze proveden detektorový průzkum pod vedením Marka Kalábka, pracovníka Archeologického centra Olomouc.

V souvislosti s archeologickým výzkumem kostela Všech svatých ve Vyšehorkách je nutné zmínit tehdejšího pracovníka Vlastivědného muzea v Šumperku Vladimíra Goše, který se nyní věnuje pedagogické činnosti na Slezské univerzitě v Opavě. Jeho pravou rukou při tomto výzkumu byl Vladimír Kapl. Podrobnou analýzu náhrobníků, které se při výzkumu našly, zpracoval ve své práci Miloslav Pojsl (POJSL 1999).

2.2 Historie vyšehorského kostela a jeho farnosti

Hned na úvod je nutno zmínit, že název obce Vyšehorky je až novodobý. K přejmenování obce došlo v roce 1949, jelikož původní název Vyšehoří se pletl se stejnojmennou obcí u Bludova (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 11). Je-li

---

⁵ Archeologické centrum Olomouc provádělo archeologický výzkum náměstí Míru v Lošticích nebo v Mohelnici v trati "Za Moravou", Archaia Olomouc svou činnost na severní Moravě orientuje především do okolí města Jeseník (výzkumy v Jeseníku, Bukovicích, České Vsi a dalších), v námi sledovaném regionu lze zmínit výzkum mohelnického náměstí.

tedy v textu použít tvar Vyšehoří či Vyšehorky, vždy máme na mysli jednu a tu samou konkrétní obec.

První historická zmínka o této církevní stavbě i celé vesnici pochází z roku 1369. V tomto roce Anka odkázala vyšehorskému kostelu čtyři hřivny ročně z vesnice Loučan⁶. Anka byla vdovou po Bočkovi z Kunštátu, který byl majitelem líšnické tvrze. Boček zemřel v roce 1353, jeho manželka zemřela až roku 1391, kdy těsně před svou smrtí darovala kostelu dalších 100 hřiven 20 kop grošů. Kvůli těmto historickým zmínkám bylo dříve Bočkovi z Kunštátu a Líšnice přisuzováno založení vyšehorské stavby (KAPL 2000, 4).

V souvislosti s první písemnou zmínkou je třeba zmínit i samotnou kolonizaci v této oblasti. Vznik vesnic v tomto regionu a nejspíše i Vyšehorek byl důsledkem kolonizační činnosti z iniciativy olomouckého biskupa Bruna v druhé polovině třináctého století (HEKELE 1957, 13). Hlavní silou kolonizace byla snaha zabrat novou půdu, jelikož pro zvyšující se populaci nedokázalo soudobé zemědělství zajistit potřebné množství potravin. Při kolonizaci na Mohelnicku postupně zanikaly všechny dřívější slovanské osady (MELZER – SCHULZ 1993, 73).

Podrobnější historie o Bočkovi z Kunštátu je vylíčena v kapitole o dějinách Líšnice, protože většina událostí se týká především tvrze. Vyšehorský kostel i jeho podací právo nadále náleželo pánům z Líšnice. Majitele měnil kostel až po téměř sto padesáti letech, Jan Heralt z Kunštátu a z Plumlova jej společně s tvrzí předal Bočkovi Kunovi z Kunštátu a z Bouzova. Kunštátská přítomnost v kraji končí v roce 1494, kdy Boček Kuna prodává bouzovské i líšnické panství Hanuši Haugvitzovi z Biskupic. Mnoho zpráv o vládě Haugvitzů se nedochovalo (KAPL 2000, 14).

Během šestnáctého století měnil kostel majitele velice často. V roce 1547 je Líšnice od vyšehorského kostela odtržena a líšnické panství končí, Václav Haugvitz z Biskupic Líšnici společně se Studenou Loučkou, Veselím, Bušínem a Svojanovem prodává Vratislavu Lhotskému z Ptení. Ani Vyšehoří si vládu Haugvitzů neudrželo příliš dlouho, o pouhé čtyři roky později bylo společně s Podolím, Podolíčkem a již pustým Úvozem podstoupeno olomouckému

---

⁶ Loučany leží zhruba patnáct kilometrů západním směrem od Olomouce, v dnešní době je vesnice vlivem nové zástavby téměř spojena s Náměstím na Hané.

biskupovi Janu Dubraviovi. Ten je předal v léno Jindřichu Kobylkovi z Kobylí (BŘEZINA 1963, 223, 415). Nový majitel vyznával přijímání podobojí a sám držel ochrannou ruku nad vyšehorským kostelem, kde podobojí podával kněz Jan. Ačkoli se to biskupovi nelíbilo a upozorňoval na královský mandát⁷, Jindřich Kobylka nadále nutil podávat z kalicha. Ve vyšehorském kostele se poté kněží střídali velmi často, nic na tom nezměnila ani smrt Jindřicha Kobylky roku 1576, jelikož obliba protestantského učení zde přetrvávala. Protestantští kněží končí až během rekatolizačního období roku 1636, kdy byla farnost předána pod správu Mohelnice (KAPL 2000, 17).

Je důležité zmínit období českého stavovského povstání. Do něj se kromě jiných členů rodu angažoval i pán podolských statků, Jan Burian Kobylka z Kobylího. Po porážce stavů byli Kobylkové stíháni, nicméně životy si všichni vykoupili ztrátou svých majetků. Svě lenní statky Jan Burian odprodal zpět olomouckému biskupovi a odstěhoval se do Horních Moštěnic, zemřel roku 1637 (BŘEZINA 2008, 55).

V přístavku kostela, který sloužil jako pohřební místnost pro Kobylky z Kobylího, byly nalezeny dvě kostry v nepřírozené poloze. Jedna kostra byla pohřbena vsedě s lebkou useknutou a pohozenou u nohou. Vladimír Kapl kostru pokládal za jednoho z Kobylků, který se účastnil českého stavovského povstání (KAPL 2000, 16). Pravda to nejspíše není, Kobylkové tuto historickou událost přečkali pouze se ztrátami majetku.

Osamostatnění od výše zmíněné mohelnické správy se vyšehorská farnost dočkala v roce 1663. Z mírovského panství se Vyšehorky vymanily až v roce 1848 (BŘEZINA 1963, 415). V roce 1896 byly Vyšehorky administrativně připojeny k Podolí. V roce 1960 pak byly připojeny k Líšnici a v roce 1985 byly obě obce připojeny k Mohelnici. Od roku 1990 opět vystupují Líšnice-Vyšehorky jako samostatná právní jednotka (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 11).

---

⁷ Roku 1564 bylo přijímání z kalicha povoleno papežem Piem IV, avšak pouze tam, kde se podávalo od pradávna. Zavádět nová místa s přijímáním podobojí bylo přímo proti císařské i církevní vůli. Problémem byla zkušenost z německého prostředí, kde poddaní přijímali stejné náboženství, jaké vyznávala vrchnost (KAPL 2000, 15).

Kostel Všech svatých prožil své nejhroší období v roce 1957. Třetího července zemřel farář František Schestag, který zde působil od roku 1929. Pět dní poté byl kostel zasažen bleskem. Střecha i s dřevěnou nadstavbou zvonice a téměř všechen inventář lehly popelem (KAPL 2000, 3).

Kvůli postoji, který zaujímal dřívější režim v problematice církevních otázek, byla rozsáhlejší rekonstrukce nemožná a kostel se tak dočkal jen nového zastřešení a restaurátorského výzkumu nástěnných maleb a omítek. Není tak překvapením, že se po listopadu 1989 otázka rekonstrukce dostala opět na světlo a vyvrcholila pracemi v roce 1994, jejichž součástí byl i archeologický výzkum, o kterém bude řeč níže.

2.3 Historie líšnické tvrže

První historická zmínka o obci pochází z roku 1348. Patřila Bočkovi z Kunštátu a Líšnice, který je i prvním známým držitelem tvrže. První písemná zmínka o této stavbě pochází z roku 1353, tedy z roku, kdy Boček umírá (BŘEZINA 1963, 218)

Boček s Ankou, jež je zmíněna hned v úvodu dějin vysehorského kostela, zplodili celkem osm dětí (obr. 23). Z těchto potomků zdědili majetek bratři Smil a Heralt, dva bratři zemřeli v mládí, Vilém vstoupil do kláštera a i další bratr Bedřich nastoupil církevní dráhu⁸. Smil se stal pánem líšnické tvrže, zatímco Heralt převzal již zmíněnou ves Loučany a usídlil se tam. Smil se během svého života dvakrát oženil, kromě věna mu první manželka Kateřina z Wildenberka přinesla polovinu vsi Radnice. Jelikož podací právo kostela Všech svatých nadále náleželo pánům z Líšnice, po Smilově smrti roku 1397 společně spravovali majetek všichni tři synové – Boček, Heralt a Oldřich (KAPL 2000, 9).

V této době se na Moravě rozhořely markraběcí války mezi Joštem a Prokopem. Líšnice byla do bojů zatažena kvůli sporům mezi pražským arcibiskupem a nástupcem na post olomouckého biskupa Janem XII. Železným,

---

⁸ Bedřich byl kanovníkem pražské kapituly, později se stal děkanem kapituly olomoucké (KAPL 2000, 9)

kterého podporoval i Oldřich, jeden z líšnických pánů. Biskupské statky měly být Přibíkem z Odlochovic obsazeny do doby, než bude spor vyřízen. Kromě mírovského panství však byly napadeny i některé okolní statky, které se sporem neměly nic společného. Tak byla podruhé, a rozhodně ne naposled, napadena a vzápětí vypleněna Líšnice. Současně bylo vypleněno i Vyšehoří v čele s kostelem, ze kterého bylo mnoho věcí ukradeno (KAPL 2000, 11).

Je nutné zmínit i první přepadení líšnické tvrze. Za přepadení tentokrát nemohly samotné markraběcí války, ale rodinné spory. Tvrz totiž přepadl bratranec majitelů, Smil z Loučan (BŘEZINA 1963, 219). Nicméně ani tato událost, ani následné přepadení Přibíkem z Odlochovic, i přes Oldřichovu žalobu, žádnou dohru neměly.

Po roce 1420 zůstává jediným držitelem líšnického panství Heralt z Kunštátu a Líšnice. Heralt byl z otcovy i matčiny strany spřízněn s Viktorinem, otcem Jiřího z Poděbrad. Po Viktorinově smrti byl Heralt mladému Jiřímu strýcem, poručníkem a správcem jeho statků (BŘEZINA 1963, 219).

Heralt se brzy naučil umění, které bylo pro období jeho života typické, totiž plenit a vraždit. Markraběcí války byly sice minulostí, nicméně moravským markrabětem se stal Albrecht, zeť Zikmunda Lucemburského. Podobně jako část moravské šlechty, ani Heralt s touto volbou nesouhlasil a plenil statky Albrechtových přívrženců.⁹ Ačkoliv byl roku 1434 ujednáán pětiletý zemský mír, po setrvání Albrechta na pozici markraběte se Heralt rozhodl boje obnovit (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 4).

Markrabě zorganizoval výpravu a roku 1436 se svými věrnými přepadl Heraltovy statky. Toho roku byla líšnická tvrz opět dobyta a vypleněna. Albrecht líšnické panství navíc předal do zástavy Janu z Lomnice. Kvůli svému strýci se některým majetkovým problémům nevyhнул ani Jiří z Poděbrad. Situace se nevyřešila ani po smrti Zikmunda Lucemburského roku 1437 ani po smrti markraběte Albrechta o dva roky později. V lednu následujícího roku byl opět

---

⁹ Je nutné poznamenat, že se Heralt v barvách panské jednoty zúčastnil i bitvy u Lipan (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 4).

oznámen zemský mír, avšak ani to nepřimělo Heralta k poslušnosti a na několik výzev, aby se dostavil do Brna, vůbec neodpověděl (BŘEZINA 1963, 222).

Výzvy uposlechl až roku 1444, kdy mu byl vystaven bezpečnostní glejt. Brněnští měšťané, kteří byli kdysi Heraltem také okradeni, ho ihned po příjezdu zatkli a i přes glejt byl ještě v noci 19. srpna sťat (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 4).

Zajímavou teorií může být místo posledního odpočinku Heralta z Kunštátu a Líšnice. Dalo by se předpokládat, že by měl být uložen v kostele Všech svatých ve Vyšehorkách. Zajímavým nálezem tak může být již výše zmíněná kostra v nepřirozené poloze s useknutou hlavou, kterou měla osoba pohozenou u nohou. Mohl by to být Heralť? Teorie by to byla rozhodně zajímavá, nicméně naráží na spoustu problémů. Podle datace uvedené na portále byl přístavek vybudován až roku 1529. Navíc tato část sloužila k uchování ostatků rodu Kobylků z Kobylího. Kobylkové získávají Podolí roku 1551, takže stavba přístavku nebyla iniciována z jejich strany. Je možné, že byl Heralť na více než půl století pochován na jiném místě a poté byl přesunut? Mohl být pohřben v nově postavené části kostela, která posléze sloužila Kobylkům z Kobylího?

V případě, že se opravdu jednalo o kostru Heralta z Kunštátu a Líšnice, mohl být původně pohřben na nějakém čestnějším místě. Například v hlavní lodi kostela byla u východní stěny situována hrobka, ve které nebyly nalezeny žádné ostatky. Tato hrobka nebyla blíže datována, nicméně Vladimír Goš ji považuje za novověkou (GOŠ 1999, 3). Po roce 1494, kdy rod Kunštátů z kraje odchází, mohlo být pohřební místo kališníka Heralta trnem v oku některému z pozdějších katolických majitelů, kteří mohli iniciovat přesun jeho ostatků. Vzhledem ke stejnému vyznání se s umístěním kostry mohly Kobylkové smířit a pohřbívat ve stejné části. Bohužel je velmi pravděpodobné, že pravdu se v této věci již nedovíme.

Po smrti Heralta zůstal jediný mužský dědic, nezletilý Jan Heralť. Jeho poručníkem byl původně Procek z Kunštátu a Opatovic, syn Heraltova bratra Smila. Ten se poručnictví vzdal a této funkce se zhostil Jiří z Poděbrad. Nakrátko

byla Líšnice, včetně tvrze, která po Heraltově smrti nebyla obnovena, opět majetkem Jana Heralta. Po krátkém vlastnictví Procka z Kunštátu a Opatovic mezi lety 1464 a 1477 se majitelem opět stává Jan Heralt. V roce 1490 je líšnické panství prodáno do rukou Bočka Kuny z Kunštátu, který se líšnického i bouzovského panství vzdává o čtyři roky později ve prospěch Hanušovi Haugvitzovi z Biskupic (BŘEZINA 1963, 223). Z tohoto roku také pochází poslední zmínka o již pusté tvrzi.

Přes několik majitelů v průběhu šestnáctého století se v roce 1656 dostává Líšnice i část jejího bývalého panství do panství žádlovického. Zde zůstala až do roku 1848, kdy se zrušením vrchnostenského zřízení Líšnice stává samostatnou obcí (ŠTIPL – STRATIL – BALCÁRKOVÁ 1998, 5).

Zajímavostí je, že je Líšnice v pramenech zmiňována nejen jako obec, ale i jako městečko. Dle Karla Kuči byl statut městečka podmíněn vztahem k tvrzi, jinak by neměla obec šanci se prosadit. Výslovně je Líšnice v pramenech zmíněna jako městečko v roce 1447, tento statut si udržela až do přelomu osmnáctého a devatenáctého století. K roku 1785 je doložen i znak městečka. Zda byla obec městečkem již před rokem 1447, nelze podpořit prameny, nicméně svědčil by o tom, alespoň dle Karla Kuči, půdorys. Jádrem je velké obdélné náměstí s náznakem ortogonální uliční sítě, čímž se výrazně liší od okolních vsí (KUČA 1998, 510-511).

2.4 Vývoj líšnického panství a vyšehorské farnosti

Dějiny líšnického panství a vyšehorské farnosti byly dlouhou dobu svými osudy svázány. Jelikož ve starších obdobích jsou zmínky v pramenech především majetkové, rozsah farnosti můžeme jen předpokládat na základě zmínek o vývoji panství.

První historická zmínka o vyšehorském kostele již prokazatelně pochází z doby, kdy již kostel mnoho let fungoval. Zaměřme se tedy na velikost líšnického panství. To v polovině čtrnáctého století obsahovalo Líšnici s tvrzí a několik dalších vesnic. Z toho pouze dvě byly osadami farními – Vyšehorky a Studená

Loučka. Z dalších vesnic patřili pánům z Kunštátu a Líšnice ještě Podolí, Úvoz, Bušín, Veselí, části Újezda, Pavlova a Svojanova a dnes zaniklá osada Úvoz (KAPL 2000, 9). Jelikož historické zmínky neexistují, lze uvažovat jen z hlediska místního okolí. K Vyšehorkám by pak náležely části Újezda a Pavlova, Podolí, Líšnice, Veselí a zaniklý Úvoz. Ke Studené Loučce by náležela část Svojanova a Bušín (obr. 25).

Další vývoj lze sledovat roku 1464, tedy až po loupeživé éře Heralta z Kunštátu a Líšnice. Tvrz byla napůl zbořená a již nebyla obnovena. Část Svojanova, která náležela líšnickému panství, i vesnice Bušín a Úvoz byly taktéž opuštěny. Ve správě Kunštátů zůstává Líšnice, Studená Loučka, Lechovice a části Pavlova, Radnice a Veselí. Podolí, jež bylo od roku 1410 ve vlastnictví bratrů z Hoburka, se vrátilo pod správu líšnického pána (v této době Procek z Kunštátu a Opatovic) v roce 1466 (KAPL 2000, 12-13)

Líšnické panství přežilo celistvé i prodej z rukou Kunštátů do rukou Haugvitzů, v jejichž rukou se však nakonec rozpadlo. Rozprodej panství začal v roce 1547, kdy byly do rukou Vratislava Lhotského z Ptení prodány Líšnice, Studená Loučka, Veselí a již pusté vesnice Bušín a Svojanov. Následně byla Líšnice prodána Václavu Bítovskému ze Slavíkovíc. Veselí, Studená Loučka, Bušín a Svojanov připadly Prokopu Podstatskému z Prusinovic (BŘEZINA 1963, 223-224).

Samotná Líšnice nadále měnila majitele, až se roku 1656 stala součástí žádlovického panství, které mimo jiné tvořily i bývalé části líšnického panství – Újezd, Studená Loučka, Veselí a Bušín.

Zbytek líšnického panství – Vyšehorky s Podolím a Podolíčkem byly roku 1551 prodány olomouckému biskupovi Janu Dubraviovi, který jej v léno předal Kobylkům z Kobylího. Po českém stavovském povstání byly Podolí s Vyšehořím zkonfiskovány Františkem z Dietrichštejna ve prospěch mírovského panství, kde zůstaly do osamostatnění v roce 1848 (BŘEZINA 1963, 415).

Vyšehorská farnost, která byla od roku 1636 ve správě mohelnické farnosti, se obnovení dočkává v roce 1663. Patřily sem obce Vyšehoří, Líšnice, Podolí, Podolíčko, Svojanov, Svinov, Vacetín a Zavadilka. Mezi lety 1663 až 1681 a

1691 až 1693 byly pro nedostatek kněží k Vyšehorkám přifařeny i Vranová Lhota, Vranová, Roveň a Pečíkov (KAPL 2000, 17).

Roku 1848 farnost tvořily Vyšehoří, Líšnice, Podolí, Podolíčko, Zavadilka, Vacetín, Svinov, Paseky a část mírovského gruntu (BŘEZINA 1963, 417).

2.5 Součásti líšnického panství¹⁰

2.5.1 Bušín

Bušín je malá osada rozkládající se na východ od líšnické tvrze. Jižně od osady teče potok Podhrádek (Líšnička), proti jehož proudu se nedaleko nalézá osada Buková. Necelé dva kilometry na sever se rozkládá farní ves Studená Loučka, jíž prochází silnice I. třídy I/35 z Mohelnice do Moravské Třebové.

První zmínka o obci pochází z roku 1447 a zde bývá Bušín uváděn společně se Studenou Loučkou. Vzhledem k tomu, že Studená Loučka byla součástí líšnického panství již od poloviny čtrnáctého století za Bočka z Kunštátu, je velmi pravděpodobné, že Bušín byl do panství začleněn ihned po svém vzniku. Mezi lety 1490 až 1552 je již osada pustá, podobně jako Úvoz a Svojanov. K obnovení došlo až v roce 1750, kdy byl začleněn do žádlovického panství, v jehož rukou setrval do roku 1848 (BŘEZINA 1963, 348). I dnes je Bušín nadále součástí Studené Loučky, společně jsou součástí města Mohelnice.

2.5.2 Lechovice

Lechovice se nachází jihovýchodním směrem od obce Pavlov, se kterou sdílí podstatnou část své historie. Vesnice se rozkládá na obou březích bezejmenné vodoteče, která pramení na jižním okraji Pavlova. Nedaleko se nachází přírodní památka Rodlen.

První písemná zmínka pochází až z roku 1490, kdy náležela k líšnickému panství. Již roku 1494 je ves uváděna jako pustá, dvůr Lechovice existoval i

---

¹⁰ U obcí, ze kterých pochází archeologické nálezy, jsou uvedeny odkazy ze stránek twist.up.npu.cz. Jsou to odkazy na veřejnou část Státního archeologického seznamu, jelikož jsem při své práci neměl práva k využití přístupu neveřejného.

nadále. Tohoto roku byla prodána Hanuši Haugvitzovi z Biskupic. Dále se majitelé střídali velice často, společně s Lechovicemi se to týkalo i Pavlova, Radnice a Lhotky. Od roku 1717 byly součástí doubravického panství, jehož majiteli byli kartuziáni. Po zrušení řádu byly Pavlov i Lechovice nadále součástí Doubravic, osamostatnění se dočkaly v roce 1848 (BŘEZINA 1963, 301-303). Od roku 1850 jsou Lechovice připojeny k Pavlovu.

Jižně od Lechovic, nedaleko Oberska, známého hradiska slezsko-platěnické kultury byl na jaře roku 1958 Vladimírem Kaplem proveden povrchový sběr (KAPLOVÁ 2012, 86). Sběry se prováděly v trati zvané Hambálek a na vypuštěném rybníku jižně od Lechovic. Z tratě Hambálek pochází deset střepů (A49879 – A49889). Část nálezů patří slezsko-platěnické kultuře, část středověku. Z pěti středověkých nálezů, obecně datovaných do třináctého až patnáctého století stojí za zmínku především A49887, jež patří hrnci zdobenému plastickou lištou se šikmými vrypy. Tento fragment lze zařadit do druhé vývojové fáze keramiky Moravskotřebovska (BOLINA – NĚMCOVÁ – ŠLÉZAR 2008, 54). Z lechovického rybníka pochází šest fragmentů A49873 – A49878. Žádný z těchto nálezů nelze blíže určit, obecně je lze datovat do třináctého- patnáctého století (3. fáze). Z takto malého souboru nelze dojít k závěrům, zda obec stála již před rokem 1490, kdy je prvně zmiňována. Nálezy jsou uloženy ve Vlastivědném muzeu v Šumperku.

2.5.3 Líšnice

Historii obce i její tvrzi je věnována kapitola výše. Zde je ovšem nutné ještě uvést, že tvrz není jediným místem v líšnickém katastru, ze kterého pocházejí archeologické prameny. V samotné obci, v domě č. p. 6, byl v druhé polovině července 2013 z obytné místnosti se sníženou podlahou vyvezen písčitého materiálu, který byl umístěn na dvorku usedlosti. Z něj byly dodatečným archeologickým průzkumem pod vedením pracovníka Národního památkového ústavu Karla Faltýnka získány archeologické nálezy. Co se týče těchto nálezů, jejich chronologické zařazení je velmi široké. Kromě několika kostí hospodářských

zvířat se jedná o přibližně 120 fragmentů keramiky. V drtivé většině případů se jedná o atypické střepy bez výzdobného stylu a datování lze provést jen rámcově na základě typologie. Jak již bylo zmíněno, jedná se o nálezy ze širokého spektra středověk až novověk. Větší pozornost si zaslouží především dva fragmenty okraje velkých tuhových zásobnic. Ačkoliv výzdoba je omezena jen na několik málo nepatrných žlábků, díky kyjovité profilaci okraje lze nálezy na základě práce Vladimíra Goše a Jiřího Karla zařadit do závěru třináctého století (GOŠ – KAREL 1979, 166-168). Dle chronologie vytvořené Janou Němcovou patří tyto zásobnice do druhé vývojové fáze keramiky Moravskotřebovska (BOLINA – NĚMCOVÁ – ŠLÉZAR 2008, 53).

Bližšímu zpracování se tomuto materiálu zatím nedostalo, nálezy jsou uschovány u vedoucího výzkumu Karla Faltýnka v prostorech olomouckého pracoviště Národního památkového ústavu.

2.5.4 Radnice

Vesnice Radnice se rozkládá jižně od Pavlova a východním směrem od Veselí. Kolem severní části, kde se nachází radnický mlýn, protéká potok Radnička.

První písemná zmínka pochází z roku 1348, po dvou letech byla ves prodána pod bouzovské panství. Po roce 1409 patřila polovina obce nadále pod Bouzov, druhou část získali páni z Kunštátu a Líšnice. Sjednocena pod jednoho majitele byla v roce 1490, kdy se majitelem líšnického i bouzovského panství stává Boček Kuna z Kunštátu. O čtyři roky později celé panství skupují Haugvitzové z Biskupic (BŘEZINA 1963, 320).

Většinu své historie od roku 1494, kdy byla Radnice prodána v rámci bouzovského panství do rukou Haugvitzů, sdílela stejného majitele jako Pavlov a Lechovice. V roce 1717 se stala součástí doubravického panství, od roku 1848 vystupovala jako samostatná obec (BŘEZINA 1963, 301-303). Od roku 1976 je připojena k Pavlovu.

V roce 2011 v trati Za humny byly provedeny povrchové sběry pracovníky Národního památkového ústavu v Olomouci Pavlem Šlézarem a Karlem Faltýnkem, při kterém byly nalezeny zlomky středověké keramiky.¹¹

2.5.5 Paseky

Osada Paseky byla založena až v roce 1750 jako činžovní vesnice Žádlovic a Újezda. Dnes je osada součástí Líšnice, farností patří pod kostel Všech svatých ve Vyšehorkách (BŘEZINA 1963, 224-225). Leží necelý kilometr severně od prostorů bývalé líšnické tvrze.

2.5.6 Pavlov

Obec Pavlov leží jen pár kilometrů jižním směrem od Líšnice. Na jižní straně obce pramení bezejmenná vodoteč, která následně protéká Lechovicemi a zleva se vlévá do potoka Radničky.

Zmíněn je poprvé roku 1355, kdy podobně jako ostatní vesnice v okolí, náležel pod líšnické panství. V roce 1494 přešel pod křídla Haugvitzů z Biskupic a od roku 1547 měnil majitele velmi často. Roku 1717 jej dostávají kartuziáni z Doubravic a po zrušení tohoto řádu v roce 1789 zůstává pod obcí Doubravicemi (BŘEZINA 1963, 301-303). Zrušením vrchnostenského zřízení v roce 1848 se stává samostatnou obcí. Od šedesátých let je k Pavlovu připojena Zavadilka a Svinov, v sedmdesátých letech jsou pak k němu připojeny i obce Radnice, Veselí a Vacetín.¹²

Středověké a novověké jádro obce je registrováno ve Státním archeologickém seznamu jako ÚAN č. 14-43-24/5, drobné archeologické nálezy obec datují do přelomu třináctého a čtrnáctého století.¹³

Ve výšinné poloze na rozhraní katastrů Pavlova a Žádlovic byly v roce 2007 nalezeny fragmenty středověké keramiky, které pochází již z přelomu dvanáctého a třináctého století.¹⁴

---

¹¹ <http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-24/15>

¹² <http://www.pavlovulostic.cz/informace-o-obci/historie/zavadilky/>

¹³ <http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-24/5>

2.5.7 Podolí

Obec Podolí leží jen několik kilometrů západně od města Mohelnice, severně od vesnice vede silnice I. třídy I/35 z Mohelnice do Moravské Třebové.

První historická zmínka pochází z roku 1381. Již v tomto roce patřilo Podolí líšnickým pánům. Mezi lety 1410 až 1466 vlastnili ves bratři Hoburkové, poté se Podolí vrací pod líšnické panství (KAPL 2000, 12-13). Po období pod vládou Haugvitzů mezi lety 1494 až 1551 byla ves prodána do rukou Jana Dubravia a následně dána v léno Kobylkům z Kobylího, kteří se zde usazují až do českého stavovského povstání, po kterém je Podolí zkonfiskováno zpět do rukou olomouckého biskupství. Do osamostatnění v roce 1848 bylo součástí mírovského panství (BŘEZINA 1963, 310). Dnes je Podolí součástí Mohelnice.

V roce 1954 byl Vladimírem Kaplem ve východním cípu katastru Podolí proveden povrchový sběr rozrušených objektů kultury s lineární keramikou. Jelikož se situace v následujících letech opakovala, došlo v roce 1958 k záchrannému výzkumu, při kterém byly nalezeny dvě pece (KAPLOVÁ 2012, 76).

2.5.8 Studená Loučka

Obec Studená Loučka se rozkládá podél pravé strany silnice I. třídy I/35 z Mohelnice do Moravské Třebové. Ve vesnici pramení bezejmenná vodoteč, která se u Nového Maletína vlévá do Mírovky.

Poprvé je v pramenech zmiňována v roce 1381, další zmínka pochází až z roku 1447, kdy je již součástí líšnického panství. Během třicetileté války vesnice málem zanikla, jelikož leží na silnici spojující východní Čechy se severní Moravou, kam směřovaly pochodující švédské oddíly. Po válce v roce 1657 ves s farním kostelem i patronátním právem odkoupil Jindřich Felix Ferdinand Drahanovský, který ves plně obnovil. Po dalších třiceti letech byla v roce 1693 připojena k žádlovickému panství, kde zůstala až do roku 1848. Studenoloučská farnost se kvůli zničení kostela během třicetileté války stala součástí maletínské farnosti, osamostatnění se dočkala v roce 1857 (BŘEZINA 1963, 348).

---

¹⁴ <http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/14>

2.5.9 Újezd

Vesnice Újezd leží jen nedaleko západního okraje města Mohelnice, jehož je dnes součástí. Vsí prochází silnice II. třídy II/644 z Mohelnice do Městačky Trnávky. Ves se rozkládá se po obou stranách potoka Újezdky, který pramení pod východním svahem Vyšehorek a vlévá se do Moravičanského jezera, odkud pokračuje do toku řeky Moravy.

V současné době je projednáváno odtržení Újezda od Mohelnice. Jelikož však vesnice nesplňuje limit jednoho tisíce obyvatel, který je nutný k osamostatnění, uvažuje obec o připojení k Líšnici či jiné sousední obci.¹⁵

Obec je poprvé zmiňována v roce 1384, kdy byla rozdělena mezi tři majitele. Dá se předpokládat, že původně patřila celá pod líšnické panství. Líšnické panství, jež drželo jednu část Újezda, získalo druhou část v roce 1480 zásluhou Procka z Kunštátu. Ke spojení všech částí došlo někdy během šestnáctého století, protože 1570 patřil Újezd olomoucké kapitule. V roce 1690 se stala obec součástí žádlovického panství, v němž setrvala do roku 1848 (BŘEZINA 1963, 383-385).

Katastrální území Újezda je na archeologické nálezy velice bohaté. Na rozhraní katastrů Újezda a Mohelnice se nachází archeologická lokalita "Za zemědělskou školou". Na této polykulturní lokalitě se našly nálezy z neolitu, eneolitu, doby bronzové, latěnu a raného i vrcholného středověku. Mezi lety 1966 až 1974 zde byla zkoumána osada z mladohradištního období.¹⁶

Povrchovými sběry se na lokalitě "Zemědělský podnik" podařilo zachytit stopy neolitického osídlení, stejně tak v trati "K Podolí" se podařilo nalézt sídliště kultury s lineární keramikou. Doklady sídliště s lineární keramikou pochází také z lokality "Na širokých", která byla objevena povrchovými sběry.¹⁷

---

¹⁵ <http://ujezd-mohelnice.webnode.cz/>

¹⁶ <http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/1>

¹⁷ <http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/6>
<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/4>
<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/7>

Díky činnosti Hanse Morawka ve třicátých letech minulého století byly objeveny doklady latéské osady v trati "Am Wiesel" ("U Horních krčem").¹⁸

2.5.10 Úvoz

Je zmiňován již v polovině čtrnáctého století v souvislosti s majetkem líšnického pána Bočka z Kunštátu a Líšnice (KAPL 2000, 9). V roce 1490 je již zmiňován jako pustý. Naposledy se objevuje v roce 1551, kdy byl společně s Vyšehorkami, Podolím a Podolíčkem prodán rodem Haugvitzů do rukou biskupa Jana Dubravia (BŘEZINA 1963, 415, 436).

V rámci této bakalářské práce byly v říjnu 2013 naplánovány povrchové sběry, které měly za úkol upřesnit polohu této zaniklé vesnice. Vzhledem k nepříznivým vegetačním podmínkám však bohužel sběry nebyly možné.

2.5.11 Veselí

Obec Veselí leží zhruba napůl cesty mezi Líšnicí a Vranovou Lhotou. Vesnicí prochází silnice II. třídy II/644 z Mohelnice do Městečka Trnávky.

První zmínka o obci pochází z poloviny čtrnáctého století, konkrétně z roku 1348. Poté se ves stala součástí bouzovského panství a v roce 1494 bylo celé bouzovské panství společně s líšnickým prodáno do rukou Haugvitzů. Po roce 1547, kdy bylo Veselí prodáno Vratislavu Lhotskému z Ptení, se sice majitelé měnili velice často, nicméně vesnice se stala součástí Vranové Lhoty a majitele měnila společně s ní. Díky tomu náležela také do farnosti Vranové Lhoty. Osamostatněno bylo Veselí v roce 1848 (BŘEZINA 1963, 405-406). Dnes je součástí Pavlova.

---

¹⁸ <http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/18>

2.6 Archeologický výzkum kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Součástí obnovy vyhořelého kostela byl v devadesátých letech provedený archeologický výzkum vnitřní plochy. Zaštitěn byl Vlastivědným muzeem v Šumperku, vedoucím výzkumu byl Vladimír Goš. Terénním vedoucím výzkumu byl prakticky Vladimír Kapl, ale vzhledem k jeho pozici amatérského archeologa za vedoucího výzkumu nemohl být vydáván (KAPLOVÁ 2012, 68).

Půdorys kostela (obr. 24) je románský s některými raně gotickými prvky, především oken a klenby kněžiště. Analogií může být dnešní mohelnický kostel Svatého Tomáše z Canterbury. Oba kostely měly před pozdějšími přestavbami zhruba stejný půdorys (KAPL 2000, 5).

Jde o jednoduší kostel s pravoúhlým presbyteriem, v šestnáctém století byl přistavěn přístavek. Na počátku osmnáctého století prošel kostel částečnou barokizací, na přelomu osmnáctého a devatenáctého století byla postavena jižní sakristie (GOŠ 1999, 3).

Nutné je zmínit i vnější prostory kostela. Kostel Všech svatých stojí uprostřed vyšehorské návsi, která má zhruba kruhovitý půdorys. Do první světové války byl kostel obehnan zdí, z té se do dnešní doby dochovala jen malá část s barokním vstupem. V prostranství mezi zdí a kostelem se nacházel vesnický hřbitov, pochovávaní zemřelých zde ustává v roce 1879 (BŘEZINA 1963, 416). V souvislosti s okružní zdí okolo kostela se mluví i o obranném charakteru stavby. Podle analogií ze Slovenska měla zeď asi i střílny (GARDAVSKÝ 1992, 135)

Hlavní částí kostela je loď s obdélníkovitým tvarem. Vnitřní délka lodi je 10,80 metrů, šířka téměř osm metrů (7,95) a výška dřevěného stropu dosahuje 6,80 metrů. Šířka zdí se pohybuje okolo 127 centimetrů, na západní straně okolo 95 centimetrů. Výška hřebene střechy je 14,25 metrů. Na jižní straně byla tři štěrbinová okna během barokizace zazděna, na severní straně byla gotická okna barokně upravena. V kamenném zdivu byly použity větší kameny, od rádkování je tedy upuštěno. Pouze západní strana je z lomového kamene,

který byl v řádcích uložen. Východní roh má armování pískovcových kvádrů. Štít tvořený z větších kamenů a pískovcových kvádrů je zeslabený a odsazený (KAPL 2000, 6).

Po odkrytí dlažby byly nalezeny části původní cihelné dlažby, u severní stěny pak maltová kra. Na východní straně byla nalezena hrobka o rozměrech 190 a 90 centimetrů. Byla uzavřena pískovcovou deskou, vevnitř nebyly nalezeny žádné ostatky nebožtíků. Na západní straně byla objevena pískovcová deska v druhotné poloze (GOŠ 1994, 3). Podlaha měla své analogie v kostele Svatého Tomáše z Canterbury. Spodní, z konce čtrnáctého století, byla tvořena cihlovými čtvercovými dlaždicemi, vrchní pískovcové bloky pochází z doby přestavby (KAPL 2000, 6).

Dva boční oltáře jsou zasvěceny Matce boží a svaté Anně. Pro oltář svaté Anny byl použit náhrobní kámen, na kterém lze spatřit ženu se sepjatýma rukama. Nepochybně jde o Annu, dceru prvního známého majitele kostela Všech svatých Bočka z Kunštátu.

Podloží se nacházelo v klesající hloubce od 30 do 130 centimetrů, ve výplni se nacházely kosti nebožtíků. Hrobové jámy se nepodařilo vydělit, všechny kostry byly silně strávené a ani jedna se nenacházela v kompletním stavu z důvodu překrývajících nových hrobů, kterými byly ty staré narušeny. Podle nalezených kostí, které se do dnešní doby nedochovaly, bylo v lodi pohřbeno minimálně jedenáct jedinců (GOŠ 1999, 3-5).

Presbyterium má rozměry o střední délce 4,77 metrů, střední šířce 5,49 metrů a výšce klenby 6,52 metrů. Síla zdi se pohybuje okolo 125 centimetrů, výška hřebene střechy je 12,40 metrů. Kamenná klenba byla vyztužena křížovými pískovcovými žebry čtvercového tvaru. Štěrbinová okna byla zazděna, zazdívka byla během prací v roce 1994 odstraněna a okna tak získala svou původní gotickou podobu (KAPL 2000, 5).

Kněžišti dominuje hlavní oltář, který byl, jak již název kostela napovídá, zasvěcen všem svatým. Německý název obce Allerheiligen bývá odvozen právě od něj. Na jižní straně oltáře byly patrné dvě fáze výstavby. Do hloubky 50

centimetrů byly kameny spojeny maltou, ve starší fázi do 110 centimetrů byly kameny kladeny na sebe nasucho (GOŠ 1999, 5).

Jedním z nejzajímavějších nálezových kontextů je nalezení minimálně třech koster jedinců, kteří byli nalezeni pod oltářem. To by naznačovalo, že v místě kostela se pohřbívalo ještě před postavením této církevní budovy. Ke stejnému závěru se přiklání i Vladimír Kapl (KAPL 2000, 4). Podobné situace nejsou zcela výjimečné, doklady jsou například z farních kostelů z Narvic i Koválova (UNGER 2008, 58, 61). V těchto jihomoravských vesnicích se podařilo objevit i několik kúlových jamek, které mohou být důkazem původní dřevěné stavby.

Kúlové jamky se v případě Vyšehorek sice nepodařilo objevit, nálezy dřívějších pohřbů však nelze ignorovat. František Hekele se zmiňuje o dřívějším slovanském osídlení tohoto místa na základě typicky slovanského půdorysu obce (HEKELE 1957, 13). Mnohem pravděpodobnější se zdá možnost, že v místech dnešního kostela Všech svatých stával již dříve dřevěný kostel, po jehož existenci však nejsou žádné stopy. Již od přelomu jedenáctého a dvanáctého století a vlády Břetislava II. se pohřbívání přesouvá na místa u kostelů. Jelikož však dřevo nepatří k odolnému archeologickému materiálu a kúlové jamky, jak již bylo zmíněno, se nepodařilo objevit, dá se předpokládat, že spekulace ohledně stavby dřevěného kostela se již nepodaří podložit archeologickými prameny.

Možností také zůstává, že byl kostel dostavěn až později na již fungujícím pohřebišti. O analogii k této možnosti hovoří Jan Klápště v souvislosti s archeologickým výzkumem v Radomyšli u Strakonice. Zde fungovalo pohřebiště od první poloviny dvanáctého století, kostel Svatého Martina byl postaven nejdříve v polovině tohoto století. Navíc kostel nebyl postaven uprostřed pohřební plochy, nýbrž vně, při jihozápadním obvodu (KLÁPŠTĚ 2010, 220). Důkazy pro tvrzení, že by Vyšehorky mohly být podobným případem jako Radomyšl, však neexistují.

Presbyterium bylo v minulosti několikrát malované. V nejspodnější omítce se na vápenném podkladu severní zdi dochovaly tři erby patřící pánům

z Kunštátu. Pod nimi lze rozpoznat fragmenty klečící postavy, opasku a meče. Na východní stěně je vpravo u okna slabě znatelná postava světce nebo svěťice (KAPL 2000, 5-6).

Přístavek kostela byl dle nápisu na portálu postaven v roce 1529. Uprostřed probíhala zeď, která oddělovala hrobku patřící Kobyilkům z Kobylí. Byly zde nalezeny kosti čtyř jedinců a minimálně pěti dětí. Hroby dětí se vzájemně porušovaly a přesný počet jedinců tak nelze určit (GOŠ 1994, 4).

V otázce datování kostela se rozchází i nejzajímavější osoby archeologického výzkumu, Vladimír Goš i Vladimír Kapl. Vladimír Kapl v souvislosti s analogií mohelnického kostela uvádí stáří této církevní památky do první poloviny třináctého století. Mohelnický kostel Svatého Tomáše z Canterbury byl v průběhu husitských válek vypálen a dnes tak nese jasné stopy gotického slohu. Původně však měl románský půdorys a jeho datace se klade před rok 1247. Vladimír Goš se naopak přiklání k pozdější dataci a klade vznik kostela Všem svatých až do druhé poloviny třináctého století. Podle něj se kostely s kvadratickou apsidou, což je případ Vyšehorek, stavěly v druhé polovině třináctého století. Jeho tvrzení lze podložit i keramickými nálezy z lodě kostela, které lze rámcově zařadit do druhé vývojové fáze keramiky Moravskotřebovska (BOLINA – NĚMCOVÁ – ŠLÉZAR 2008, 53). Stejně staré by měly být nálezy i líšnické tvrže, která by dle Goše měla přibližně stejně stará (GOŠ 1999, 6).

Podle specialisty na stavebně historické průzkumy a pracovníka olomoucké pobočky Národního památkového ústavu Tomáše Vítka, nelze sice vyloučit již starší dataci dle Vladimíra Kapla, nicméně je to podle něj nepravděpodobné a sám by se také přikláněl až k druhé polovině třináctého století. Navíc pokud má být dle něj kladen vznik kostela Svatého Tomáše z Canterbury před rok 1247, pak jen velmi nepatrně.¹⁹

Dle názoru Zdeňka Gardavského, který měl v roce 1992 na starosti stavebně historický průzkum kostela, lze tuto stavbu vzhledem k souvislostem se sídelní politikou území datovat až do druhé poloviny třináctého století a analogie

---

¹⁹ Rozhovor dne 11. 8. 2014

připouštějící dřívější dataci nelze brát zcela věrohodně. Nejde o stavbu zbudovanou během jediné fáze, ale jak vyplývá z konstruktivních analýz, šlo o tři stavební etapy, vzdálené od sebe časově (GARDAVSKÝ 1992, 143). Dle odborných hypotéz je první stavební fáze charakterizována realizací presbytáře a bývá datována do osmdesátých let třináctého století. Druhá stavební etapa byla posunuta z neznámých ekonomických nebo kolonizačních důvodů až do druhého desetiletí čtrnáctého století, celá stavba pak byla završena třetí stavební fází ve čtyřicátých letech čtrnáctého století. Poté navázaly přestavby a další stavební fáze, konkrétně jich bývá v průběhu dějin kostela Všech svatých vymezeno celkem dvanáct (GARDAVSKÝ 1992, 149-151).

Během výzkumu bylo nalezeno šest náhrobních kamenů. Kromě již zmíněného kamene Anny z Kunštátu, který je součástí postranního oltáře, byl v hlavní lodi nalezen ještě jeden. Ten byl sice značně sešlapaný, nicméně lze bezpečně říct, že patřil Jindřichovi Kobylkovi z Kobylí. Byl nalezen v druhotné poloze a nekryl Jindřichův hrob. Ten by se měl nacházet v přístavku mezi ostatními z rodu Kobylků a do hlavní lodě byl tak nejspíše přemístěn (POJSL 1999, 12).

Dva náhrobníky nalezené v přístavku patří podolskému rychtáři a pravděpodobně jeho synovi. Přečtení tohoto náhrobníku bylo až na pár sporných míst možné, nejisté je především jméno rychtáře. Šlo o dobrodince kostela, o jehož osobě nejsou známy žádné další informace (POJSL 1999, 11). U druhého náhrobníku se Miloslavu Pojslovi nepodařilo určit osobu, které náhrobník náležel. Dle Vladimíra Kapla se jedná o Pavla, syna rychtáře z Podolí (KAPL 2000, 8).

Další dva náhrobníky ležely u západní strany přístavku. U prvního se nápis dochoval ve velmi špatném stavu a jisté nejsou ani iniciály zemřelého. Nejspíše by mohlo jít o kombinaci písmen S a P (POJSL 1999, 9). Druhý náhrobník dle dochování patřil manželce Jindřicha Kobylky, i když jméno nebylo dochováno celé. Dle rekonstrukce se však zbývající písmena podařilo doplnit tak, aby jméno vyhovovalo i písemným pramenům, s největší pravděpodobností jde opravdu o Jindřichovu manželku Annu ze Zdetína (POJSL 2000, 12).

Poslední náhrobní kámen byl v minulosti osazen u vstupu do přístavku. Nebyl tak tolik sešlapán a nápis byl nejlépe čitelný ze všech. Patřil Anně, dceři Václava Kobyly (KAPL 2000, 8).

Většina náhrobníků byla nejspíše během barokní přestavby vyzvednuta z původních pozic. Nejstarší byl použit pro boční oltář, jeden osazen ve fasádě a hned čtyři byly položeny v přístavku. Jediný náhrobník zůstal v hlavní lodi kostela. Důvodů může být hned několik. Kromě "úklidu" při rekatolizaci to mohou být praktické důvody, kdy náhrobníky překážely. Na vině mohly být také důvody estetické (POJSL 1999, 15).

Z materiálového hlediska jde o pískovce z přilehlé oblasti, především pak z prostoru Žipotín-Svojanov-Maletín. Analýzu materiálu provedl geolog Antonín Kristen (POJSL 1999, 15).

2.7 Archeologický výzkum líšnické tvrze

Líšnická tvrz, podobně jako hrad Tepenec u Jívové, doplatila na těžební aktivitu minulého režimu a například z jádra se příliš mnoho nedochovalo. Sídlo pánů z Kunštátu a Líšnice bylo v průběhu patnáctého století několikrát napadeno a vypleněno, poté již nebylo plně obnoveno a v druhé polovině patnáctého století se uvádí jako pusté.

Jádro tvrze bylo pravděpodobně obdélné o přibližných rozměrech 37 x 32 metrů. Dochovaly se pouze fragmenty základu vstupní věže a zástavby podél severovýchodní a již zaniklé severozápadní hradby (MARTÍNEK – LÉTAL – PEŠKA – KALÁBEK – VRÁNA – ŠLÉZAR 2013, 238).

Obranný systém je tvořen dvěma mohutnými příkopy, u kterých nelze s jistotou určit, zda byly postaveny v již první fázi výstavby, nebo zda nebyl jejich vznik podmíněn až těžkými časy v průběhu patnáctého století (MUSIL 1998, 31).

Příkop opevňující jádro byl až 6 metrů hluboký a jeho šířka se pohybuje kolem 15 až 17 metrů. Mezi ním a druhým příkopem, který byl 4 metry hluboký a 13 až 16 metrů široký, se táhne široké předhradí beze stop po zástavbě. Na vnější

straně je opevnění lemováno ještě téměř 2,5 metrů vysokým valem (PLAČEK 2001, 351).

Zájem o lokalitu roznítil líšnický učitel a zapálený amatérský archeolog Hans Morawek, pozdější spoluzakladatel mohelnického muzea. V roce 1935 v místech bývalé tvrze provedl povrchové sběry a právě z jeho činnosti pochází velká část nálezů. Žádné další informace o bližším místě nálezů nejsou známy.

Předtím, než byly nálezy převezeny do sbírky mohelnického, respektive šumperského muzea, byly uloženy u Vl. Nohejla v Mírově.²⁰ Krátkou nálezovou zprávou ohledně nálezů Hanse Morawka napsal Jindra Nekvasil. Zpráva je uložena v archivu Archeologického ústavu Akademie věd v Brně (NEKVASIL 1964).

Problém však nastává u jiných nálezů, které v nálezové zprávě nejsou zmíněny. Například u celých hrnců je téměř vyloučeno, že by se našly během povrchového sběru. V katalogizační kartě mohelnických nálezů je navíc u těchto nálezů napsáno, že pochází z činnosti Josefa Horkého v letech 1955-1956. Lze tedy předpokládat, že v těchto letech byl pod vedením tohoto amatérského archeologa proveden archeologický výzkum lokality, alespoň v některé její části. O tomto výzkumu však žádné informace nejsou. O to překvapivější může být to, že informace o tomto výzkumu není ani ve výše zmíněné nálezové zprávě, která vznikla jen o pár let později. Jak to tedy bylo, není snadné říci, ale dá se předpokládat, že nálezy z líšnické tvrze pochází z činnosti Hanse Morawka i Josefa Horkého.

V roce 2012, konkrétně 26. října, byl v rámci projektu „Výzkum historických cest v oblasti severozápadní Moravy a východních Čech“ proveden detektorový průzkum svazků úvozů staré cesty z Mohelnice do Moravské Třebové, která vedla právě pod líšnickou tvrzí. Lidarem se podařilo zachytit možné další opevnění, mělký příkop zachycený asi 50 metrů od prvního příkopu. Ve svazcích úvozů byly pomocí detektoru objeveny dvě části podkov (obr. 13, obr. 14) a fragment bronzové prolamované přezky (obr. 15). V blízkém okolí byly

---

²⁰ Křestní jméno se mi bohužel nepodařilo vypátrat.

zachyceny pozůstatky plužin (MARTÍNEK – LÉTAL – PEŠKA – KALÁBEK – VRÁNA – ŠLÉZAR 2013, 238-239).

Během práce jsem použil téměř výhradně pro líšnické sídlo pojem tvrz. Nicméně o tomto pojmenování se vedou spory. V pramenech jsou použity termíny tvrz i hrad. Tvrzí je Líšnice označována v díle nejen Vladimíra Nekudy s Josefem Ungerem (NEKUDA – UNGER 1981), ale i v práci Miroslava Plačka. K tvrzení, že Líšnice je hradem, se ve své studii přiklání Zdeněk Gardavský (GARDAVSKÝ 1962). Že je svým rozsahem Líšnice spíše hradem se domnívá i František Musil (MUSIL 1998, 31).

3. Keramika

3.1 Poznání středověké keramiky

3.1.1 Badatelská činnost

Fragmenty keramických nádob, celé nádoby, ale i ostatní materiál z keramické hlíny, tvoří nejpočetnější druh archeologických artefaktů nalézáných na archeologických lokalitách. A to nejen těch středověkých, ale i o poznání starší. Vždyť keramický materiál vydrží i několik tisíc let, jak dokládají četné nálezy z neolitu, u nás zastoupeného kulturou lidu s lineární keramikou.

Na úvod této kapitoly věnované keramice, jejíž nejdůležitější částí je analýza keramického materiálu z Vyšehorek a Líšnice, nemůže chybět výčet několika děl o dnešním stavu poznání středověké keramiky.

Obrovský mezník znamená především dílo Vladimíra Nekudy a Květy Reichertové *Středověká keramika v Čechách a na Moravě* z roku 1968. Vladimír Nekuda se zde pokusil zachytit vývoj na Moravě, Květa Reichertová zpracovala oblast Čech. Ačkoliv bude tohle dílo zanedlouho slavit kulatých padesát let, jeho výjimečnost nadále ukazuje fakt, že se i dnes jedná o největší dílo věnované moravské keramice.

Na něj navázaly práce Josefa Ungera, zabývající se především jižní částí Moravy, a Vladimíra Goše, jehož zájmem byl naopak sever moravského území. Právě tento bývalý archeolog Vlastivědného muzea v Šumperku a dnes pracovník Slezské univerzity v Opavě se v roce 1977 pokusil zachytit vývoj mladohradištní keramiky od desátého do třináctého století (GOŠ 1977). Tato práce se stala základem pro další činnost jiných badatelů (J. Unger, J. Bláha, Z. Měchurová, Z. Měřínský, V. Nekuda a další). Pokus o srovnání i s nálezy ze zahraničí představuje studie G. Fuseka a J. Spišiaka z roku 2005 (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 143-145).

Jednou z nejnovějších studií, z níž jsem vycházel i při této stručné kapitole o stavu poznání, je práce *Základní rysy brněnské keramiky ve 12.-13./14. století* z roku 2007 z pera Rudolfa Procházky a Marka Pešky (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007).

3.1.2 Výrobní proces

Základní surovinou k výrobě keramické nádoby je hlína. Jelikož byl nutný dostatek hlíny, dá se předpokládat, že hlína byla většinou dobývána v blízkosti hrnčířských osad. Důkazem této teorie je zaniklá vesnice Mstěnice, kde se v blízkosti předpecní jámy našla mírně svažující chodba, která ústila ve velké exploatační jámě. Ne všude to však bylo možné. Pokud se hlína nacházela na území, které patřilo vrchnosti, výhradní právo na dobývání hlíny leželo v jejich rukou. Hrnčíři pak byli nuceni za tuto nezbytnou surovinu platit (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 31-33).

V průběhu dějin byla hlína vždy různorodá, lišila se barvou, strukturou nebo příměsí. Některá hlína může obsahovat slídu, jiná písek nebo drcené střepy. Častou příměsí v období středověku je grafit neboli tuha. Příměs byla do hlíny přidána z určitých důvodů, především měla ulehčit průběh vypalování, snížit riziko prasknutí nebo zvýšit žáruvzdornost. Příměs společně se způsobem vypálení měla také vliv na barvu keramických nádob. V případě vypalování s přístupem kyslíku (takzvané oxidační) byla barva světlá, pohybovala se ve spektru růžové, červené a okrové. V opačném případě nebyl při vypalování zastoupen kyslík (redukční vypálení) a barva nádoby byla šedá až černá (UNGER – MICHNA 1973, 26).

Středověká keramika vznikala v rukou hrnčířů na hrnčířském kruhu. Podle techniky se rozlišují dva typy kruhů. Oba typy hrají svou úlohu i při chronologickém určování. Časově starší je výroba na pomalu rotujícím (někdy též nazývaným ručním) kruhu. Keramika vyráběná na rychle rotujícím (jinak též nožním) kruhu lze rozpoznat podle již neexistujících deformací. Stěny takových nádob jsou stejně silné, hladké a obsahují jemné rýhy, které jsou důsledkem rychlé rotace (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 37). Nejrozpoznatelnějším rozdílem je rozlišný povrch dna. U pomalu rotujícího kruhu, rozšířeného do konce čtrnáctého století, bylo dno podsypáno pískem, aby se nepřilepilo ke kruhu a nádoba šla lehce z kruhu sejmout. Kromě častých znaků této podsýpky se na dnech dochovávají také hrnčířské značky. Nádoby z rychle rotujícího kruhu bývaly

odřezány drátem či strunou, na povrchu den je typické lasturovitě zvrásnění (UNGER – MICHNA 1973, 26).

3.1.3 Výzdoba a tvarová typologie středověké keramiky

Podrobnou tvarovou typologií a chronologií středověké keramiky tvořenou několika horizonty, platnou především v jižní části Moravy, vytvořili Rudolf Procházka a Marek Peška. Pro námi sledované lokality jsou to především horizonty VS 1.2, VS 2.1 a VS 2.2. Tyto horizonty pokrývají období od druhé třetiny třináctého století do první čtvrtiny století patnáctého. VS 1.2 má vystihnout období právě od druhé třetiny třináctého století. V tomto horizontu se objevují nejstarší nálezy z námi sledovaných lokalit. Horizont VS 2.1 navazuje na předchozí a končí v polovině čtrnáctého století. Horizont VS 2.2 pak sleduje období zhruba do první čtvrtiny patnáctého století (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 149).

Chronologii bližší pro severomoravský výrobní okruh vytvořila Jana Němcová. Byla vytvořena na základě keramického inventáře z Městského muzea v Moravské Třebové. Vývoj keramiky je rozdělen do několika fází. První fáze pokrývá období od roku 850 do začátku třináctého století. Období mezi roky 1200-1250 zastupuje fáze 1a. V keramickém souboru z Vyšehorek a Líšnice je nejvíce zastoupena druhá a třetí fáze, které pokrývají období mezi roky 1250 až 1350, respektive mezi 1350 až 1450 (někdy až 1500). Mezi roky 1450 (1500) až 1550 (1600) následuje čtvrtá fáze. Pátou fází tvoří keramika ze šestnáctého až osmnáctého století, poslední šestá fáze nastupuje po roce 1800.

Nepřehlédnutelným znakem keramiky je výzdobný styl. Ten se v průběhu času výrazně měnil, takže výzdoba hraje při chronologickém určování velmi důležitou roli. Ve fázi 1a je výzdoba velmi bohatá, často kombinovaná, tvoří ji vlnice, hřebenový vpich a vícenásobné rýhy. Rýhy, vlnice a výzdoba radélkem tvoří základ výzdoby druhé fáze, ve fázi následující je rýhami, šroubovicemi a červeným malováním charakteristická především horní polovina výdutě a

podhrdlí. Ve čtvrté fázi je již výzdoba minimální, objevuje se v podobě rýh, radélka a červeného malování (NĚMCOVÁ 2006, 140-141).

V průběhu patnáctého století se objevuje poleva vnitřní straně nádob, během následujícího století již dokonce převládá. Poleva významně snižovala pórovitost nádoby a zabraňovala tak zadržování vody. Současně s tím se nádoba s polevou dala mnohem lépe vymýt (UNGER – MICHNA 1973, 27).

Tvarová typologie středověké keramiky je velice rozmanitá. Již od počátků výroby keramických nádob souvisela jejich funkčnost a praktičnost s hlavními lidskými potřebami, především se stravováním. Postupem doby se přidávaly i jiné tvary a právě v období středověku dosahuje typologie nejrozmanitější škály. Kromě nejčastější kuchyňské keramiky, kam patří hrnce, džbány, poháry a jiné, se setkáváme s keramikou kamnářskou, stavební a technickou. Nejvzácnější kategorií je keramika výtvarná, kam se řadí drobné sošky lidí i zvířat, akvamanile a pokladničky. Na následujících řádcích krátce přiblížím tvary, které se vyskytly mezi nálezy alespoň v jednom případě na dvou námi sledovaných lokalitách.

Nejrozšířenějším tvarem středověké keramiky jsou hrnce. Podle výšky, ve které se nachází nejširší výduť, je lze rozdělit na hrnce mísovité, kulovité, soudkovité, štíhlé, vejčité a amforovité (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 55). Hrnce mohou být bezuché i uchaté. Ucho může pomoci i z hlediska chronologie. Do třináctého století se jedná o hrnce bezuché, později uch přibývá. Během patnáctého a šestnáctého století jen s výjimkami převládají tvary uchaté (UNGER – MICHNA 1973, 24). V horizontu VS 1.2 výrazně dominují hrnce se soudkovitým či vejčitým tvarem těla, v oblasti výzdoby se objevuje souvislá šroubovice. Během následujícího období zůstává výrazně nezměněn tvar, ve výzdobném stylu již šroubovice převažuje. Nicméně objevují se i hrnce nezdobené, které pokračují i do horizontu VS 2.2 (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 223, 228).

Poměrně častým nálezem mohou být poháry. Nejpočetnější zastoupení mají během čtrnáctého a především pak v patnáctém století, typologie je velmi rozmanitá. Na Moravě jsou zastoupeny především známými skupinami

brněnských (MICHNA 1970) a loštických pohárů (LANG – SPURNÝ – DUDEK 2003, GOŠ 2007).

Vedle hrnců byly nejužívanějším tvarem džbány. V archeologickém materiálu se objevuje zřídka ve třináctém století, během následujících dvou století je však jejich hojnost zřejmá (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 56). Výrazně se projevují především v horizontu VS 2.1, kdy převládají nad konvicemi, které v průběhu třináctého století mizí (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 229).

Již během dvanáctého století se objevují poklice. Nejprve jsou hluboké, miskovité, v pozdním středověku se tvar zplošťuje (NEKUDA- REICHERTOVÁ 1968, 58). V průběhu čtrnáctého století vzniká kruhové knoflíkové držadlo (UNGER – MICHNA 1973, 24). Vývoj poklic začíná na plochém kotoučovitém tvaru bez vzhůru vytaženého okraje, velmi sporadicky se objevují pokličky kónické. Tyto kónické poklice se mění v poklice zvonovité, jejichž výskyt je výlučně spojen s horizontem VS 2.1 (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 223, 229).

Zřídka se v průběhu třináctého století objevuje mísa. Důvodem je častá výroba tohoto tvaru keramiky ze dřeva, které však nemá trvanlivost jako vypálená hlína a do dnešních dní se jen málokdy dochová. Většího rozšíření z keramiky se mísám dostalo v průběhu čtrnáctého století, velmi oblíbené jsou v následujících dvou staletích (UNGER – MICHNA 1973, 24). Mísy, které se sporadicky vyskytují v horizontu VS 1.2, jsou nejčastěji bezuché, nicméně minimálně na konci tohoto období lze předpokládat výskyt i tvarů s uchem. Zesílený okraj, který je charakteristickým znakem, se v pokročilejších profilacích udržel po celý středověk (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 225).

Mezi technickou keramikou se řadí osvěcovadla, nejběžnějším tvarem mezi třináctým a patnáctým stoletím byl kahan. Objevují se kahany mušlovité, především pak ale kahany miskovité. Mladší tvary mohou mít páskové ouško (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 61). Sporadicky se objevují v horizontu VS 1.2, především ve vesnickém prostředí jde o tvar nepříliš rozšířený (PROCHÁZKA – PEŠKA 2007, 226).

Častým tvarem nádoby, který se taktéž řadí mezi keramiku technickou, je zásobnice. Jde o užitkovou nádobu pro uchovávání zemědělských produktů a to nejen pevných (obilí, luštěniny), ale i tekutých (medovina, pivo). Vzhledem ke své funkci si získala velkou oblibu a v archeologickém materiálu bývá čteně zastoupená. Na severní Moravě se objevuje již na přelomu desátého a jedenáctého století, výroba pokračuje až do konce století patnáctého (GOŠ – KAREL 1979, 174).

V souvislosti s tvrzí v Líšnici je třeba ještě zmínit zvláštní skupinu středověkých nálezů, kterou je červeně malovaná keramika. Nejstarší nálezy této skupiny jsou řazeny do století třináctého, hlavní výskyt je však datovaný do následujících dvou století. Ačkoliv jsem se s touto keramikou v rámci souboru archeologických nálezů z Líšnice nesetkal, Vladimír Nekuda se o ní zmiňuje. Mělo jít o džbánec v horní části výdutě zdobený hnědočervenými linkami a o okrajový střep džbánu se dvěma červenými pásky pod hrdlem (NEKUDA – RECICHERTOVÁ 1968, 142). Bohužel přírůstková kniha mohelnického muzea ohledně tohoto nálezu mlčí, takže o současné poloze tohoto nálezu lze pouze spekulovat.

3.2 Vyhodnocení souborů keramiky

3.2.1 Keramický kód

Pro popis keramických zlomků a nádob z Vyšehorek i Líšnice bylo nutné vypracovat systém s několika důležitými znaky, podle kterých následně mohly být fragmenty posouzeny a vyhodnoceny. Nakonec jsem se rozhodl postupovat za pomoci keramického kódu, který jsem převzal z publikace *Feudální sídlo z 13. století na zaniklé vsi Koválov u Žabčic* od profesora Josefa Ungera (UNGER 1989).

Nicméně pro osobní potřeby jsem musel tento kód ve svém katalogu mírně pozměnit. Stejně jako ve výše zmíněné publikaci zůstávají kategorie část nádoby, keramický tvar, příměs v keramické hmotě, barva, okraj a poznámky, ve kterých je uveden rekonstruovatelný průměr ústí či dna nádoby. U keramického tvaru je pouze nutno zmínit nález L42/1994 (tab. 6), pro jehož keramický tvar nebylo udáno číslo. Přiklonil jsem se k vytvoření vlastního čísla dle podobnosti a

funkčnosti s jinými uvedenými tvary. Pro lepší představitelnost nálezů jsem kategorii barva rozdělil na barvu vnější a barvu vnitřní. Naopak kategorii vypálení jsem vynechal, jelikož z mého pohledu šlo o příliš subjektivní hodnocení a pro všechny nálezy by bylo uvedeno jediné číslo, jelikož rozdíly mezi stupněm vypálení jsem neidentifikoval.²¹

Nejvíce pozměněnou kategorií je výzdoba. Ve výše zmíněné publikaci je výzdoba vyjádřena trojmístným číslem, kde první číslice znázorňuje zdobenou část nádoby, druhá číslice typ a poslední číslice počet výzdobných prvků nebo řad (UNGER 1989, 12). U mne je výzdoba popsána pětímístným číslem, kde první a třetí část je charakterizována dvojčíslím. První dvojčíslí bylo přidáno z důvodu, když se výzdobný styl opakoval po celé nádobě (dvojčíslí 12), druhé dvojčíslí z důvodu, když se opakování výzdobného stylu pohybovalo v dvojciferných číslech (dvojčíslí 10 a výš).

3.2.2 Chronologie

Při určování stáří keramických nálezů jsem se rozhodl vycházet z chronologie vytvořené Janou Němcovou. Tato chronologie byla vytvořena na základě rozboru keramického inventáře z Městského muzea v Moravské Třebové. Je tedy jasné, že lze použít především v okolí Moravské Třebové, protože nereflexuje nálezy z jiných regionů. Nicméně Mohelnice a její okolí patří k mikroregionům v těsné blízkosti Moravské Třebové a příliš výrazné změny ve vývojových fázích keramiky zde neočekávám. Na rozdíl od studie Vladimíra Goše je podrobnější a vzhledem k vydání v roce 2006 reflektuje nejnovější poznatky.

Ve srovnání s chronologií vytvořenou dvojicí Procházka – Peška je studie J. Němcové téměř stejně stará. Rozhodujícím faktorem tak bylo, že má keramika ze dvou námi sledovaných lokalit větší návaznost na region Moravskotřebovska v rámci severomoravského keramického okruhu než na brněnské prostředí jihomoravského výrobního okruhu.

---

²¹ Pouze v případech střepů L8/1994, A10764 a u celých nádob A4582 a A10771 by se dalo mluvit o velmi tvrdém vypálení (kategorie 4 dle Josefa Ungera), u všech ostatních nálezů lze konstatovat vypálení tvrdé (kategorie 3 dle Josefa Ungera).

3.2.3 Keramika z kostela Vše ch svatých ve Vyšehorkách

Při poměru keramických nálezů z Vyšehorek oproti jiným výzkumům středověkých lokalit je patrné, že množství nalezené keramiky není nikterak velké. Jde o pětapadesát střepů z různých částí nádoby a jedna rekonstruovaná nádoba. Proto nelze brát počty tvarové typologie, typy příměsí a ostatní kritéria této keramiky ve větším měřítku, takto malý soubor keramiky nemá ani v rámci regionu příliš mnoho vypovídacích hodnot.

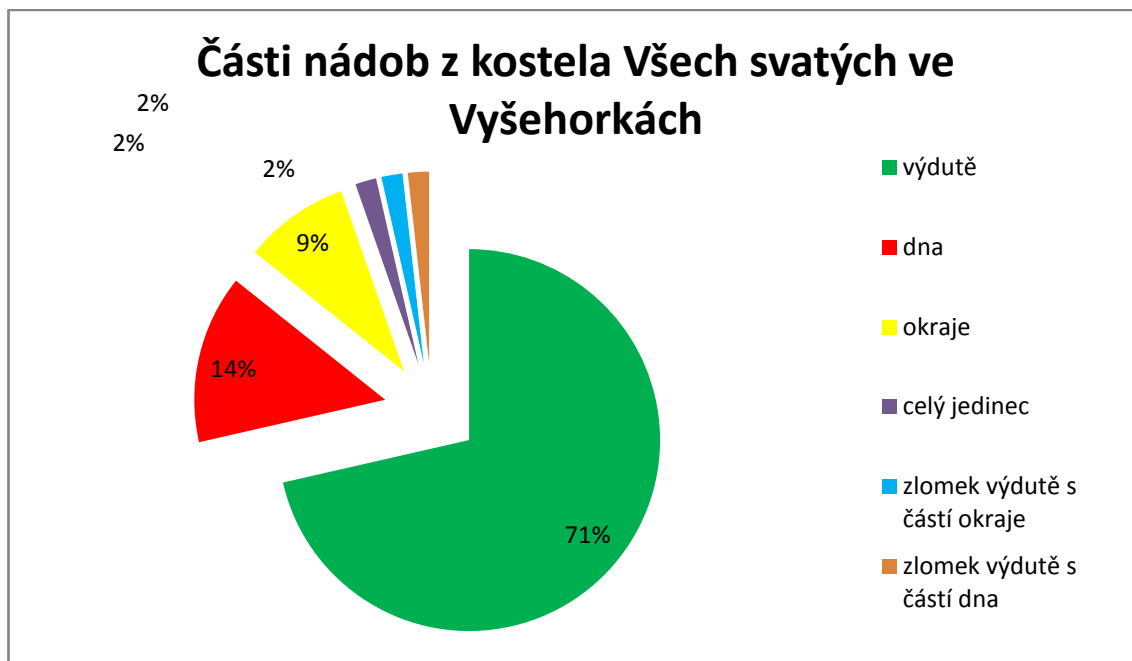
Na úvod je ještě nutné se zmínit o číslech a označení ch jednotlivých střepů. Zatímco u nálezů z Líšnice je uvedeno inventární číslo, Vyšehorkám dosud nebylo přiřazeno přírůstkové ani inventární číslo. Střepy jsou tak označeny písmenem, které přísluší části kostela, ve které byly nalezeny²², následně mnou přiřazeným číslem a na závěr lomítkem odděleným rokem výzkumu.

Soubor keramických nálezů z kostela Vše ch svatých ve Vyšehorkách byl schematicky rozdělen (*graf 1*) podle části nádoby, která se dochovala. Těmi hlavními jsou okraje, výdutě, dna a celí jedinci. Soubor okrajů lze rozdělit na zlomky okrajů a fragmenty stěny s částí okraje, stejně tak soubor den lze rozdělit obdobným způsobem na zlomky den a fragmenty výdutí s částí dna.

Jasnou početní převahu měly výdutě, kterých se našlo přesně čtyřicet. V souboru šestapadesáti nálezů tvoří 71 procent celku. Výrazně méně měly ostatní části nádob. Na druhém místě byla zastoupena dna. Osm kusů tvoří 14 procent. O tři méně, tedy konkrétně pět, se našlo okrajů, což činí 9 procent. Jak jsem již zmínil, v jediném případě se dochovala rekonstrukce celého jedince. Stejně tak pouze v jednom případě se jednalo o fragment výdutě s částí okraje a o fragment výdutě s částí dna. Tyto tři možnosti získaly shodně 2 procenta.

---

²² L – loď, P – přístavek, K – presbyterium (kněžiště)

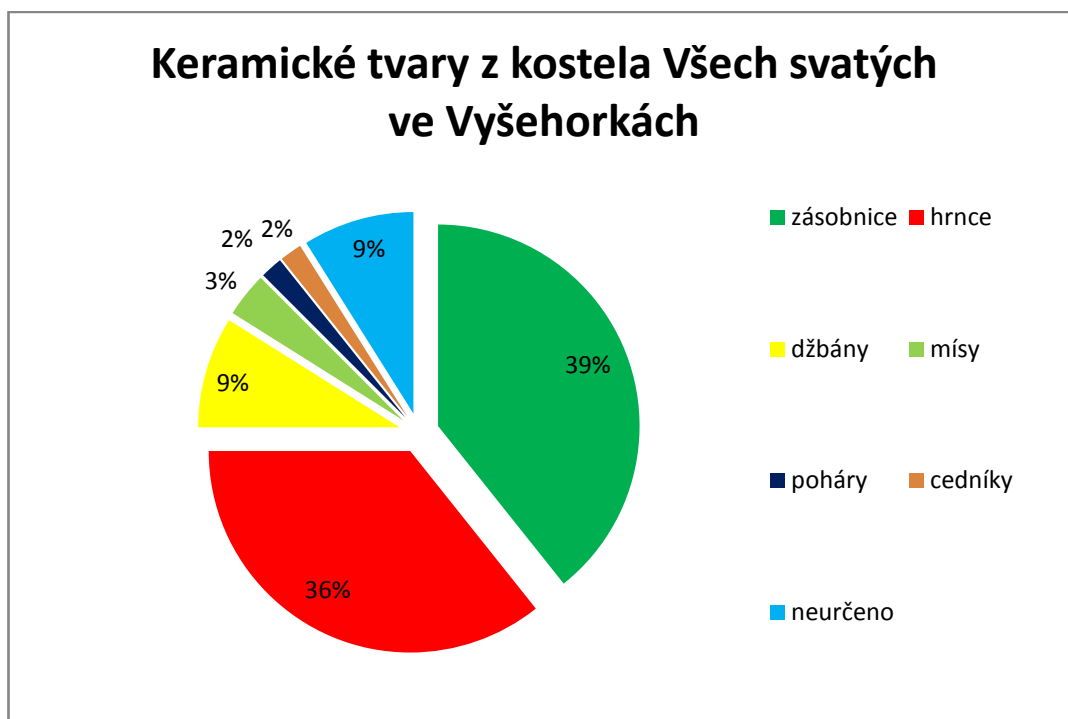

Graf 1

O poznání obtížnější bylo určení keramického tvaru (*graf 2*), kterému jednotlivé zlomky patřily. Zvláště u velikostně nejmenších fragmentů výdutí bez výzdobného stylu je někdy tohle určení téměř nemožné. V případě materiálu z Vyšehorek se část zařadila do kategorie neurčených tvarů, část takových nálezů jsem zařadil v závislosti na větší a velmi podobné střepy.

Nejvyššího procenta keramických tvarů dosáhly zásobnice. Nicméně nelze říct, že by zásobnic bylo nejvíce. Většina střepů je malých a pravděpodobně pochází pouze z několika málo nádob. Celkem patří zásobnicím dvaadvacet střepů, což činí 39 procent. Hned těsně v závěsu za touto technickou keramikou se umístil nejčastější typ keramiky kuchyňské, kterým jsou hrnce. Přesně dvacet střepů tvoří 36 procent celku. Vzhledem k tomu, že se v materiálu z Vyšehorek ani jednou neobjevilo ucho či zlomek ucha, dá se předpokládat, že většina hrnců byla bezuchá. Již o poznání méně měly ostatní keramické tvary – pět džbánů (9%), ze kterých se dochovaly především dna, dvě mísy (3%) a jediným zlomkem (2%) je zastoupen džbán a cedník. U pěti fragmentů (9%) se keramický tvar nepodařilo určit.

Keramické tvary z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

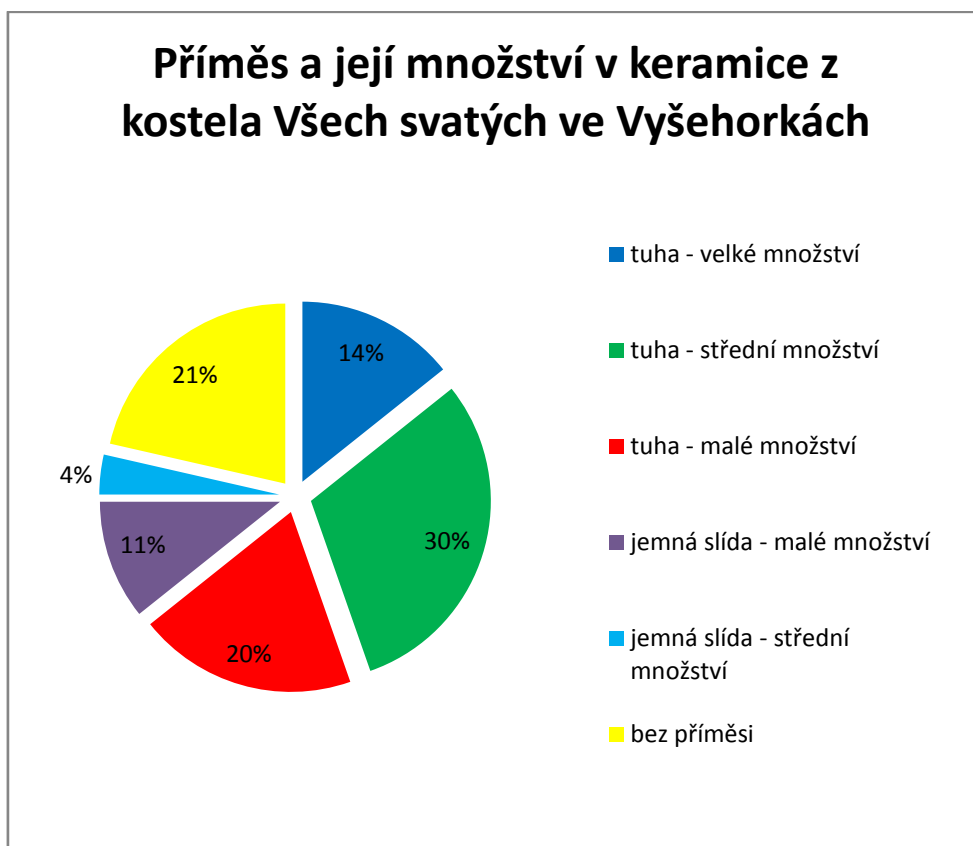

Graf 2

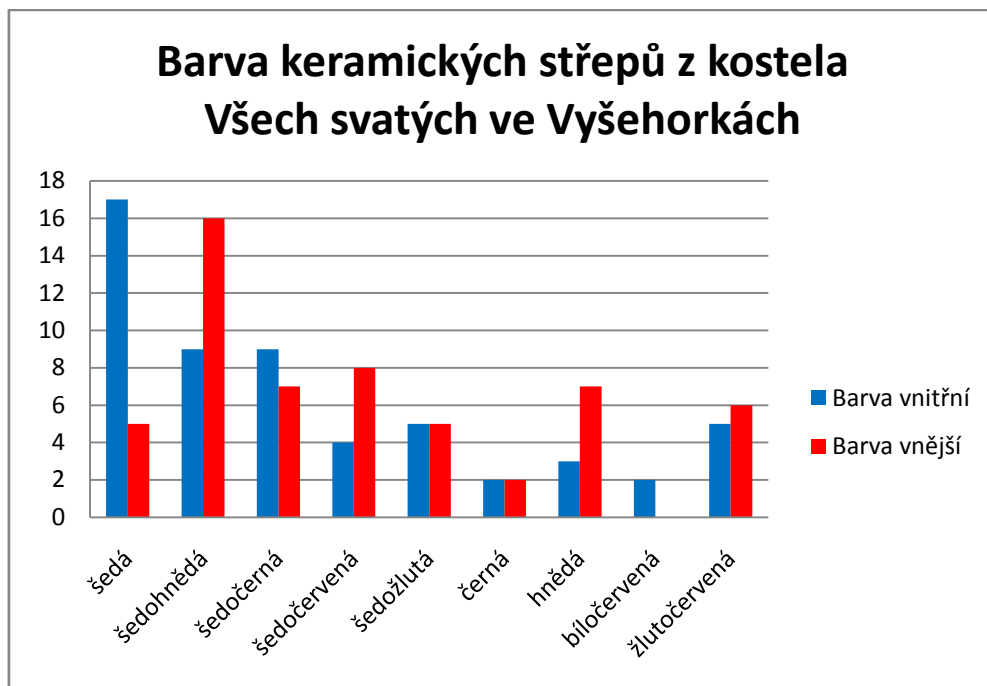
Sledovaným znakem bývá přimíšenina (*graf 3*) v keramické hlíně a její množství. Jednoznačně nejčastější příměsí byla tuha, která se v libovolném množství objevila v šestatřiceti případech, čili v 64 procentech. Množství příměsí patří mezi velmi subjektivní kategorii a hranice bývá velmi nejasná. Nejvíce se objevilo fragmentů se středním množstvím grafitu, celkem v sedmnácti případech (30%). O něco méně, konkrétně v jedenácti případech (20%), se objevila keramika s pouhými stopami tuhy. Střepů s velmi velkým množstvím tuhy bylo osm (14%). Výrazně méně se jako přimíšenina projevila jemná slída. Celkově byla součástí osmi fragmentů (15%). Ve dvou případech keramické zlomky obsahovaly střední množství jemné slídy (4%), ve zbylých šesti se jemná slída objevila pouze ve stopách (11%). U dvanácti posuzovaných střepů se příměs neobjevila nebo se vyskytovala v tak malém množství, které nebylo možné zaznamenat.

Škála barev (*graf 4*) keramického těsta byla velmi rozmanitá, nicméně i tato kategorie záleží na subjektivním pohledu každého badatele. Mezi barvami vnitřní strany převažovala šedá (sedmnáct střepů), následovaná šedohnědou a šedočernou (obě devět střepů). Ostatní barvy byly zastoupeny v několika kusech:

žlutočervená a šedožlutá v pěti, šedočervená ve čtyřech, hnědá ve třech a černá s bíločervenou ve dvou případech. Vnější strana byla opět nejčastěji zbarvena do šeda, nad šedým odstínem (pět střepů) však tentokrát převažoval odstín šedohnědý (šestnáct fragmentů), šedočerný (sedm zlomků), šedočervený (osm střepů) a dokonce i samotný hnědý, který se vyskytl v sedmi případech. Ostatní barvy byly zastoupeny podobně jako v případě vnější barvy, za pozornost stojí pouze vymizení bíločervené barvy.

Graf 3

Graf 4

Výzdoba se objevila pouze sporadicky u několika málo fragmentů a bude tak zmíněna na následujících řádcích věnujících se jednotlivým nálezům. Jak již bylo zmíněno, okrajů bylo nalezeno celkem šest, včetně jednoho zlomku výdutě s částí okraje. Tento střep L1/1994 (tab. 6) patří zásobnici se středním obsahem tuhy v keramické hlíně nešlo přesněji zařadit do jedné z fází a časové vymezení je tak velmi široké, konkrétně třinácté až patnácté století. Bohužel vzhledem k poškození vnější části střepu nelze určit typ ani šířka okraje. Současně s tím nelze rozhodnout, zda se na vnější straně nacházela výzdoba. Druhý okrajový střep L2/1994 (tab. 6) patří zásobnicovému hrnci o průměru ústí 32 centimetrů. Okraj je rozšířený a dovnitř vyhnutý. V těstě nádoby je velké množství granitu. Ani tento střep se nevyhnul poškození na vnější straně a ani lze tak nelze určit případný výzdobný styl. Datovat lze jen stejně jako zlomek předešlý. U dalšího okraje L34/1994 (tab. 5) se již výzdobný styl podařilo zachovat. Okraj hrnce o průměru ústí 32 centimetrů je zaoblený, svisle vytažený a jemně vně vyhnutý. Na vnější straně okraje se nachází rytá výzdoba v podobě přerušovaných žlábků. Pod hrdlem dochází k rozšíření výdutí, které jsou vně zdobeny plastickou lištou se šikmými záseky o velikosti jednoho centimetru a o šířce 0,3 cm. Stejně jako

předešlé okraje i v tomto fragmentu byla obsažena tuha, která byla zastoupena ve středním množství. Díky specifickému výzdobnému stylu lze tento střep interpretovat jako jeden z nejstarších nálezů z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách a časově lze zařadit do přelomu mezi fázemi 1a a 2, tedy zhruba do poloviny třináctého století. Okrajový střep L38/1994 (tab. 5) patří také k nejstarším nálezům, lze rámcově zařadit do druhé poloviny třináctého století. Patřil hrnci o průměru 24 centimetrů, který byl na vnější straně zdoben pěti (v některých místech až šesti) žlábků. Okraj je zaoblený, velmi lehce dovnitř vyhnutý, svíse vytažený. Na rozdíl od všech předešlých střepů neobsahoval jako příměs tuhu, ale malé množství jemné slídy. Jediným rekonstruovatelným jedincem byl džbán L52/1998 (tab. 5) z třetí fáze. Část nádoby byla slepena, část doplněna sádrovým odlitkem a část byla nedokončená. Okraj byl zaoblený, vně šikmý. Ústí neobsahovalo stopy po hubičce, nicméně okraj byl na straně s uchem o něco málo vyzdvihnut výše, což umožňovalo vylévání obsahu. Pod okrajem se nacházel velmi jemný žlábkovitý prstenec, ze kterého vycházelo dlouhé ploché ucho s jemným žlábkem. Těsto džbánu obsahovalo puchýře podobné loštickým pohárům. Nicméně jich neobsahovalo tolik, nebylo kamenité a barva se pohybovala v šedočerveném odstínu. Lze tak mluvit o protološtické keramice či o loštické polokamenině. Dno džbánu se nedochovalo a podobně jako část nádoby bylo až později vytvořeno za pomoci sádry, takže nelze bohužel určit, na kterém typu hrncířského kruhu byl džbán vyroben. Dno bylo nejspíše rovné, okraj dna byl hraněný, rozšířený. Velmi specifickým nálezem byl okrajový střep L42/1994 (tab. 6). Lehce vně šikmý, zaoblený okraj ve svém středu obsahoval dva provrty o přibližném průměru 0,6 centimetru. Vzhledem k jasně patrnému třetímu provrtu ve zlomu střepu lze předpokládat ještě vyšší počet děr. Tento nález lze tak interpretovat jako středověký cedník spadající do třetí vývojové fáze. Posledním fragmentem okraje je střep P56/1994 (tab. 5) nalezený v přístavku kostela. Šlo o lehce dovnitř vyhnutý, oblý, svíse vytažený okraj se zřejmým dolním vnějším odsazením. Byl pokryt zvláštním železitým povlakem a obsahoval střední

množství tuhy. Časově byl zařazen do první poloviny druhé fáze, tedy do druhé poloviny třináctého století. Keramický tvar se nepodařilo určit.

Výdutě tvořily největší část keramického souboru. Střepey L3/1994 – L6/1994 (tab. 13), L11/1994 – L19/1994 (tab. 15-17), L21/1994 (tab. 17) a L25/1994 – L26/1994 (tab. 18) patří zásobnicím. Kromě jediného případu u L13/1994 (tab. 15), kde byla v těstě přimíšena jemná slída, se u všech ostatních objevila tuha. Barva se pohybovala především v šedém a hnědošedém odstínu. Na všech střepech byly velmi jemné žlábký, u kterých však bylo těžké rozhodnout, zda se jedná o výzdobu či pouze o stopy vytáčení na kruhu. Bližší datování do jedné z fází dle J. Němcové nebylo možné a fragmenty jsou tak časově zařazeny do širšího rozmezí mezi třináctým až patnáctým stoletím. Stejným případem jsou i střepey zásobnice L39/1994 (tab. 19) a P53/1994 (tab. 12). Za zmínku stojí střep L26/1994 (tab. 18), na jehož vnitřní straně bylo vápno. Zda-li střep pochází z doby stavby kostela nebo se jednalo o přestavbu vnitřních prostorů kostela nelze dokázat. Výzdoba se objevila u střepe P51/1994 (tab. 12), jednalo se o dva žlábký ve výduti s velkým obsahem tuhy. Tento nález byl datován do druhé fáze keramiky.

Ani u výdutí hrnců se výzdobného stylu nedočkáme. Jejich datování je možné také jen v širším období mezi třináctým a patnáctým stoletím. Jediným fragmentem s výzdobou je podhrdlí hrnce se třemi žlábký na výduti L10/1994 (tab. 15). Výduti jiných tvarů je poskrovnu. U některých nelze keramický tvar nádoby určit (L27/1994, L45/1994 – L46/1994, L49/1994), u jiných se to povedlo. Ačkoliv se u fragmentu L27/1994 (tab. 18) nepodařilo určit keramický tvar, je důležité tento nález zmínit kvůli své výzdobě, plastické liště tvořené dolíky vzniklé otiskem prstů a ohraničené dvěma velmi jemnými rýhami. Střep L8/1994 (tab. 14) se strukturou těsta podobal džbán L52/1994 (tab. 5) a v tomto případě lze mluvit o takzvané protološtické keramice či loštické polokamenině. Pravděpodobně se však u tohoto nálezu nejednalo o džbán, nýbrž i pohár. O džbán by se mohlo jednat u střepe L32/1994 (tab. 14) datovaného do čtvrté fáze. Ve dvou případech se dochovala výduť mísy. Fragment L37/1994 (tab. 19) byl na

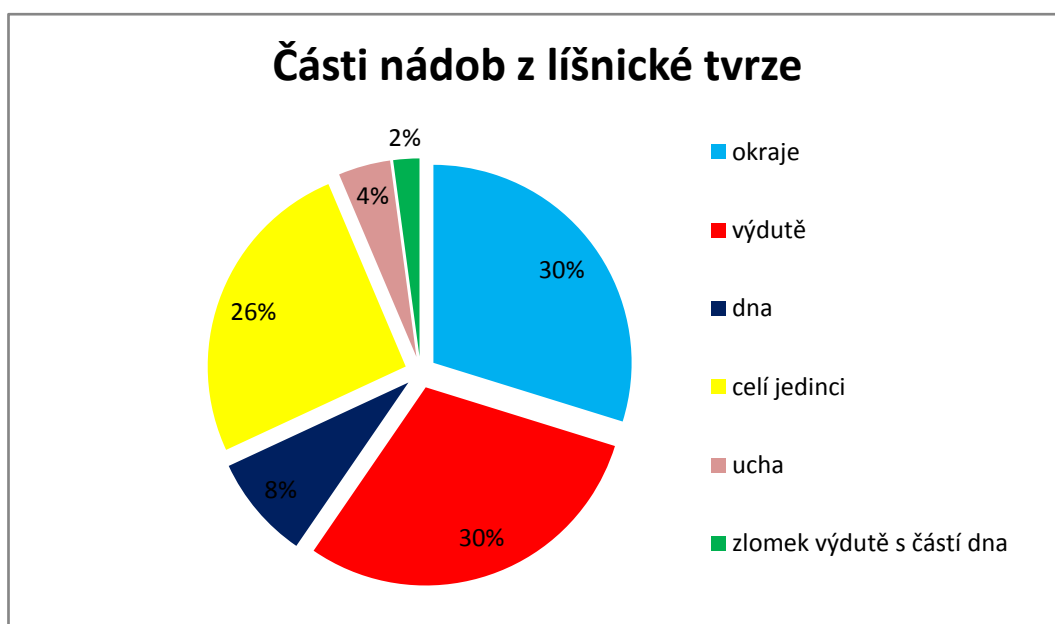
vnitřní straně zdoben polevou a byl datován do čtvrté fáze. Pravděpodobně o zlomek mísy se jedná i v případě L46/1994 (tab. 20), který je zařazen až do páté vývojové fáze.

Konečně se dostáváme k fragmentům den. Zlomek dna L28/1994 (tab. 8) a zlomek výdutě s částí dna L29/1994 (tab. 8) patří zásobnicím. Především prvně zmíněné dno je velmi masivní a obsahuje střední množství tuhy. Rekonstruovatelný průměr dna byl určen na 24 centimetrů. Jelikož nebylo možné nález dát přímo do některé z vývojových fází (konkrétně druhé nebo třetí), časové zařazení střepu je širší a spadá do třináctého až patnáctého století. Stejně datování mají i nálezy P54/1994 (tab. 9) a P55/1994 (tab. 9) s velmi výrazným obsahem tuhy. Dna byla rovná, s okrajem šikmo hraněným, bez hrnčířských značek či stop po odříznutí drátem, u nepoškozených den byly viditelné známky podsýpky. Ostatní dna již spadají do čtvrté vývojové fáze, ať se jedná o dna džbánů L30/1994 – L31/1994 (tab. 8) nebo hrnce L35/1994 (tab. 9). Mladší nálezy P47/1994 (tab. 9) P48/1994 (tab. 9), které patřily hrnci, respektive džbánu, byly datované do šestnáctého století, tedy již spadající do páté fáze. Dna byla rovná, především s okrajem šikmo hraněným, ale objeví se také okraj hraněný rozšířený, jako v případě L30/1994 (tab. 8), nebo okraj hraněný svislý u P47/1994 (tab. 9). U těchto den je na dně patrné lasturovitě zvrásnění, které značí výrobu na rychle rotujícím kruhu.

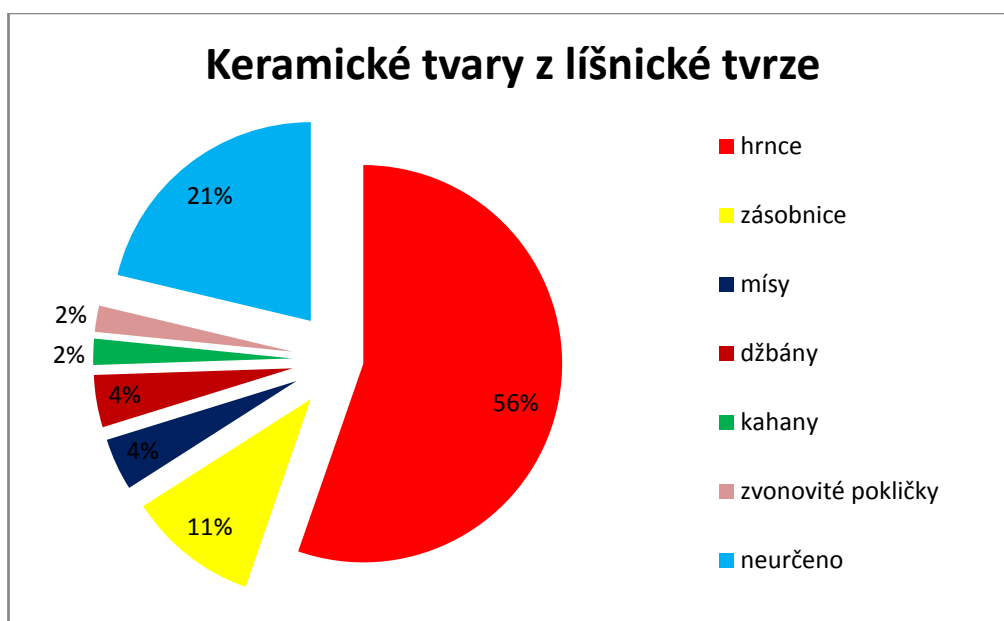
3.2.4 Keramika z líšnické tvrže

Podobně jako u souboru nálezů z Vyšehorek, ani keramických fragmentů nalezených v prostorách líšnické tvrže není příliš mnoho. Jedná se přibližně o padesát nálezů, střepů i celých nádob. Jak je patrné z přiloženého grafu (*graf 5*), z Líšnice pochází mnohem rozmanitější soubor, než tomu bylo u kostela Všech svatých ve Vyšehorkách. Tam přes sedmdesát procent získali výdutě, zde jsou výsledky mnohem vyrovnanější. Z celkových sedmačtyřiceti nálezů první místo zaujaly současně okraje i výdutě. Obě možnosti byly zastoupeny ve čtrnácti případech, což činí 30 (celkově 60) procent. V 26 procentech (dvanáct nálezů) byli

zastoupeni celí jedinci. Do této kategorie jsou přiřazeny i některé rekonstruovatelné tvary. Oproti třem zmíněným částem nádob se zbývající možnosti výrazně ztrácejí. Čtyřikrát se dochoval zlomek dna (8%) a pouze v jediném případě se vyskytl zlomek výdutě s částí dna (2%). Částí nádoby, která se ve Vyšehorkách neobjevila, ale vyskytuje se v materiálu z Líšnice, jsou ucha. Dochovaly se ve dvou případech (4%).

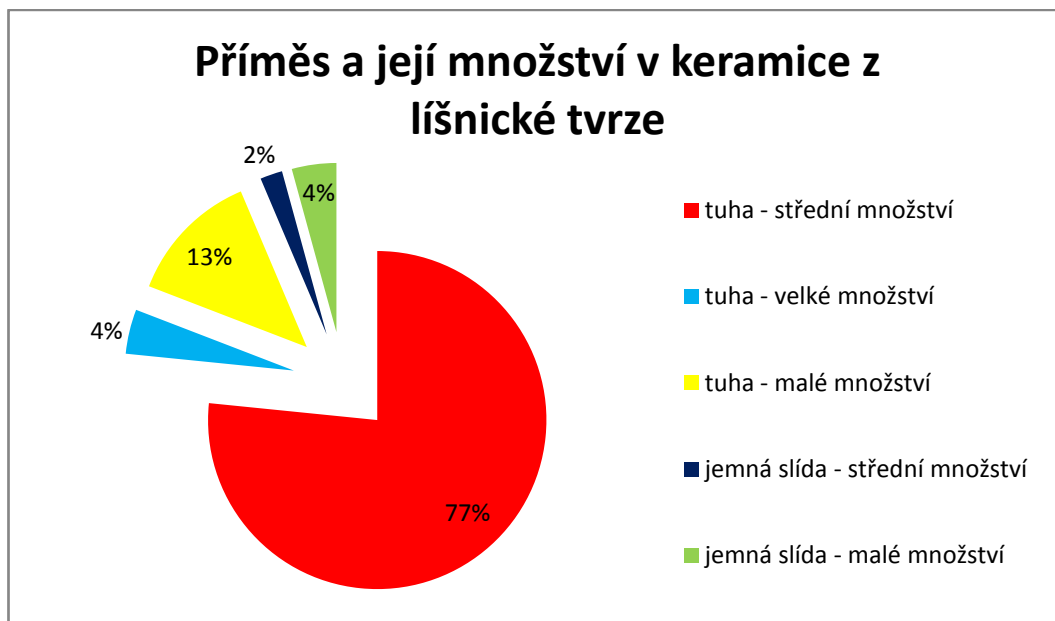
Graf 5

Graf 6

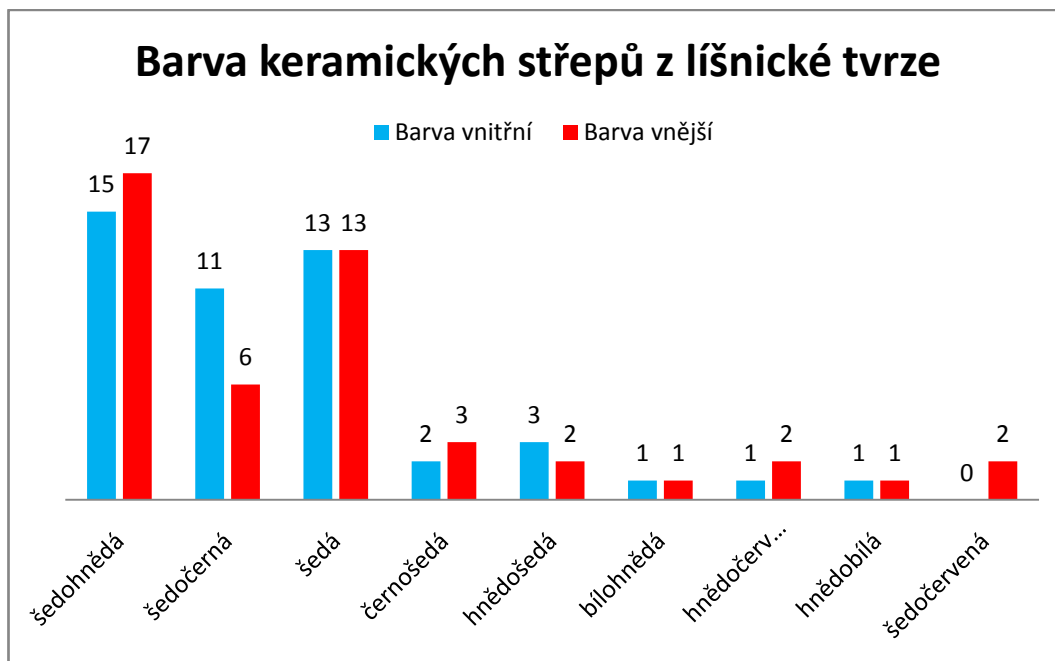
V souvislosti s výsledky z kostela Věch svatých ve Vyšehorkách dochází v Líšnici k velmi výrazné změně v počtu zastoupených keramických tvarů (*graf 6*). Zřetelně ubývá fragmentů patřící zásobnicím, naopak výrazně stoupá procento zastoupených hrnců. Hrncovitě nádoby tvoří nadpoloviční většinu. Patří jim šestadvacet nálezů, což činí 56 procent z celkového souboru. Další možnosti se početní převaze hrnců ani zdaleka neblíží. Druhé místo patří zásobnicím, pouhých pět fragmentů stačí na 11 procent. Mísy i džbány se vyskytly ve dvou případech, což činí u každého tvaru 4 procenta. V jediném případě (2%) se objevil miskovitý kahan. Stejně tak jediný nález patří i zvonovité pokliče. Celkem u deseti střepů (21%) bylo určení keramického tvaru velice obtížné a vzhledem k nebezpečí zkreslených výsledků jsou zařazeny do kategorie neurčených tvarů.

Z hlediska příměsi (*graf 7*) si je veškerý materiál z líšnické tvrže velmi podobný. Téměř všechny nálezy (94%) ve svém keramickém těstě obsahovaly menší či větší procento tuhy. Z celkového počtu sedmačtyřiceti nálezů se tuha neobjevila pouze u tří nálezů. Největší zastoupení měla keramika, v jejímž těstě byl střední obsah grafitu. Střední množství této příměsi se objevilo v šestatřiceti případech (77%). Pouze malé stopy grafitu se dochovaly v šesti případech (13%), velké procento tuhy obsahovaly pouze dva zlomky zásobnic (4%). Stejně tak ve dvou případech se v příměsi objevily stopy jemné slídy. Jediný střep z celého keramického souboru z tvrže Líšnice ve své příměsi obsahoval střední množství jemné slídy (2%). Na rozdíl od keramiky z Vyšehorek se zde neobjevily nálezy, které by obsahovaly zanedbatelné stopy příměsi a u nichž by tak typ přimíšeniny nebylo možné určit.

Graf 7

Barevná škála (*graf 8*) je obdobná jako u nálezů z Vyšehorek. Na vnitřní straně střepů opět převažují odstíny šedé (třináct střepů), šedohnědé (patnáct zlomků) a šedočerné (jedenáct fragmentů). Ostatní barvy už jsou zastoupeny méně, černošedá u dvou zlomků, hnědošedá u tří fragmentů a bílohnědá, hnědobílá a hnědočervená u jediného střepu. Obdobné jsou i barvy i na vnější straně. Nejvíce je zastoupena šedohnědá (sedmnáct střepů) a šedá (třináct zlomků). Pouze šest střepů bylo šedočerných, oproti zabarvení vnitřní strany počet tohoto odstínu klesl téměř o polovinu. U ostatních barev zůstaly počty více méně neměnné. Tři střepy byly zbarveny černošedě, dva zlomky byly hnědošedé a hnědočervené. Bílohnědá a hnědobílá se objevily pouze v jediném případě. Zajímavý je odstín šedočervené, který se na vnitřní straně nevyskytoval, nicméně na vnější straně byl zastoupen dvakrát.

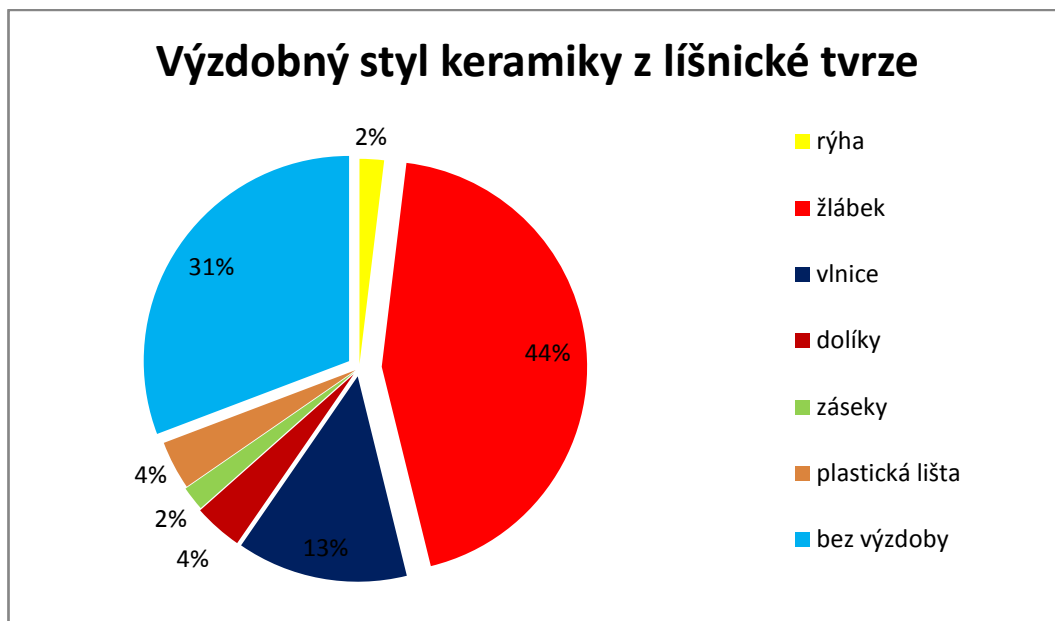

Graf 8

Na rozdíl od keramického souboru z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách, kde se výzdoba na nálezech téměř nevyskytovala, lze na keramice z líšnické tvrze výzdobný styl velmi dobře sledovat. Na přiloženém grafu (*graf 9*) je výzdoba rozdělena pouze podle stylu, na počet výzdobných řad a prvků zde není brán zřetel.

Z celkového počtu sedmačtyřiceti zlomků i celých nádob bylo zdobeno jednatřicet, tedy zhruba 66 procent. Nutno zmínit, že jeden nález může být zdoben i více výzdobnými styly. V případě Líšnice se jednalo především o kombinaci vlnic s jiným stylem, například žlábkem nebo plastickou lištou. Kombinací stylů bylo zdobeno pět fragmentů.

Nejčastěji byl výzdobný styl představován jedním, spíše však větším počtem žlábků. Žlábkem bylo zdobeno třiatdvacet nálezů, což činí 44 procent. Druhé místo celkem bezpečně drží vlnice, která se objevila v sedmi případech (13%). Ostatní výzdobné styly byly zastoupeny již znatelně méně. Dvakrát (4%) se objevily dolíky nebo plastická lišta, jedinkrát (2%) byly zastoupena rýha a záseky. Jak již bylo zmíněno, nezdobených nálezů bylo šestnáct (34%) nálezů.

Graf 9

Následující řádky se opět věnují jednotlivým nálezům. Nejdříve je však nutné zmínit i materiál, který je v jiných literaturách zmiňován, nicméně v mohelnickém muzeu se nevyskytuje a poloha těchto nálezů je neznámá. Již výše byl zmíněn džbán a okrajový střep džbánu červeně malované keramiky. V obrazových přílohách ve stejné publikaci je fotografie džbánu s výlevkou. Z okraje vychází dlouhé ploché ucho, na kterém je patrná rytá výzdoba. Vyzdobeno je i samotné tělo džbánu. Pod hrdlem je vidět plastická lišta s přesekávanými šikmými záseky, v místě nejširší výdutě je patrná vlnice (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 363). Ani poklice vyfotografovaná o několik stránek dále se v inventáři mohelnického muzea již nenachází. Jde o zvonovitou poklici se šikmým lichoběžníkovým držadlem (NEKUDA – REICHERTOVÁ 1968, 381).

Nyní se konečně dostáváme k dochovaným nálezům z líšnické tvrže. Část inventáře tvoří celí jedinci. Nádobu A4580 (obr. 16) je jediným nálezem, který se nachází přímo v expozici muzea v Mohelnici a kvůli složitosti rozmontování vitríny mi tudíž nebyl zapůjčen. Jde o hnědočervený hrnec s příměsí tuhy. Tělo nádoby je vejčité, přechází v římsovitý okraj, hrdlo je dovnitř prohnuté. Výduť je zdobena nevýrazným rovným žlábkem. Dno je rovné a jsou zde patrné stopy podsýpky.

Nádoby A4578-A4582 se řadí také mezi hrnce. Hrnec A4578 (tab. 3) o objemu sedm litrů má v keramickém těstě střední obsah tuhy. Okraj je římsovitý, zaoblený, na vnější straně zdoben žlábký. Hrdlo je dovnitř prohnuté, tělo nádoby je vejčité a taktéž zdobené vodorovnými žlábký. Dno je rovné, šikmo hraněné a nese stopy podsýpky. Hrnec A4579 (tab. 4) má podobné atributy. V hlíně je obsaženo střední množství tuhy, okraj je římsovitý, zaoblený, na vnější straně zdobený žlábký. Hrdlo je dovnitř prohnuté a přechází v soudkovité tělo, také zdobené vodorovnými žlábký. Dno je rovné, šikmo hraněné a nese stopy podsýpky. Podstatný rozdíl je tak pouze ve velikosti nádoby, objem hrnce je čtyři a půl litrů. Hrnce A4581 a A4582 (tab. 3) jsou o něco menší, jejich objem je pouze dva, respektive dva a půl litrů. Soudkovité tělo je zdobeno šroubovitými žlábký, hrdlo je dovnitř prohnuté a přechází v římsovitý, zaoblený okraj na vnější straně zdobený vodorovnými žlábký. Dno je rovné, šikmo hraněné se stopami podsýpky. Rozdílné je pouze keramické těsto nádob. Obě obsahují střední množství tuhy, avšak zatímco A4581 má těsto stejné jako předešlé nádoby, povrch hrnce A4582 je pokryt malými puchýřky a stroupky. Nelze zde mluvit o loštické keramice, nicméně by se nádoba dala označit za zástupce protološtické keramiky či o loštickou polokameninu, kterou J. Němcová řadí do třetí vývojové fáze keramiky. Ostatní výše zmíněné hrnce patří podle chronologie této archeoložky do druhé fáze, nejspíše do její závěrečné části v první polovině čtrnáctého století.

Nezdobený je hrnec A143 (tab. 1) o objemu 2,1 litrů. Tělo je lehce kulovité s dovnitř prohnutým hrdlem. Okraj je nezdobený, zaoblený s okružím a velmi výrazným dolním odsazením. Dno je rovné, šikmo až svisle hraněné se stopami podsýpky. Hrnec A144 (tab. 3) je výrazně deformovaný a některé jeho části jsou doplněny sádrrou. Tělo je ve střední části výdutě zdobeno málo výraznými řadami vodorovných žlábků. Dno je rovné, šikmo hraněné a nese stopy podsýpky. Okraj byl původně nejspíše lehce vně šikmý, zaoblený s dovnitř prohnutým hrdlem.

Jako hrncovité nádoby lze interpretovat i řadu jiných nálezů. Jsou to především velké dochované části nádob, které nám dávají možnost rekonstruovat tvar. Velmi dobrým příkladem mohou být nálezy A10770 (tab. 4) a

A10771 (tab. 2), kde se dochovalo dno a velká část výdutě. Oba nálezy na dně nesou stopy podsýpky, dno je rovné, šikmo (A10771) nebo svise hraněné (A10770). Tělo bylo soudkovité, zdobené několika pásy vodorovných žlábků a v těstě se objevuje střední množství tuhy. U nádoby A10771 lze opět mluvit o takzvané protološtické keramice nebo o loštické polokamenině ze třetí vývojové fáze.

Jedinečným nálezem v keramickém souboru z tvrze Líšnice je osvěcovadlo, konkrétně malý miskovitý kahan s inventárním číslem A4583 (tab. 2). Dno je rovné, svise hraněné a jsou patrné stopy podsýpky. Stěny jsou nízké, kónické a přecházejí v zaoblený okraj. Hubička je krátká a nepříliš výrazná. Podobně specifickým nálezem je část zvonovité pokličky A10772 (tab. 1). Dochovalo se knoflíkové držadlo s částí stěny. Ani na jedné straně se bohužel nedochovala stěna až po okraj, jeho zakončení či průměr pokličky tak nelze určit.

Jak si bude možnost povšimnout, část nálezů (například i u souboru z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách) řadím do druhé vývojové fáze středověké keramiky Moravskotřebovska, tedy mezi roky 1250 až 1350. K datování nejstarších nálezů do třináctého století se přiklání i Josef Unger, pro tohle chronologické zařazení mluví silná příměs tuhy ale také analogie v Opavě (ŠIKULOVÁ 1966, 10), v Uhřích (okr. Svitavy) nebo dokonce v Rakousku (UNGER 1968, 90).

Nyní se podrobněji zaměříme na okraje. Rekonstruovat přibližnou podobu hrnce lze u okrajového střepu A10767 (tab. 2). Tělo hrnce bylo soudkovité se středním obsahem tuhy v keramickém těstě. Hrdlo je prohnuté dovnitř a přechází v římsovitý, zaoblený okraj. Na vnější straně byla nádoba zdobena řadami vodorovných žlábků a to nejen na okraji, ale i na výdutích. Podobné jsou i střepy A10764 – A10766 (tab. 7). Římsovité, zaoblený, na vnější straně vodorovnými žlábkami zdobený okraj přechází v dovnitř zahnuté hrdlo. Vodorovné žlábků se nachází i v oblasti výdutí. U nálezu A10766 se žlábků na výduti nedochovaly, nicméně může to být způsobeno velikostí dochovaného fragmentu, který je v tomto případě menší než u zbylých dvou. Podobně jako velká část

ostatních nálezů, i tyto střepy byly zařazeny do druhé vývojové fáze keramiky Moravskotřebovska.

V poškozeném stavu se dochoval zlomek A4946 (tab. 11). Okraj byl nejspíš zaoblený, římsovitý, na vnější straně zdobený několika vodorovnými žlábkami. Hrdlo bylo s největší pravděpodobností dovnitř prohnuté. Vzhledem ke střednímu obsahu tuhy v hlíně a podobné barvy jako u celých jedinců lze předpokládat, že střep patří hrnci, který se podobá výše zmíněným případům.

Okraj zdobený několika vodorovnými žlábkami má inventární číslo A10769 (tab. 7). Jde o lehce vypouklý, zaoblený okraj. Profilace okraje svědčí o tom, že tento střep nepatří hrnci, ale jinému keramickému tvaru. Vzhledem k velikosti průměru ústí, které se pohybuje kolem osmi centimetrů, lze předpokládat, že se jedná o pohár, nicméně s určitostí to říci nejde. Jiná profilace je u střepu A4950 (tab. 6). Okraj je lehce dovnitř vyhnutý a nenese stopy žádné výzdoby. Lze předpokládat, že tento okraj patřil míse.

Jiným typem jsou fragmenty okraje, zdobené žlábkovanou vlnicí. Jsou to střepy A10763 (tab. 7), A10768 (tab. 7) a A4945 (tab. 6). U prvních dvou je vlnice jediným výzdobným prvkem, u třetího se nad vlnicí objevuje i málo výrazný žlábek, ve kterém je vlnice zvýrazněna. U tohoto střepu se navíc objevuje výzdoba ústí nádoby, v okraji jsou vyhloubeny malé dolíky. U všech střepů jde o římsovitý, zaoblený okraj, který přechází v dovnitř zahloubené hrdlo. Vzhledem k velikosti střepů nebylo možné zjistit, zda se výzdoba objevuje i výduti. Tyto střepy nejspíše spadají do druhé vývojové fáze, snad do její první poloviny.

Největším a nejzajímavějším fragmentem z hlediska výzdoby je okraj zásobnice A4944 (tab. 4). Kyjovitý masivní okraj je na vnější straně zdoben pásem žlábkovaných vlnic. Hrdlo je vyzdobeno plastickou lištou tvořenou šikmými obdélníkovými vrypy. Díky profilaci a výzdobě lze tento okraj zařadit na přelom třináctého a čtrnáctého století. Z hlediska typologie severomoravských zásobnic lze zařadit mezi typ III (GOŠ – KAREL 1979, 166-168).

Velmi zajímavým nálezem byly čtyři střepy nádoby A4943 (tab. 4). Šlo o jednu výduť a tři zlomky okraje. Okraj byl lehce dovnitř vyhnutý a z profilace

nádoby bylo zřejmé, že se jedná o mísu. Na vnitřní straně byla mísa zdobena několika žlábkovanými vlnicemi. Zarážející může být předpokládaná velikost nádoby. Dá se předpokládat, že se profil nádoby směrem ke dnu výrazně láme a zmenšuje, nicméně i tak byl průměr ústí změřen na 80 centimetrů. Nasnadě je tedy otázka, zda taková mísa neplnila spíše obřadní funkci. Škoda, že se nedochoval alespoň jeden fragment výdutě s částí dna, informace ohledně funkce i rekonstrukce by byly úplnější.

Posledním okrajovým střepem je A4951 (tab. 11). Okraj je lehce vodorovně rozšířený, nezdobený. Vzhledem k malé velikosti střepu nebylo možné určit průměr ústí ani keramický tvar nádoby.

Pozornost si zaslouží dva fragmenty uch A4948 a A4949 (tab. 10). Oba obsahovaly střední množství tuhy a byly připojeny přímo v okraji. Za pozornost stojí i výzdoba. Zlomek A4948, kde je dochován okraj s výdutí a pouze malou částí ucha, je zdoben v místě připojení ucha k okraji. Je zde patrné množství zahluobených dolíků, konkrétně pět. I druhé ucho se dochovalo v místě připojení k okraji. Výzdobný styl je tvořen dvěma dlouhými úzkými záseky.

Nyní se dostáváme k výdutím. Zlomek A4947 (tab. 11) je zdoben kombinací žlábkovaných vlnic na podhrdlí a řadami vodorovných žlábků v místě největší výdutě. Hrdlo je dovnitř prohnuté a dá se předpokládat, že přechází v římsovité hrdlo. Fragment pochází z druhé fáze keramiky.

Výzdobný styl, který v keramickém souboru z líšnické tvrže nemá analogii, je přítomen na zlomku A4965 (tab. 11). Vodorovný žlábek je provázen plastickou lištou se dvěma řadami čtvercových vrypů. Zlomek měl zvláštní hnědobílou barvu, v keramickém těstě bylo přimícháno střední množství tuhy.

Vodorovným žlábkováním jsou zdobeny výdutě A4952 (tab. 20), A4955 – A4957 (tab. 16, 11, 22), A4962 (tab. 22) a A4966 (tab. 21). Střepy A4955 a 4962 patří zásobnicím. Obě zásobnice v keramickém těstě obsahovaly střední množství tuhy. V případě A4955 jsou patrné tři řady vodorovných žlábků. U druhého střepu se jedná také o tři vodorovné žlábků, jsou však velmi málo zřetelné a téměř nezahluobené. V ostatních případech šlo o vodorovné žlábkování na těle

hrnce nebo, jako v případě zlomku A4966, nebylo možné keramický tvar nádoby přímo určit. Tyto střepy nejspíše spadají do druhé vývojové fáze.

Problém s určením keramického tvaru i s datováním je u výdutí nezdobených a jinak nespécifikovaných. Keramický tvar se podařilo určit v případě hrnců s inventárními čísly A4953, A4959 (tab. 20) a zásobnice A4964 (tab. 21), u ostatních zlomků to bohužel nebylo možné A4958, A4960 (tab. 11, 22).

Specifickým souborem byly nálezy A49769 – A49773 (tab. 20, 10). Keramický tvar se povedlo určit pouze u A49772, který byl díky dovnitř prohnutému hrdlu stanoven jako hrnec. Zlomek A49773 patřil dnu o průměru dvanáct centimetrů. Dno bylo rovné a svisle hraněné, nicméně jeho povrch byl poškozen a nebylo zde možné najít po hrncířském kruhu. Vzhledem k obsahu tuhy a přibližnému datování do čtrnáctého století lze soudit, že na dně byly stopy podsýpky. Zbylé tři střepy byly okraje, zdobené vodorovnými žlábkami a v případě A49771 i jejich kombinací se žlábkovanou vlnicí. Jejich velikost v podobě několika málo centimetrů však nějaké bližší závěry vylučuje.

Na závěr zůstává analýza dna a výdutí s částí dna. Výduť s částí dna A4961 (tab. 22) lze přisoudit hrnci. Dno bylo rovné, šikmo hraněné a nebylo možné pozorovat stopy po hrncířském kruhu. Střep v keramické hlíně obsahoval malé stopy granitu, tělo ve spodní části nádoby bylo nezdobené, v oblasti okraje a nejširší výdutě však lze výzdobný styl předpokládat. Dna A4954 a A4963 (tab. 10) byla rovná, šikmo hraněná a velikostní průměr dna byl stanoven okolo deseti až dvanácti centimetrů. Lze je přiřadit hrncům, v těstě byl znatelný střední obsah tuhy. V případě druhého střepu bylo možné pozorovat stopy podsýpky. Posledním fragmentem dna i celého keramického souboru z Líšnice je dno masivní velmi tuhované zásobnice. Průměr dna byl změřen na 34 centimetrů, typ zásobnice vzhledem k absenci profilovaného okraje, výzdoby či značek nelze určit. Tyto střepy jsem zařadil do druhé vývojové fáze keramiky Moravskotřebovska.

4. Kovové artefakty

4.1 Kovové nálezy středověkého období

Vedle keramických střepů a celých nádob tvoří velkou část inventáře z lokalit se středověkým osídlením další materiál, který má oproti organickým materiálům zřetelnou výhodu v trvanlivosti. Jde o nálezy zhotovené ze železa či případně jiného kovu. Škála kovových nástrojů je v období středověku velmi široká.

Vladimír Nekuda na základě archeologického výzkumu tvrze, dvora a zaniklé vesnice Mstěnice rozdělil železné předměty do šesti hlavních kategorií. První kategorií jsou nástroje zemědělské, kam lze zařadit srp, motyku, zákolník i kování vozu. Častým, nejen středověkým, artefaktem byla podkova, která se společně s ostruhami, třmeny, postranicemi a jinými řadí do výstroje koně a jezdce. Velmi široká je v období středověku kategorie militárií. Kromě všeobecně známých zbraní, jako jsou meče a kopí, se nachází poměrně často hroty šípů a šipek. Některé železné artefakty mohly být pouze doplňkem dřevěné konstrukce zbraně, příkladem může být napínák kuše. Odvětvím, které bylo spojeno s každodenním životem obyčejného člověka, jsou nástroje řemeslnické. Řadí se sem nástroje, jako jsou kladiva, kleště, sekery, pilky a jiné. Nejpočetnější kategorií, nejen v případě Mstěnic, jsou stavební kování jako hřebíky, skoby, klíče a jiné. Poslední kategorií jsou drobné kovové předměty, jako nože, lžíce, nůžky, ocílky, přezky a podobně (NEKUDA 1985, 124).

Kromě Vladimíra Nekudy se rozdělením kovových artefaktů díky svým výzkumům zaniklých středověkých vsí zabýval Ludvík Belcredi (Belcredi 1989), bývalý vedoucí Archeologického ústavu Moravského zemského muzea v Brně, nebo Rudolf Krajíc z Archeologického ústavu filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zpracování Vladimíra Nekudy mi přišlo nejprůhlednější, proto ho zde uvádím. Při práci s materiálem již vycházím i z práce Rudolfa Krajíce, protože patří k těm nejnovějším.

4.2 Kovové artefakty z vyšehorského kostela

Stejně jako ve Mstěnicích, i největší část inventáře kovových předmětů z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách jednoznačně zaujímá stavební kování. Z této kategorie jsou to pak především hřeby. Hned na úvod je však nutné zmínit, že současný stav těchto nálezů není příliš pozitivní. Od chvíle, kdy archeologové tyto nálezy objevili při archeologickém výzkumu vnitřní plochy kostela, uplyne letos v srpnu již dvacet let. Kovové předměty sice mají znatelně delší životnost než například organický materiál, avšak poměrně náchylné jsou tyto artefakty po vyjmutí z jejich dlouhodobého úložiště. Proto je v rámci jejich zpracování nutná konzervace. Bohužel s materiálem nalezeným v kostele Všech svatých dosud nebylo pracováno, takže současně s již zmíněnou absencí přírůstkových nebo inventárních čísel chybí i konzervace kovových předmětů. A nutno říct, že v některých případech je to velmi znát. Především hřeby s velmi slabým jádrem se mění i při každé jemné manipulaci a podrobnější zkoumání, včetně kreslení, nebylo možné. Jde především o nálezy P77/1994 – P80/1994 (obr. 2), L83/1994 (tab. 24), P85/1994, P87/1994 a P90/1994 – P91/1994 (tab. 25).

Je nutné zmínit, že jsem se pokusil zařadit pouze celé hřeby s hlavou. Rudolf Krajíc sice uvádí i typy VIII, IX, X a XI, které patří hřebům bez hlavy, v případě souboru z Vyšehorek se však dá předpokládat, že většina hřebů hlavy původně měla a dochování pouze dřívku je jen důsledkem špatného stavu nálezů.

Pokud ponecháme stranou hřeby bez hlav a hřeby s velmi slabým jádrem, lze jasně pozorovat, že nejčastějším typem hřebů z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách je hřeb křídlový.²³ Funkce těchto hřebů se odhaduje na upevňování krytiny na střeše budov, především těch obytných (NEKUDA 1985, 148).

V jednadvaceti případech se jedná o hřeby typu IIIa. Hlava hřebu je horizontální a plochá, roztepaná do obou stran (křídel). Čelní plocha má obdélný nebo oválný tvar. Dřík je hraněný a jeho průřez je obdélný (KRAJÍC 2003, 66).

---

²³ V literatuře se objevuje též jako hřeb křídlový nebo laťový (KRAJÍC 2003, 66).

Osmnáct hřebů bylo určeno jako typ IIIb. Od předešlého tvaru se odlišuje především, že plocha hlavy je rovná, ale vypouklá, houbovitá. Jinak jsou typy IIIa i IIIb velmi podobné (KRAJÍČ 2003, 66).

Vzhledem k vysokému počtu nalezených, dodneška již bohužel nedochovaných kostí, se v první chvíli dalo uvažovat i o tom, že hřeby pocházely z rakví nebožtíků. Pro jasnější interpretaci je nutné zaměřit se na prostor presbyteria. V místě kněžiště, kde bylo nalezeno několik jedinců a například v jižní části i situovaná hrobka, nebyl nalezen ani jeden hřeb. Presbyterium je všeobecně na nálezy chudé, byl zde nalezen jediný střepek K49/1994. Avšak důležité jsou kostry tří jedinců nalezené před oltářem. U jednoho z jedinců se našlo dřevo (obr. 7), které mohlo značit přítomnost rakve. Avšak dřevo se našlo pouze pod kotrrou, nad ní nebyly po dřevě žádné stopy. Josef Unger při popisu pohřbívání ve třináctém až šestnáctém století dodává, že rakev rozhodně nebyla běžná, někdy bylo tělo nebožtíka pohřbeno na prkně (UNGER 2002, 47). V období od šestnáctého do devatenáctého století počet rakví výrazně roste. Někdy bylo tělo pohřbeno pouze do země a jen málo se objevuje pohřeb na umrlčím prkně. Tento způsob pohřbu je spojován s lidmi s nejnižším sociálním statutem (KRÁLÍKOVÁ 2007, 41). V případě pohřbu přímo před oltářem kostela ve Vyšehorkách lze nižší sociální status zemřelého vyloučit, takže interpretace tohoto nálezu není příliš jasná. Nelze tedy určit, zda šlo o umrlčí prkno, nosítka či rakev, ze které se dochovala pouze spodní část.

Jak již bylo zmíněno, hřeby křídlové se interpretují jako hřeby, které držely střešní krytinu. Vzhledem k dalšímu nálezu, který byl interpretován jako kování rakve, je zvláštní, že nebyly nalezeny žádné hřeby z rakví. Důvod může být zcela prostý. Jak dokazuje foto novověkých rakvových hřebů z lokality Smolenice na Slovensku, kterou publikovala Sigrid Dušeková, tvar středověkých křídlových hřebů a novověkých rakvových hřebů je velice podobný. Hlavy jsou houbovité a průřez dřívem je čtyřhranný (KRÁLÍKOVÁ 2007, 45).

Jak bylo před chvílí zmíněno, železný plíšek L48/1994 byl identifikován jako část kování rakve (obr. 1). Na tomto kovovém předmětu, který měl původně úchyt znázorněný dvěma výstupky, byly patrné stopy po struktuře dřeva.

Část souboru kovových nálezů tvoří novověké drátěné ozdoby, které nejspíše zdobily těla nebožtíků pohřbených v období sedmnáctého až osmnáctého století. Podobně jako u ostatních kovových artefaktů, ani těmito nálezy se dosud nikdo nezabýval. Tyto pohřební ozdoby jsou zapečetěny do plastových folií, takže s nimi nebylo možné přímo pracovat. Dvě ozdoby nebyly součástí folií a bylo možné pořídit alespoň fotografickou dokumentaci (obr. 8). Tyto dvě ozdoby lze interpretovat jako pohřební ozdoby do vlasů.

Podle Michaely Králíkové, která se zabývala pohřebním ritem tohoto období, šlo o pohřební věnečky, jelikož se nejčastěji nachází v místech hlavy zemřelého. Věnečky se jsou zmiňovány především v souvislosti s kosterními pozůstatky dětí a žen, nicméně z rakouského Leechhügelu jsou případy z mužských hrobů. Tito zemřelí muži mohou být interpretováni jako příslušníci řádu, který se zde pohřbíval (KRÁLÍKOVÁ 2007, 146).

Nejspíše ozdobami byly blíže neurčené předměty (obr. 10). Šlo o drobné spirálovité předměty z mědi. Jelikož ani jeden předmět se nedochoval celý a po obou stranách bylo patrné odlomení okrajové části, lze účel předmětů pouze odhadovat. S největší pravděpodobností by mohlo jít o části spon nebo jehlic, které sloužily k sepnutí oděvu či vlasů.

4.3 Kovové artefakty z líšnické tvrže

Kovových předmětů z míst bývalé tvrže v Líšnici není příliš mnoho. Jde o několik málo předmětů uložených v mohelnickém, případně šumperském muzeu a o několik artefaktů nalezených díky detektoru kovu během povrchového průzkumu.

Prvním kovovým nálezem je stavební kování A4968 (tab. 26), pravděpodobně jde o tělo hřebu bez hlavy.

V historické podsбірce mohelnického muzea se nachází tři předměty. Vzhledem k jejich umístění nebylo možné tyto nálezy zdokumentovat. V prvním případě se jedná o železnou šipku (obr. 17) se štíhlým odsazeným trnem, tělo je v průřezu čtvercovité. Druhým nálezem je masivní železná podkova (obr. 18), se třemi otvory pro podkováky po stranách. Má obdélný hmatec a vzhůru zvednuté ozuby. Datace byla stanovena do čtrnáctého až patnáctého století. Zajímavým nálezem je dlouhý, silně zkorodovaný železný meč (obr. 19). Má kulovitou, na bocích zploštělou hlavici, příčka je rovná, ostří čepele je štíhlé a plynule se zužuje. Zbraň je datována do patnáctého století. Vzhledem k délce meče (119 centimetrů) lze meč označit jako jedenapůlruční. Tento meč se dal ovládat i jednou rukou, nicméně rukojeť bylo možné uchopit i oběma rukama. To se hodilo především v obraně, kdy pro odražení nepřítelových útoků byla potřeba větší síla.

Jediný kovový nález z Líšnice je umístěn ve Vlastivědném muzeu v Šumperku. Jde o nášlapného železného ježka (obr. 20), který byl jako zbraň užíván nejen proti jezdecku, ale i pěchotě. Datace těchto předmětů je velice složitá, vzhledem k ostatním nálezům a k historickým událostem lze i tento nález datovat do patnáctého století. Dle typologie vytvořené Petrem Žákovským lze líšnický nález určit jako typ IIIa (ŽÁKOVSKÝ 2009, 126).

Na svazcích úvozů pod líšnickou tvrzí byl 26. 10. 2012 proveden detektorový průzkum pracovníkem Archeologického centra Olomouc Markem Kalábkem. Byl nalezen zlomek bronzové prolamované přezky (obr. 15) a dvě části podkov (obr. 13, obr. 14). Tento materiál dosud nebyl zpracován ani konzervován, proto nebyla provedena kresebná dokumentace.

5. Osteologický materiál

5.1 Lidské kosterní pozůstatky

Během archeologického výzkumu kostela Všetech svatých bylo nalezeno velké množství kostí, především pohřbených lidských ostatků. Bohužel vzhledem k nevhodnému podloží byly kosti silně strávené a do dnešní doby se nedochovaly. Podle archeologa Jakuba Halamy z Vlastivědného muzea v Šumperku nejde v tomto regionu o vzácný jev a kostí nalezených během výzkumů na blízkých lokalitách není mnoho.

5.2 Zvířecí kosti

Z vnitřní plochy kostela Všetech svatých ve Vyšehorkách se do dnešní doby dochovala jediná kost, drobná zvířecí kůstka P113/1994 (obr. 9), blíže neurčená.

Z Líšnice máme kostěného materiálu o poznání více, i zde se jednalo o kosti zvířat. Nejčastěji šlo o větší hospodářská zvířata jako tur nebo kůň, jen v některých případech (A4985, A4989) šlo o výrazně menší zvířata. Analýze kostěného materiálu nebylo věnováno tolik pozornosti jako keramickému a kovovému materiálu, šlo především o určení typu kosti. Pět kostí se nepodařilo určit, ve čtyřech případech (A4972, A4973, A4979, A4990) byly nalezeny obratle. Třemi nálezy byly zastoupeny kosti pánevní (A4969, A4981, A4983), kosti stehenní (A4974, A4975, A4988) a kosti spánkové (A4976, A4977, A4991). Dva nálezy patřily kostem holenním (A4985, A4989), v jediném exempláři se objevila kost nadprstní (A4978) a kost korunková (A4984). V jednom případě se také dochovala dolní čelist s jedním zubem patřící turu domácímu (A4986).

6. Ostatní materiál

6.1 Sklo

V lodi kostela bylo objeveno i několik zlomků skla (obr. 3). Dva zlomky dutého zežloutlého skla patří nejspíše drobnému pohárku, kterému by mohla odpovídat profilace okraje. Tři zlomky lze zařadit do skupiny tabulového skla a patří jedinému nálezu. Vzhledem k úzké šířce nálezu lze pravděpodobně zamítnout interpretaci okenní výplně, bez pohledu zkušeného odborníka z oblasti skleněných artefaktů však žádné jiné závěry dělat nelze. Dle Vladimíra Goše nicméně nálezy patří do rozmezí sedmnáctého až osmnáctého století (GOŠ 1994, 3).

6.2 Dřevo

Z prostor presbyteria pochází dochované zlomky dřeva (obr. 7). Jak již bylo zmíněno v rámci kovových artefaktů, vzhledem k nálezu dřeva pouze pod kosterními pozůstatky a nikoliv nad nimi byl tento nález interpretován jako nosítka (GOŠ 1994, 2). Nicméně interpretací může být více. Jednou z nich je možnost, že se jednalo o rakev bez víka, případně mohla být rakev nahoře pouze přikryta plátnem, textilem nebo podobným materiálem, po kterém nezůstaly žádné stopy. V tomto případě by se však očekával alespoň nějaký nález kovového artefaktu, ať již rakvového hřebu či kování rakve. V prostorech kněžiště, kde se našlo mnoho kosterních pozůstatků a v jehož jižní části byla objevena i hrobka o rozměrech 3,4 x 1 metru, nebyl objeven ani jeden z těchto kovových předmětů. Buď se z nějakého důvodu v tomto místě nedochovaly, nebo, a to se zdá pravděpodobnější, zde žádné rakve opravdu nebyly, a nález může být interpretován jako nosítka či umrlčí prkno.

6.3 Medailonek

Nejspíše součástí pohřebního oděvu zemřelého byl drobný medailonek. Na jedné straně byl bílý (obr. 4), na druhé straně modrý (obr. 5). Orámován byl drobným měděným drátem. Tento nález byl opravdu velmi malý a vzhledem k absenci nápisů či letopočtů je datování nemožné. Chyběly i veškeré znaky upevnění, takže nebylo možné určit, zda byl přivěšen na kožené šňůrce, kovovém řetízku nebo na něčem jiném.

6.4 Zelený kámen s brilliantovým brusem

Obálka, ve které je tento nález (obr. 6) uložen, je označena nápisem brilliant, nicméně o brilliant se nejedná. Kámen však má prvky brilliantového brusu. I při laickém pohledu bylo zřejmé, že se nejedná o příliš drahý kámen. Vzhledem k zelené barvě by se dalo uvažovat o smaragdu nebo avanturinu horší kvality, ale analýze mineralogického odborníka nebyl kámen vystaven.

6.5 Textil

V kostele byly nalezeny i zbytky textilu, snad pohřebního roucha některého z nejpozději pohřbených jedinců. Bližší analýze odborníků nebyl textil vystaven.²⁴

---

²⁴ Vzhledem k zatavení textilu do umělohmotného obalu nebylo možné spočítat části oděvu ani nebylo možné blíže analyzovat druh či stáří textilu.

Závěr

V srpnu roku 1994 proběhl v rámci rekonstrukce vyhořelého kostela Všech svatých ve Vyšehorkách pod vedením Vladimíra Goše a pod terénním dohledem Vladimíra Kapla archeologický výzkum. Kromě krátké nálezové zprávy od vedoucího výzkumu a kromě stručného popisu dějin Vyšehorek a jejich kostela od Vladimíra Kapla vydaného k prvnímu výročí úmrtí autora v roce 2000 jeho ženou Hildegardou nebyla výsledkům archeologického výzkumu věnována pozornost. Tato bakalářská práce se to pokusila změnit. Snažil jsem se zaměřit na několik nevyřešených otázek a i díky archeologickému materiálu z prostor bývalé líšnické tvrze, který nelze při řešení otázek týkajících se vyšehorského kostela zanedbat, se pokusit na ně odpovědět.

V otázce pohřbívání rodu z Kunštátu a Líšnice ve farním kostele ve Vyšehorkách archeologický výzkum nepřinesl žádný bližší důkaz tohoto tvrzení. Pouze nalezený náhrobník patřící Anně z Kunštátu odkazuje na rod, který sídlil na líšnické tvrzi. Bohužel se nepodařilo dokázat ani legendu o posledním místě odpočinku slavného Heralta z Kunštátu, i když nález kostry s useknutou a u nohou pohozenou hlavou mohl u některých vzbudit naději.

Nálezy keramických střepů z líšnické tvrze a vyšehorského kostela se nijak neliší od keramické produkce z jiných archeologických lokalit v tomto regionu. Nejstarší fragmenty lze zařadit do druhé vývojové fáze středověké keramiky Moravskotřebovska a u některých je možné konkrétně určit druhou polovinu třináctého století. Dále se v keramickém materiálu objevily i zlomky z mladších období, od čtrnáctého po sedmnácté století.

Mezi nálezy kovových artefaktů zaujme nášlapný ježek, v inventáři středověkých vojenských potřeb spíše zbraň méně známá. Z prostor líšnické tvrze pochází i další militaria, jedenapůlruční meč či hrot šipky. Tyto předměty připomínají několikeré vyplnění statků pánů z Kunštátu a Líšnice a pravděpodobně pochází z jednoho z několika přepadení a vypálení tvrze.

Z vyšehorského kostela pochází mnoho železných hřebů, jejichž stav však není příliš lichotivý. Od doby archeologického výzkumu v prostorách kostela stále

nebylo provedeno ošetření a konzervace těchto nálezů. Stejně tak nebyla provedena ani inventarizace vykopaných archeologických nálezů.

Stáří kostela se nepodařilo jasně prokázat ani archeologickými prameny získanými během archeologického výzkumu z roku 1994. Jelikož nejstarší fragmenty keramických nádob patří druhé polovině třináctého století, lépe se jeví názor Vladimíra Goše, který vznik kostela datuje právě sem. Potvrzovaly by to i zhruba stejně staré nálezy z líšnické tvrze, která by měla pocházet přibližně ze stejné doby, jako je vyšehorský kostel. Názor Vladimíra Kapla, který klade počátky této církevní stavby již do první poloviny třináctého století na základě podobnosti půdorysů mohelnického a vyšehorského kostela, nelze zcela vyloučit, nicméně na základě poznatků specialisty na stavebně historické památky Tomáše Vítka z olomouckého pracoviště Národního památkového ústavu a především na základě archeologických pramenů, které spadaly nejpozději do let 1250-1350, bych se přikláněl k názoru Vladimíra Goše. Potvrzovaly by to i závěry stavebně historického průzkumu, jež analogie k dataci do první poloviny třináctého století odmítá jako nevěrohodné.

Ať je kterékoliv z těchto dvou tvrzení pravdivé, je nutno říci, že pomocí archeologických pramenů lze stavbu této církevní památky posunout velmi hluboko do minulosti. Oproti první písemné zmínce z roku 1369 se pohybujeme přibližně o sto let dříve. Podobně můžeme hovořit i u stavby líšnické tvrze, která by měla mít rámcově přibližně stejné stáří, jako vyšehorský kostel. I zde první písemná zmínka pochází ze čtrnáctého století, konkrétně z roku 1353.

Resumé/Summary

In September 1994, an archaeological research took place under the restoration of a burned down Church of All Saints in Vyšehorky. The restoration was led by Vladimír Goš and Vladimír Kapl. Except for a short discovery report written by the head of the research and a brief description of the history of Vyšehorky and its church published on the author's death anniversary by his wife in 2000, no one paid attention to the results of the archaeological research. This Bachelor's thesis has tried to change it. I have tried to focus on some of the unanswered questions and thanks to the archaeological materials from a former fortress of Líšnice that cannot be omitted when dealing with the issues concerning the church of Vyšehorky I tried to provide the answers.

The archaeological research brought no more evidence to the question of burying the family of Kunšát and Líšnice in the parish church of Vyšehorky. Only the headstone which belonged to Anna from Kunšát referred to a family that resided in the fortress of Líšnice. Unfortunately, the research also failed to prove the legend about the final resting place of a famous Heraldt from Kunšát – even though the discovery of a skeleton with a severed head thrown at the feet could create hope.

The findings of ceramic shards from the fortress of Líšnice and the castle of Vyšehorky do not differ from findings from other archaeological localities. The oldest fragments can be classified under the second development phase of the Moravskotřebovsko medieval ceramics; among some of them it is possible to precisely determine their origin which dates back to the second half of the 13th century. Moreover, also fragments from earlier periods were discovered in the ceramic materials – from 14th to 17th century.

Stepping hedgehog represents an interesting artefact from the metallic findings, since it belongs to some of rather less known medieval military requisites. Also another militaries such as longsword or arrowhead were found in the fortress of Líšnice. These objects remind of times when farmhouses that

belonged to the Lords of Kunštát and Líšnice were plundered. The objects probably come from one of many rampages and burnings of the fortress.

The age of the church failed to be clearly demonstrated by archaeological resources acquired during the archaeological research in 1994. Since the oldest fragments of the ceramic vessels belong to the second half of the 13th century, the statement of Vladimír Goš that the church was built in that time is more acceptable. Also the findings from the fortress of Líšnice that date back to approximately the same time as the church of Vyšehorky support his statement. On the other hand, Vladimír Kapl thinks that the church was built in the first half of the 13th century based on the similarity of the ground plan with the church of Mohelnice and Vyšehorky. His opinion cannot be completely excluded; nevertheless, based on the knowledge of a conservationist Tomáš Vítek from the National Heritage Institute in Olomouc and mainly on the basis of the archaeological resources which date back to 1250-1350 at latest, I would be inclined to support Vladimír Goš's opinion.

No matter which of these two declarations is correct, it is necessary to say that thanks to the archaeological resources it is possible to date the construction of this religious monument very deep into the past. Compared to the first written record from 1369, we are now 100 years ahead. Similarly, we can also mention the fortress of Líšnice as it should be the same age as the castle of Vyšehorky (based on the first written record that dates back to the 14th century – more particularly to 1353).

Seznam literatury

- BELCREDI, L. 1989:** Terminologie, třídění a kód středověkých kovových předmětů, *Archeologica historica* 14, 437-471.
- BOLINA, P. – NĚMCOVÁ, J. – ŠLÉZAR, P. 2008:** K počátkům hradů na Moravskotřebovsku, *Castellologica bohemia* 11, 53-88.
- BŘEZINA, J. 1963:** Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848. Ostrava.
- BŘEZINA, V. 2008:** Rytířský stav na Moravě v raném novověku. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity. Nепublikovaná disertační práce.
- DEMEK, J. 1965:** Geomorfologie českých zemí. Praha.
- DEMEK, J. (ed). 1987:** Hory a nížiny, zeměpisný lexikon ČSR. Praha.
- DEMEK, J. – NOVÁK, V. 1992:** Neživá příroda. Vlastivěda moravská. Brno.
- FALTÝNEK, K. 2007:** Poválečná činnost amatérských archeologů na Mohelnicku, *Archeologie Moravy a Slezska* 7, 196-211.
- FALTÝNEK, K. – KAPLOVÁ, H. 2010:** Hans Morawek, jeden z průkopníků neprofesionální archeologie na Mohelnicku, *Archeologie Moravy a Slezska* 10, 252-254.
- GARDAVSKÝ, Z. 1962:** Úvahy nad zmizelým Líšnickým hradem, *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci* 102, 10-15.
- GARDAVSKÝ, Z. 1992:** Stavebně historický průzkum kostela Všech svatých ve Vyšehorkách. Olomouc: Archiv Národního památkového ústavu, číslo 6831.
- GOŠ, V. 1977:** Slovanská keramika 10.-13. stol. na severní Moravě, *Vlastivědný věstník moravský* 29, 291-303.
- GOŠ, V. 1994:** Nálezová zpráva z výzkumu kostela Všech svatých ve Vyšehorkách. Šumperk: Vlastivědné muzeum v Šumperku. Nепublikovaná nálezová zpráva.
- GOŠ, V. 1999:** Archeologický výzkum kostela ve Vyšehorkách, *Severní Morava* 78, 3-6.
- GOŠ, V. 2007:** Loštice: Město středověkých hrnčičů. Opava.
- GOŠ, V. (ed). 1985:** Řepová: 40 let české obce. Mohelnice

- GOŠ, V. – KAPL, V. 1986:** Slovanská osada u Palonína, Archeologické rozhledy 38, 176-204.
- GOŠ, V. – KAREL, J. 1979:** Slovanské a středověké zásobnice severní Moravy, Archeologické rozhledy 31, 163-175.
- HEKELE, F. 1957:** Z dějin kostelíka ve Vyšehoří, Severní Morava 2, 13-22.
- KAPL, V. 2000:** Vyšehorky: K dějinám kostela Všech svatých a obce. Mohelnice.
- KAPLOVÁ, A. 2012:** Archeologické výzkumy Vladimíra Kapla. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. Nепublikovaná diplomová práce.
- KLÁPŠTĚ, J. 2010:** Boemia plena est ecclesiis et religione divina. In: Studničková, M. (ed): Čechy jsou plné kostelů, Praha, 217-227.
- KRAJÍČ, R. 2003:** Sezimovo Ústí: Archeologie středověkého poddanského města, 3. Kovárna v Sezimově ústí a analýza výrobků ze železa. Praha.
- KRÁLÍKOVÁ, M. 2007:** Pohřební ritus 16.-18. století na území střední Evropy. In: Malina, J. (ed): Panoráma antropologie biologické – sociální – kulturní, Brno, 9-180.
- KUČA, K. 1998:** Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl 3, Kolín-Mi. Praha.
- LANG, A. – SPURNÝ, F. – DUDEK, J. 2003:** Za tajemstvím loštických hrncířů. Loštice.
- MARTÍNEK, J. – LÉTAL, A. – PEŠKA, J. – KALÁBEK, M. – VRÁNA, J. – ŠLÉZAR, P. 2013:** Identifikace starých cest a dalších objektů za pomoci LLS. In: GOJDA, M. – JOHN, J. (eds): Archeologie a letecké laserové skenování krajiny, Plzeň, 228-240.
- MELZER, M. – SCHULZ, J. 1993:** Vlastivěda šumperského okresu. Šumperk.
- MICHNA, P. 1970:** Ein Massenfund mittelalterlicher Keramik aus Brünn, Časopis Moravského muzea 55, 121-156.
- MUSIL, F. 1998:** K vývoji šlechtických sídel na Šumpersku a Bruntálsku, 1. část, Střední Morava 7, 26-37.
- NEKUDA, V. 1985:** Mstěnice: Zaniklá středověká ves u Hrotovic, 1. Hrádek – tvrz – dvůr – předsunutá opevnění. Brno.

NEKUDA, V. – REICHERTOVÁ, K. 1968: Středověká keramika v Čechách a na Moravě. Brno.

NEKUDA, V. – UNGER, J. 1981: Hrádky a tvrže na Moravě. Brno.

NEKVASIL, J. 1964: Nálezová zpráva z činnosti Hanse Morawka na líšnické tvrzi. Brno: Archiv archeologického ústavu Akademie věd v Brně. Č. j. nálezové zprávy: 65.

NĚMCOVÁ, J. 2006: Středověké osídlení Moravskotřebovska ve světle archeologických nálezů. Opava: Filozofická fakulta Slezské univerzity. Diplomová práce.

PLAČEK, M. 2001: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha.

POJSL, M. 1999: Náhrobníky v kostele Všech svatých ve Vyšehorkách, Severní Morava 78, 6-16.

PROCHÁZKA, R. – PEŠKA, M. 2007: Základní rysy brněnské keramiky ve 12. -13. /14. století, Přehled výzkumů 48, 143-232.

ŠIKULOVÁ, V. 1966: Nejstarší opavská studna, Časopis Slezského muzea (hist) 15, 3-12.

ŠTIPL, C. – STRATIL, M. – BALCÁRKOVÁ, V. 1998: Líšnice: historie a současnost. Líšnice.

UNGER, J. 1968: Středověké nálezy z hradu Líšnice, Vlastivědný věstník moravský 20, 90-93.

UNGER, J. 1989: Feudální sídlo z 13. století na zaniklé vsi Koválov u Žabčic. Mikulov.

UNGER, J. 2002: Pohřební ritus a zacházení s těly zemřelých v českých zemích (s analogiemi i jinde v Evropě) v 1.-16. století. In: Malina, J. (ed): Panoráma biologické a sociokulturní antropologie, Brno, 11-131.

UNGER, J. 2008: Archeologie církevních památek na Moravě a ve Slezsku. Opava.

UNGER, J. – MICHNA, P. 1973: Pravěká a středověká keramika. Brno.

ŽÁKOVSKÝ, P. 2009: Nášlapný ježek, příspěvek k poznání jedné opomíjené středověké a raně novověké militarie. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity 12-13, Brno, 115-132.

Seznam použitých internetových odkazů

<http://www.mu-mohelnice.cz/region.asp>

<http://www.muzeum-sumperk.cz/zarizeni/>

<http://www.pavlovulostic.cz/informace-o-obci/historie/zavadilky/>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/1>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/4>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/6>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/7>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/14>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-19/18>

<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/free/info.php?ID=14-43-24/5>

<http://ujezd-mohelnice.webnode.cz/>

Seznam příloh

Grafy:

Graf č. 1: Části nádob z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Graf č. 2: Keramické tvary z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Graf č. 3: Příměs a její množství v keramice z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Graf č. 4: Barva keramických střepů z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Graf č. 5: Části nádob z líšnické tvrže

Graf č. 6: Keramické tvary z líšnické tvrže

Graf č. 7: Příměs a její množství v keramice z líšnické tvrže

Graf č. 8: Barva keramických střepů z líšnické tvrže

Graf č. 9: Výzdobný styl keramiky z líšnické tvrže

Katalog:

1. Keramický kód
2. Keramika z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách
3. Keramika z líšnické tvrže
4. Kovové předměty z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách
5. Kovové předměty z líšnické tvrže
6. Kosti z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách
7. Kosti z líšnické tvrže
8. Ostatní materiál z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Obrázky:

Tab. 1: Nálezy A143, A10772

Tab. 2: Nálezy A4583, A10771, A10767

Tab. 3: Nálezy A4578, A4581, A4582, A144

- Tab. 4:** Nálezy A4579, A10770, A4943, A4944
- Tab. 5:** Nálezy L52/1994, L34/1994, L38/1994, P56/1994
- Tab. 6:** Nálezy L1/1994, L2/1994, L42/1994, A4950, A4945
- Tab. 7:** Nálezy A10764, A10765, A10769, A10766, A10763, A10768
- Tab. 8:** Nálezy A4967, L30/1994, L31/1994, L28/1994, L29/1994
- Tab. 9:** Nálezy L35/1994, P47/1994, P48/1994, P55/1994, P54/1994
- Tab. 10:** Nálezy A49773, A4954, A4963, A4948, A4949
- Tab. 11:** Nálezy A4946, A4965, A4947, A4956, A4958, A4951
- Tab. 12:** Nálezy P53/1994, P50/1994, P51/1994, K49/1994
- Tab. 13:** Nálezy L3/1994, L4/1994, L5/1994, L6/1994, L33/1994
- Tab. 14:** Nálezy L7/1994, L8/1994, L9/1994, L32/1994
- Tab. 15:** Nálezy L10/1994, L11/1994, L12/1994, L13/1994
- Tab. 16:** Nálezy L14/1994, L15/1994, L16/1994, L17/1994, A4955
- Tab. 17:** Nálezy L18/1994, L19/1994, L20/1994, L21/1994, L22/1994, L23/1994, L24/1994
- Tab. 18:** Nálezy L25/1994, L26/1994, L27/1994
- Tab. 19:** Nálezy L36/1994, L37/1994, L39/1994, L40/1994, L41/1994
- Tab. 20:** Nálezy P43/1994, P44/1994, P45/1994, P46/1994, A4953, A4952, A4959
- Tab. 21:** Nálezy A49772, A49769, A49771, A49770, A4966, A4964
- Tab. 22:** Nálezy A4962, A4957, A4960, A4961
- Tab. 23:** Nálezy L57/1994, L58/1994, L59/1994, P61/1994, L62/1994, L63/1994, L64/1994, L65/1994, L66/1994, L67/1994, L68/1994, L69/1994, L70/1994
- Tab. 24:** Nálezy L72/1994, L74/1994, L75/1994, L76/1994, P81/1994, P82/1994, L83/1994
- Tab. 25:** Nálezy P84/1994, P85/1994, P86/1994, P87/1994, P88/1994, P89/1994, P90/1994, P91/1994, P92/1994, P93/1994, P94/1994
- Tab. 26:** Nálezy P95/1994, P96/1994, P97/1994, P98/1994, P99/1994, P100/1994, P101/1994, P102/1994, P103/1994, P104/1994, A4968

Fotografie:

- Obr. 1:** Železný plíšek (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 2:** Hřeby s velmi slabým jádrem (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 3:** Sklo (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 4, Obr. 5:** Medailon (foto Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 6:** Kámen s briliantovým brusem (foto Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 7:** Dřevo (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 8:** Drátěné ozdoby (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 9:** Kost (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 10:** Měděné spirálovité ozdoby (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)
- Obr. 11:** Kostí (foto Martin Chalánek 5. 3. 2014)
- Obr. 12:** Nádoby z líšnické tvrže (foto: Martin Chalánek 5. 3. 2014)
- Obr. 13, Obr. 14:** Podkovy z Líšnice (foto: Martin Chalánek 18. 12. 2012)
- Obr. 15:** Přezka z Líšnice (foto: Martin Chalánek 18. 12. 2012)
- Obr. 16:** Nádoba A4580 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)
- Obr. 17:** Hrot šípu H4262 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)
- Obr. 18:** Podkova H4263 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)
- Obr. 19:** Železný meč H4264 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)
- Obr. 20:** Železný ježek H4261 (foto: Martin Chalánek 12. 3. 2014)
- Obr. 21:** Kostel Všech svatých ve Vyšehorkách (foto: Martin Chalánek 13. 4. 2014)
- Obr. 22:** Plán líšnické tvrže (Gardavský 1962, 12)
- Obr. 23:** Rodokmen pánů z Kunštátu a Líšnice (Březina 1963, 220)
- Obr. 24:** Půdorys vyšehorského kostela (Goš 1999, 4)
- Obr. 25:** Přibližná hranice líšnického panství a odhadovaná hranice vyšehorské farnosti v polovině čtrnáctého století
- <http://mapy.cz/zakladni?x=16.8468816&y=49.7565487&z=11>

Katalog

Keramický kód

1. Inventární číslo/Označení		
2. Část nádoby	000 – neurčeno	
	001 – zlomek okraje	
	002 – zlomek stěny	
	003 – zlomek dna	
	012 – zlomek okraje s částí stěny	
	023 – zlomek stěny s částí dna	
	123 – celý jedinec	
	004 – ucho	
3. Keramický tvar	000 – neurčeno	
	010 – hrnec	
	020 – džbán	
	030 – zvonovitá poklička	
	050 – mísa	
	060 – kahan	
	070 – zásobnice	
	110 – pohár	
135 - cedník		
4. Příměs v keramické hmotě	První číslice	Druhá číslice
	0 – bez příměsi	1 – stopy
	1 – jemná slída	2 – středně
	2 – hrubá slída	3 – mnoho
	3 - tuha	
5. Barva (vnější i vnitřní)	01 – šedá	
	02 – černá	
	03 – hnědá	
	04 – červená	
	05 – žlutá	
	06 – bílá	
	+kombinace (druhá číslice značí dominantní barvu)	
6. Okraj	05 – vně vyhnutý a svisle vytažený	
	06 – ovalený	
	07 – vodorovně rozšířený	
	11 – rozšířený zásobnic	
	15 – svislý nebo šikmý a zaobleně ukončený	

7. Výzdoba

- 1 – rýha
- 2 – žlábek
- 3 – vlnice
- 5 – záseky
- 6 – dolíky
- 7 – plastická lišta
- 8 – poleva
- 9 - zvláštní

**8. Poznámky a rekonstruovatelný
průměr okraje nebo dna**
Keramika z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Označení	Část nádoby	Keramický tvar	Příměr	Barva vnitřní	Barva vnější	Okraj	Výzdoba	Poznámky
L1/1994	012	070	32	13	12	-	-	Tab. 6
L2/1994	001	010	33	03	03	11	-	32cm, Tab. 6
L3/1994	002	070	33	15	13	-	-	Tab. 13
L4/1994	002	070	32	01	15	-	-	Tab. 13
L5/1994	002	070	32	03	15	-	-	Tab. 13
L6/1994	002	070	33	13	15	-	-	Tab. 13
L7/1994	002	010	32	13	12	-	-	Tab. 14
L8/1994	002	110	0	14	14	-	-	Tab. 14
L9/1994	002	010	31	01	13	-	-	Tab. 14
L10/1994	002	010	12	12	12	-	-	Tab. 15
L11/1994	002	070	31	12	13	-	-	Tab. 15
L12/1994	002	070	31	01	13	-	-	Tab. 15
L13/1994	002	070	12	01	13	-	-	Tab. 15
L14/1994	002	070	31	01	14	-	-	Tab. 16
L15/1994	002	070	31	01	13	-	-	Tab. 16
L16/1994	002	070	31	01	13	-	-	Tab. 16
L17/1994	002	070	32	01	13	-	-	Tab. 16
L18/1994	002	070	32	15	13	-	-	Tab. 17
L19/1994	002	070	32	01	13	-	-	Tab. 17
L20/1994	002	010	31	13	03	-	-	Tab. 17
L21/1994	002	070	32	01	13	-	-	Tab. 17
L22/1994	002	010	31	01	13	-	-	Tab. 17
L23/1994	002	010	32	03	03	-	-	Tab. 17
L24/1994	002	010	31	01	13	-	-	Tab. 17
L25/1994	002	070	32	01	13	-	-	Tab. 18
L26/1994	002	070	32	14	12	-	-	Tab. 18
L27/1994	002	000	32	01	13	-	02701	Tab. 18

L28/1994	003	070	32	12	03	-	-	24cm, Tab. 8
L29/1994	023	070	31	12	03	-	-	Tab. 8
L30/1994	003	020	0	64	54	-		10cm, Tab. 8
L31/1994	003	020	0	64	01	-		7cm, Tab. 8
L32/1994	002	020	0	64	54	-		Tab. 14
L33/1994	002	010	11	13	03	-		Tab. 13
L34/1994	001	010	32	13	13	5	01302,02701	32cm, Tab. 5
L35/1994	003	010	32	01	54	-		14cm, Tab. 9
L36/1994	002	010	11	02	02	-		Tab. 19
L37/1994	002	050	0	54	54	-	02801	Tab. 19
L38/1994	001	010	11	15	15	5	01205	24cm, Tab. 5
L39/1994	002	070	33	54	15	-		Tab. 19
L40/1994	002	010	11	12	01	-		Tab. 19
L41/1994	002	010	11	12	01	-		Tab. 19
L42/1994	001	135	32	13	03	6		Tab. 6
P43/1994	002	010	0	01	01	-		Tab. 20
P44/1994	002	050	0	64	54	-		Tab. 20
P45/1994	002	000	31	13	54	-		Tab. 20
P46/1994	002	000	0	01	14	-		Tab. 20
P47/1994	003	010	0	12	12	-		16cm, Tab. 9
P48/1994	003	020	0	64	14	-		8cm, Tab. 9
K49/1994	002	000	0	02	02	-	02901	Tab. 12
P50/1994	002	010	11	14	14	-	02102	Tab. 12
P51/1994	002	070	33	13	12	-	02202	Tab. 12
L52/1994	123	020	0	14	14	6		Tab. 5
P53/1994	002	070	33	12	01	-		Tab. 12
P54/1994	003	010	33	15	14	-		Tab. 9
P55/1994	003	010	33	15	14	-		16cm, Tab. 9
P56/1994	001	000	32	12	12	5		16cm, Tab. 5

Keramika z líšnické tvrže

Inventární číslo	Část nádoby	Keramický tvar	Příměr	Barva vnitřní	Barva vnější	Okraj	Výzdoba	Poznámky
A143	123	010	32	12	12	5	-	objem 2,1l, Tab. 1
A144	123	010	32	13	13	5	02216	Tab. 3
A4578	123	010	32	13	13	5	12210	objem 7l, Tab. 3
A4579	123	010	32	13	13	5	12211	objem 4,5l, Tab. 4
A4581	123	010	32	13	34	5	12209	objem 2l, Tab. 3
A4582	123	010	32	13	13	5	12210	objem 2,4l, Tab. 3
A4583	123	060	32	12	12	15	-	Tab. 2
A4943	123	050	32	34	34	15	02303	80cm, 4 ks, Tab. 4
A4944	001	070	33	13	31	11	01308,02701	46cm, Tab. 4
A4945	001	010	32	01	01	5	01301,01501	20cm, Tab. 6
A4946	001	010	31	12	12	5	01206	16cm, Tab. 11
A4947	002	010	32	01	32	-	02302,02205	Tab. 11
A4948	004	020	32	21	21	-	04605	Tab. 10
A4949	004	020	32	01	01	-	04502	Tab. 10
A4950	001	050	32	01	01	15	-	28cm, Tab. 6
A4951	001	000	32	01	01	7	-	Tab. 11
A4952	002	010	32	01	01	-	02203	2 kusy, Tab. 20
A4953	002	010	32	01	01	-	-	Tab. 20
A4954	003	010	32	01	13	-	-	Tab. 10
A4955	002	070	32	13	13	-	02203	Tab. 16
A4956	002	010	32	01	01	-	02202	2 kusy, Tab. 11
A4957	002	010	32	01	01	-	02205	Tab. 22
A4958	002	000	32	01	01	-	-	Tab. 11
A4959	002	010	31	12	12	-	-	Tab. 20
A4960	002	000	31	01	01	-	-	Tab. 22
A4961	023	010	31	13	31	-	-	Tab. 22
A4962	002	070	32	12	13	-	02203	Tab. 22

A4963	003	010	32	12	13	-	-	12cm, Tab. 10
A4964	002	070	32	13	14	-	-	Tab. 21
A4965	002	000	32	36	36	-	02702,02201	Tab. 11
A4966	002	000	32	12	13	-	02202	Tab. 21
A4967	003	070	33	12	12	-	-	32cm, Tab. 8
A49769	001	000	11	13	13	5	01105	Tab. 21
A49770	001	000	11	21	21	5	01201	Tab. 21
A49771	001	000	12	13	13	5	01301,01202	Tab. 21
A49772	002	010	32	13	21	-	-	Tab. 21
A49773	003	000	32	12	12	-	-	12cm, Tab. 10
A10763	001	010	32	01	13	5	01301	14cm, Tab. 7
A10764	001	010	32	12	01	5	12205	12cm, Tab. 7
A10765	001	010	32	13	13	5	12206	14cm, Tab. 7
A10766	001	010	32	12	01	5	01203	16cm, Tab. 7
A10767	123	010	32	31	13	5	12212	16cm, Tab. 2
A10768	001	010	31	63	63	5	01301	16cm, Tab. 7
A10769	001	000	31	13	14	5	02204	8cm, Tab. 7
A10770	123	010	32	31	13	-	02209	Tab. 4
A10771	123	010	32	31	13	-	02203	Tab. 2
A10772	123	030	32	13	13	-	-	Tab. 1
A4580	123	010	?	?	?	5	-	Obr. 16

Kovové předměty z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Označení	Popis nálezu	Poznámky
L57/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L58/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L59/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 23
L60/1994	Pouze dřík hřebu bez hlavy	
P61/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 23
L62/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L63/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 23
L64/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L65/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 23

L66/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L67/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 23
L68/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L69/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
L70/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 23
P71/1994	Pouze dřík hřebu bez hlavy	
L72/1994	Hřeb křídlový, dole zahnutý, typ IIIb	Tab. 24
L73/1994	Pouze dřík hřebu bez hlavy, několik kusů	
L74/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 24
L75/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 24
L76/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 24
P77/1994	Hřeb s velmi slabým jádrem	Obr. 2
P78/1994	Hřeb s velmi slabým jádrem	Obr. 2
P79/1994	Hřeb s velmi slabým jádrem	Obr. 2
P80/1994	Hřeb s velmi slabým jádrem	Obr. 2
P81/1994	Pouze hlava křídlového hřebu, typ IIIa	Tab. 24
P82/1994	Pouze hlava křídlového hřebu, typ IIIa	Tab. 24
L83/1994	Hřeb křídlovitý s velmi slabým jádrem, typ IIIa	Tab. 24
P84/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 25
P85/1994	Hřeb křídlovitý s velmi slabým jádrem, typ IIIa	Tab. 25
P86/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 25
P87/1994	Pouze hlava křídlového hřebu se slabým jádrem, typ IIIb	Tab. 25
P88/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 25
P89/1994	Pouze dřík hřebu bez hlavy	Tab. 25
P90/1994	Pouze hlava křídlového hřebu se slabým jádrem, typ IIIa	Tab. 25
P91/1994	Pouze hlava křídlového hřebu se slabým jádrem, typ IIIb	Tab. 25
P92/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 25
P93/1994	Pouze dřík hřebu bez hlavy	Tab. 25
P94/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 25
P95/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 26
P96/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 26
P97/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 26
P98/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 26
P99/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 26
P100/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 26
P101/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 26
P102/1994	Hřeb křídlový, typ IIIa	Tab. 26
P103/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 26
P104/1994	Hřeb křídlový, typ IIIb	Tab. 26
L105/1994	Železný plíšek, nejspíše kování rakve	Obr. 1

P106/1994	Měděná spirálovitá ozdoba	Obr. 10
P107/1994	Měděná spirálovitá ozdoba	Obr. 10
P108/1994	Měděná spirálovitá ozdoba	Obr. 10
P109/1994	Měděná spirálovitá ozdoba	Obr. 10
P110/1994	Měděná spirálovitá ozdoba	Obr. 10
P111/1994	Měděná spirálovitá ozdoba	Obr. 10
P112/1994	Drátěné funerální ozdoby, nebylo možné určit počet kusů (dva nálezy zvlášť – foto)	Obr. 8

Kovové předměty z líšnické tvrže

Označení	Popis nálezu	Poznámky
Po1/2012	Zlomek podkovy	Obr. 13
Po2/2012	Zlomek podkovy	Obr. 14
Př1/2012	Zlomek bronzové prolamované přezky	Obr. 15
A4968	Dřík hřebu bez hlavy	Tab. 26
H4261	Železný ježek	Obr. 20
H4262	Hrot šípu	Obr. 17
H4263	Podkova	Obr. 18
H4264	Železný meč	Obr. 19

Kosti z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

Označení	Popis nálezu	Poznámky
P113/1994	neurčeno	Obr. 9

Kosti z líšnické tvrže

Inventární číslo	Popis nálezu	Poznámky
A4969	Kost pánevní	
A4970	neurčeno	
A4971	neurčeno	
A4972	Obratel	
A4973	Obratel	
A4974	Kost stehenní	
A4975	Kost stehenní	
A4976	Kost spánková	
A4977	Kost spánková	
A4978	Kost nadprstní	
A4979	Obratel	
A4980	neurčeno	
A4981	Kost pánevní	
A4982	neurčeno	
A4983	Kost pánevní	

A4984	Kost korunková
A4985	Kost holenní
A4986	Dolní čelist
A4987	neurčeno
A4988	Kost stehenní
A4989	Kost holenní
A4990	Obratel
A4991	Kost spánková

Ostatní materiál z kostela Všech svatých ve Vyšehorkách

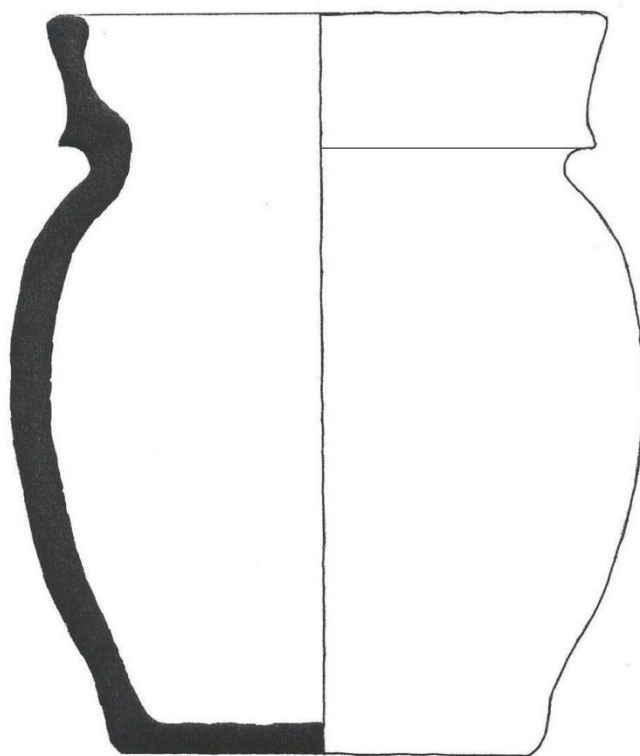
Označení	Popis nálezu	Poznámky
L114/1994	Šest fragmentů skla	Obr. 3
K115/1994	Zbytky dřeva, nejspíše nosítek	Obr. 7
P116/1994	Velmi drobný medailonek	Obr. 4, 5
P117/1994	Zelený kámen s briliantovým brusem	Obr. 6

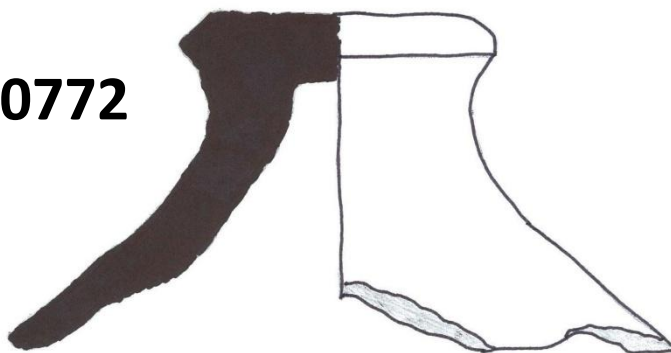
Obrazová a fotografická příloha

Tab. 1

A143

A10772

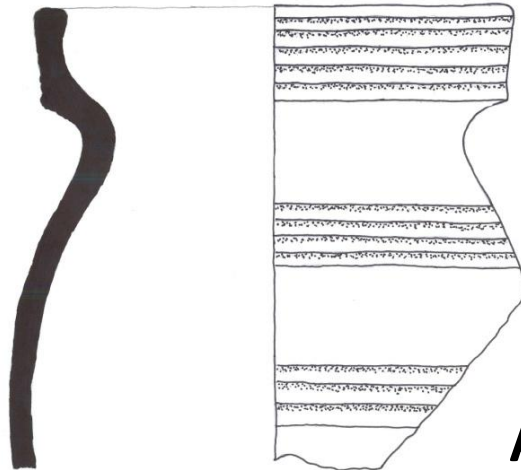
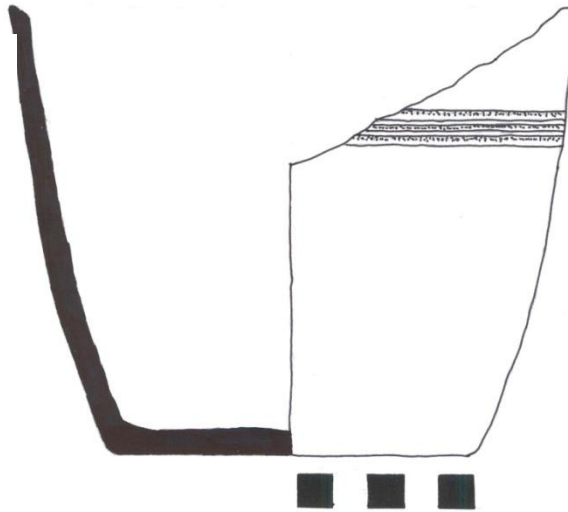

Tab. 2

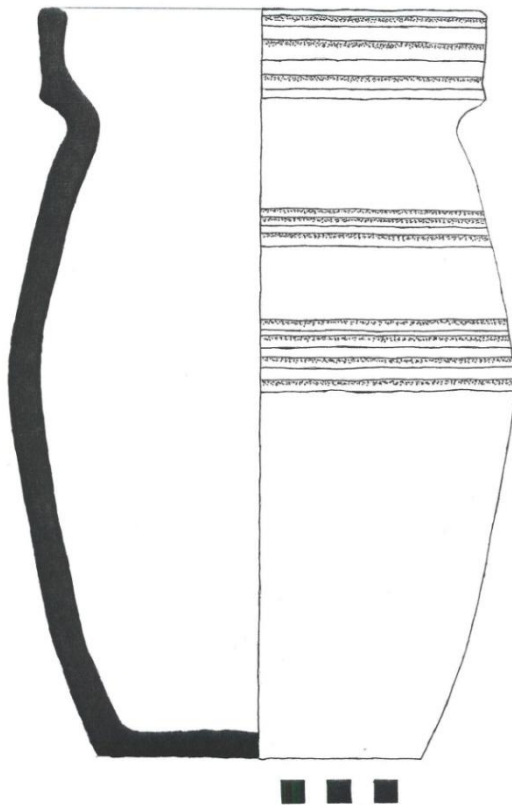
A4583

A10771

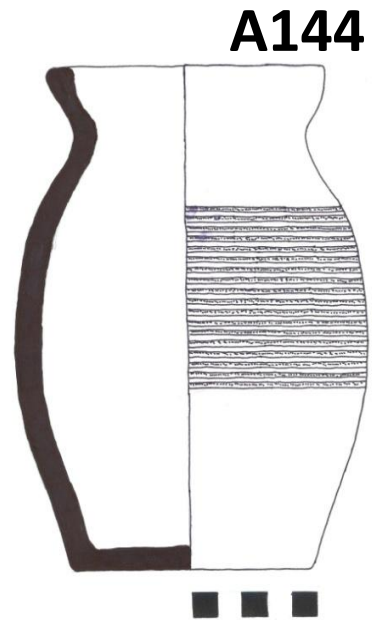

A10767

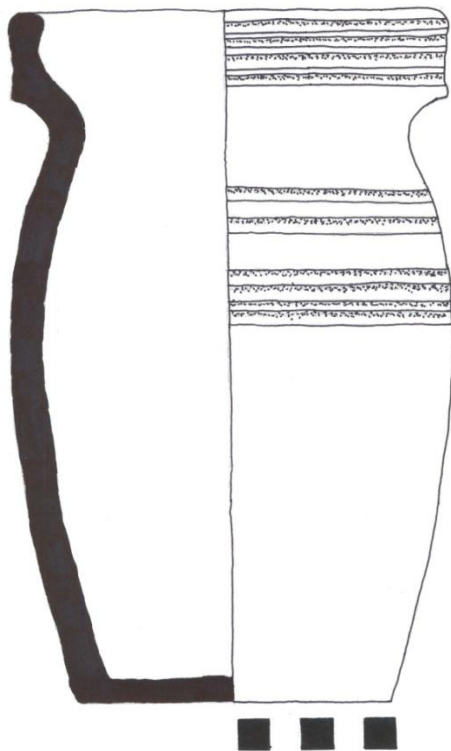
Tab. 3

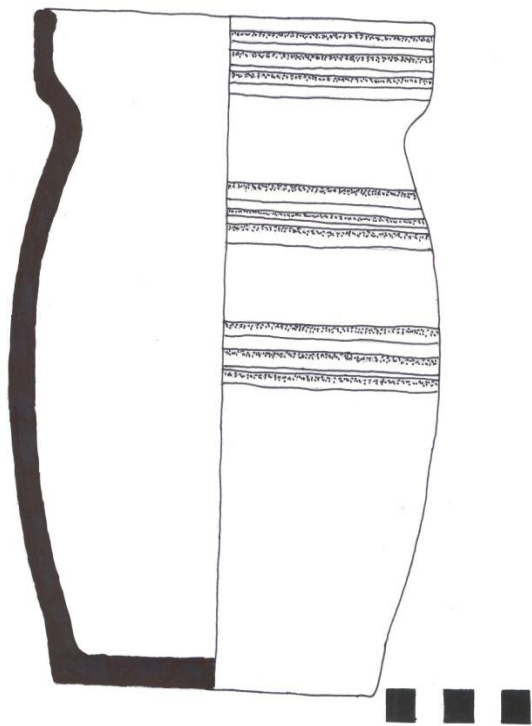
A4578

A144

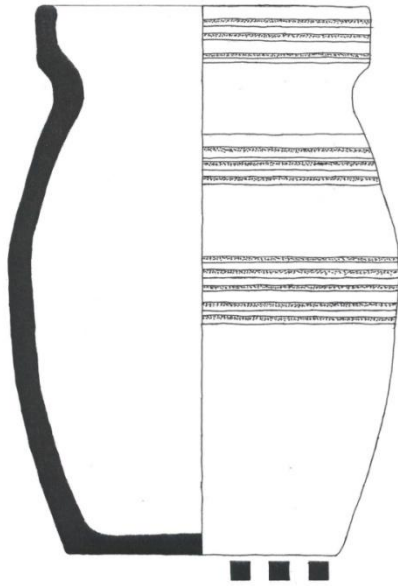

A4582

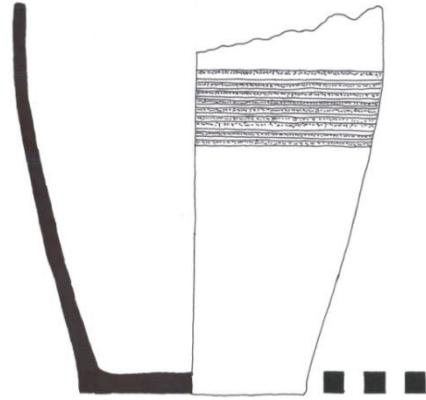

A4581

Tab. 4

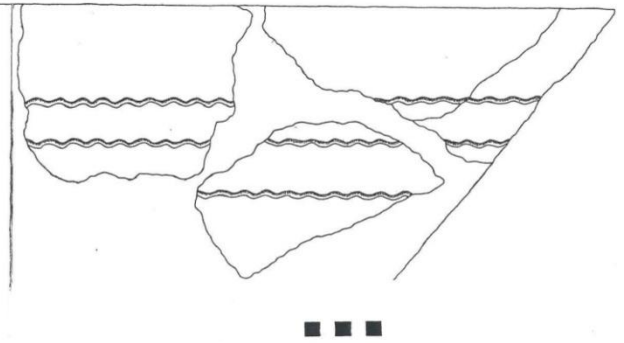
A4579

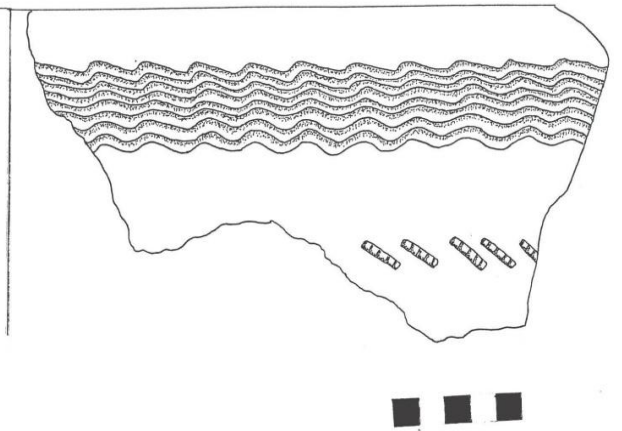
A10770

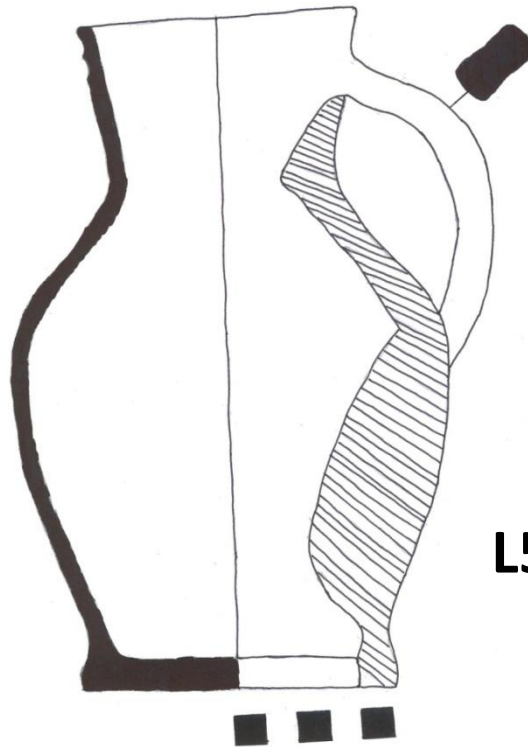
A4943

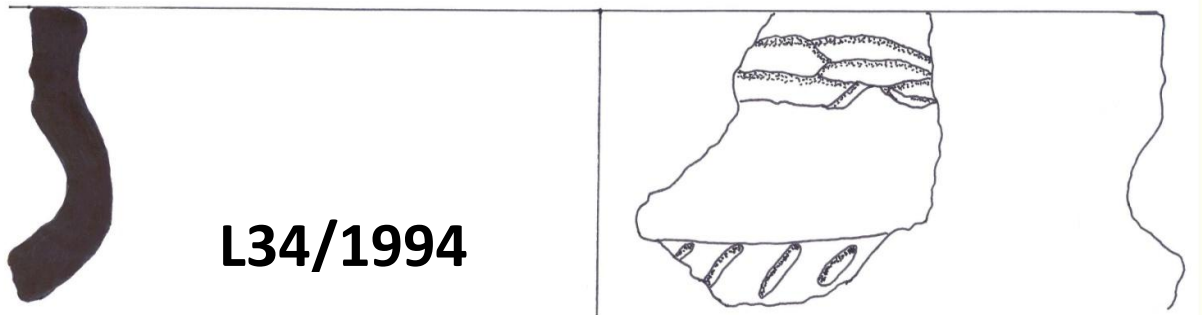
A4944

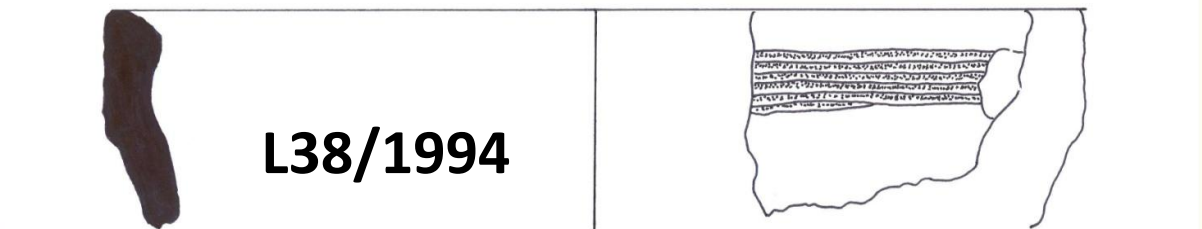
Tab. 5

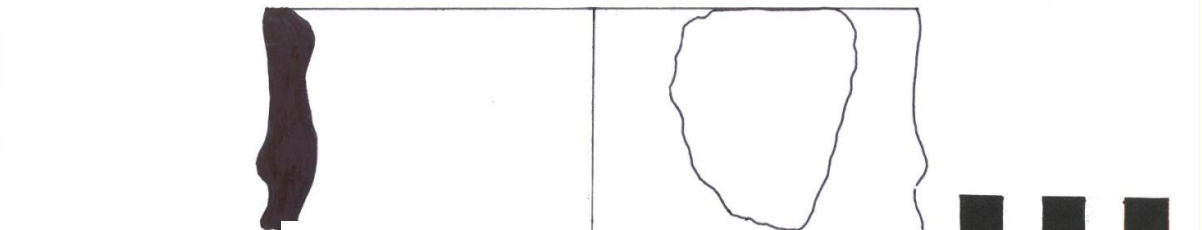
L52/1994

L34/1994

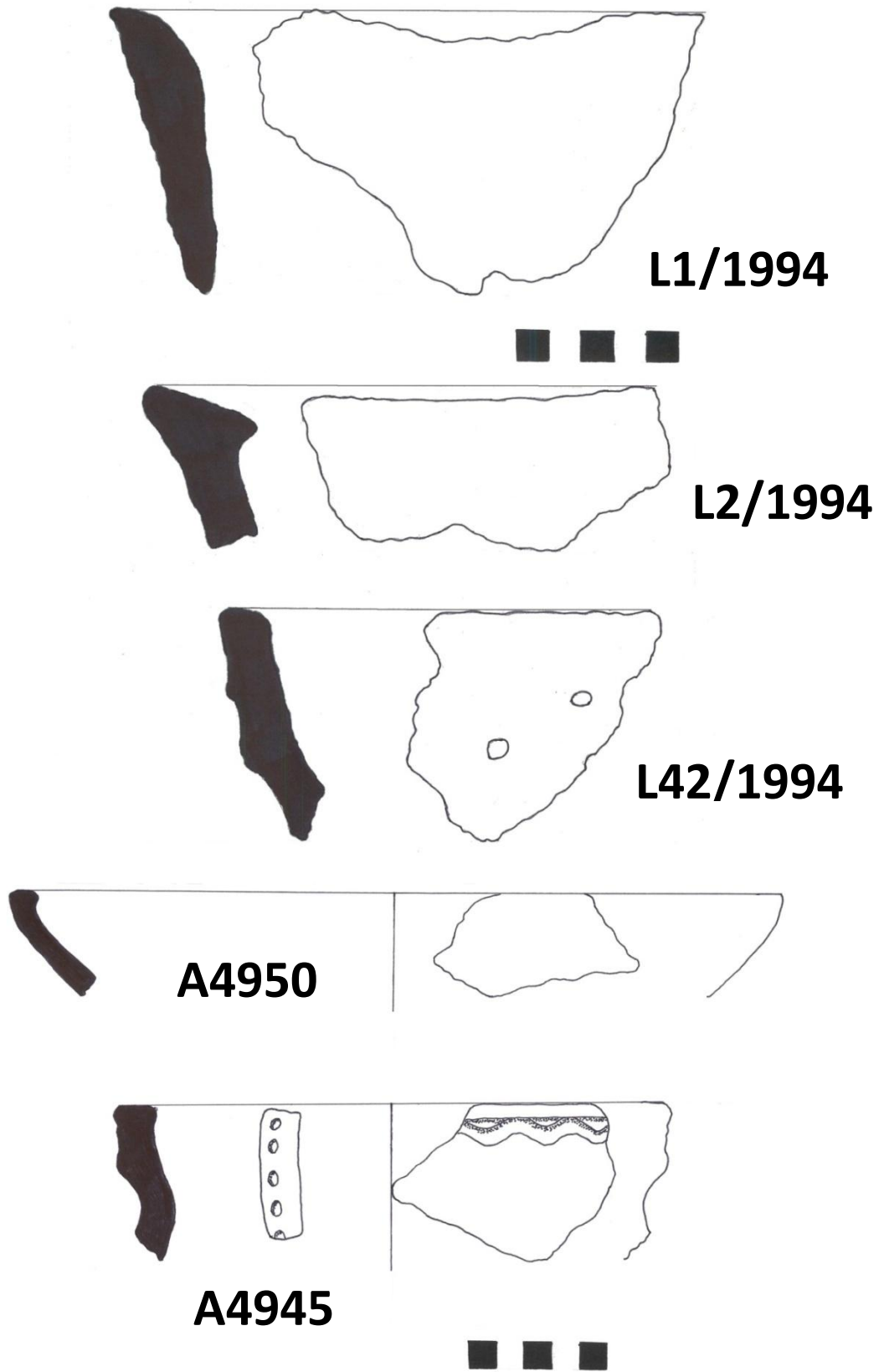

L38/1994

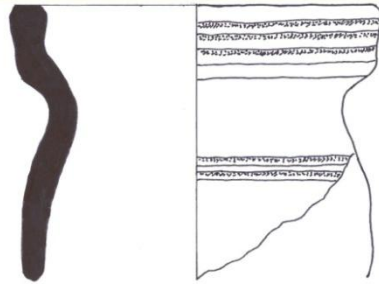
P56/1994

Tab. 6

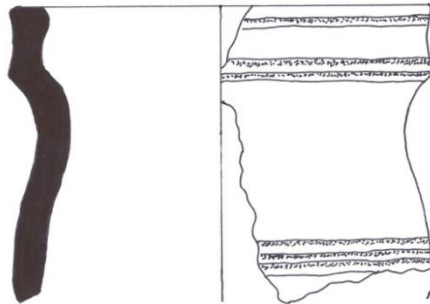

Tab. 7

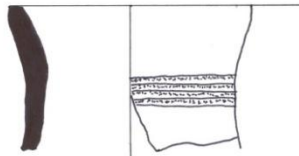
A10764

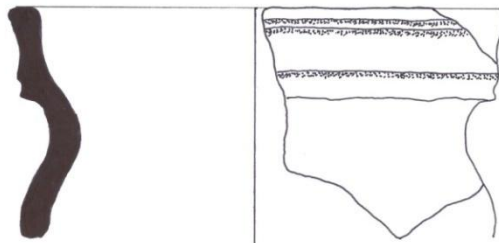
A10765

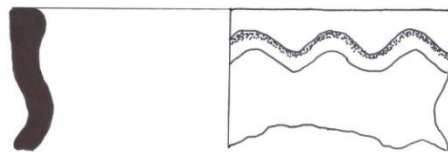
A10769

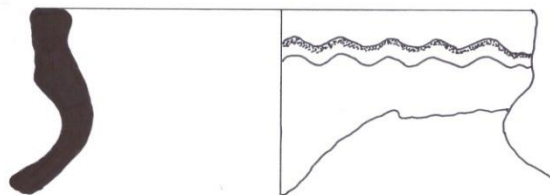
A10766

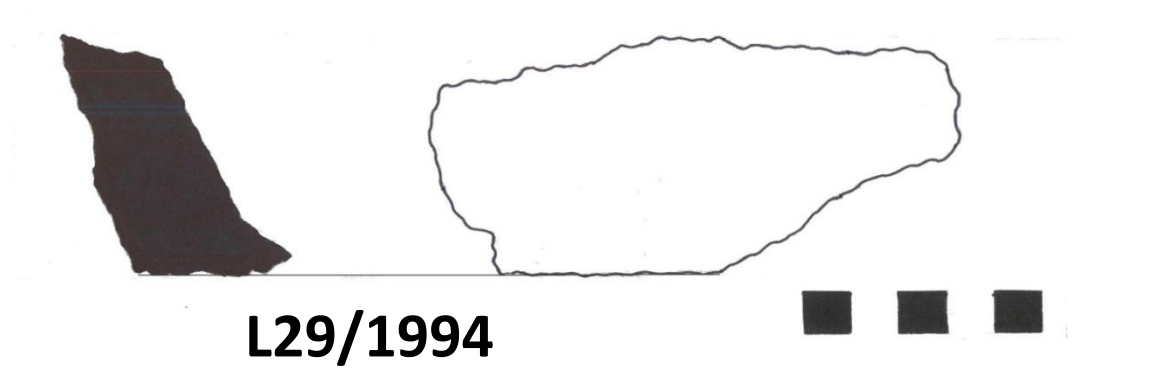
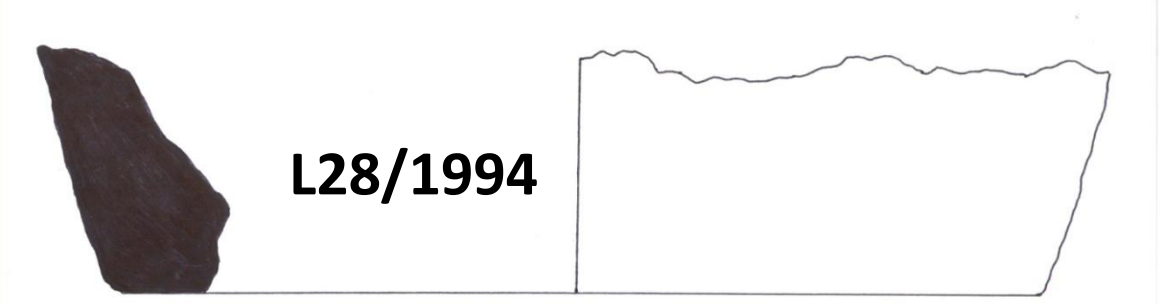
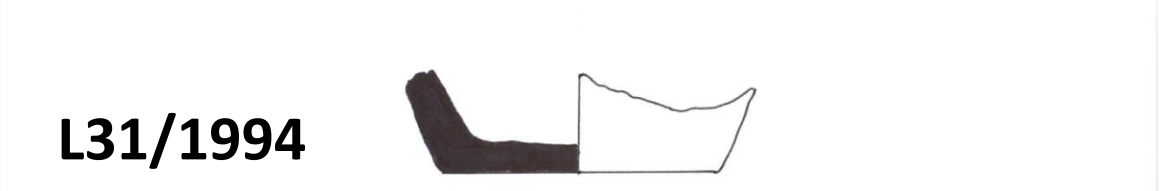
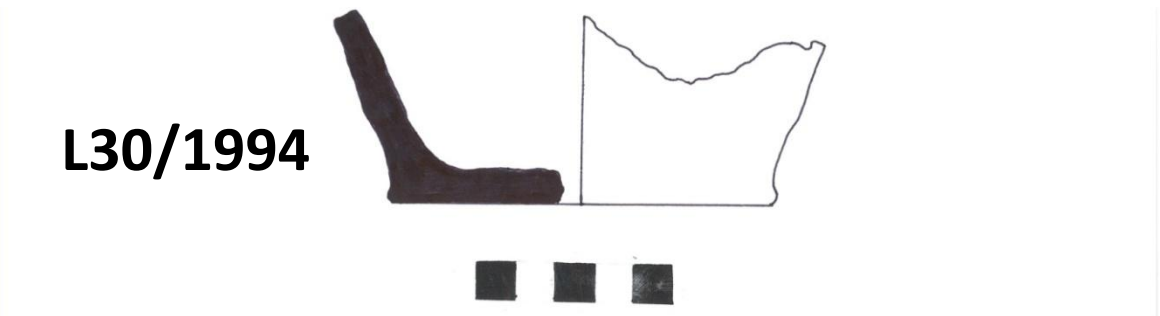
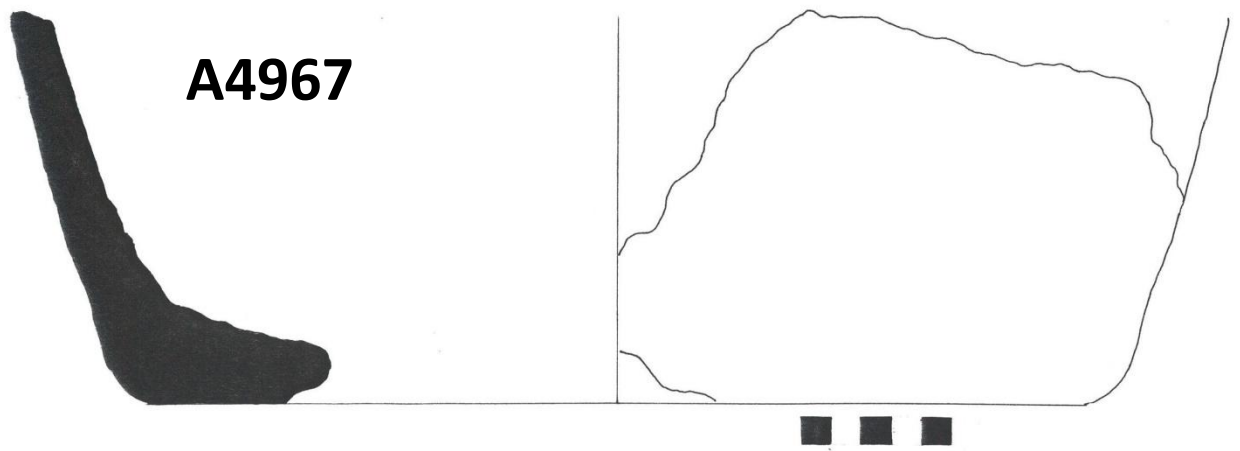
A10763

A10768

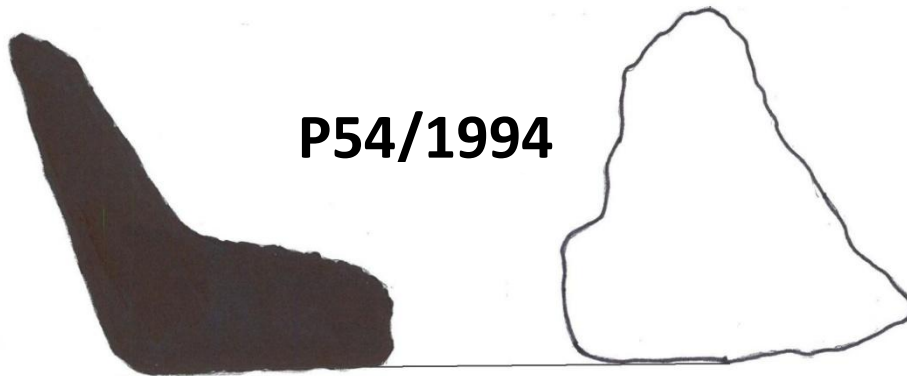
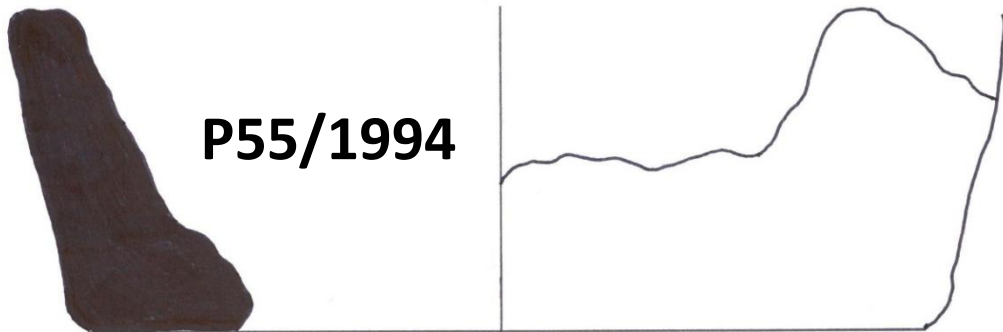
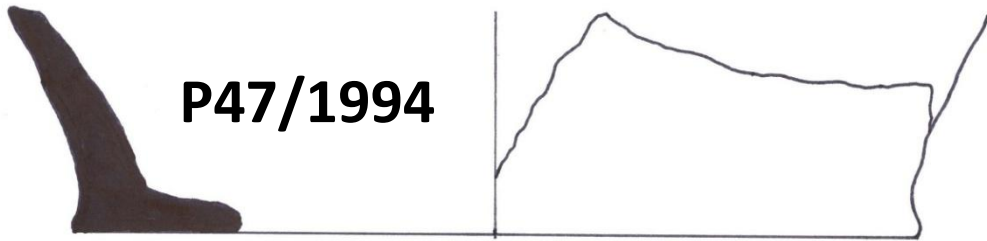
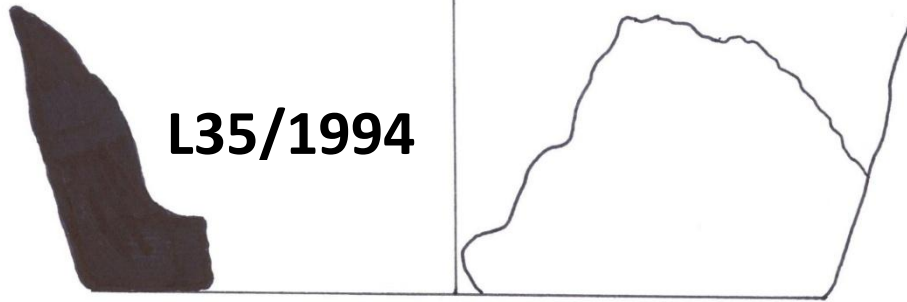

Tab. 8

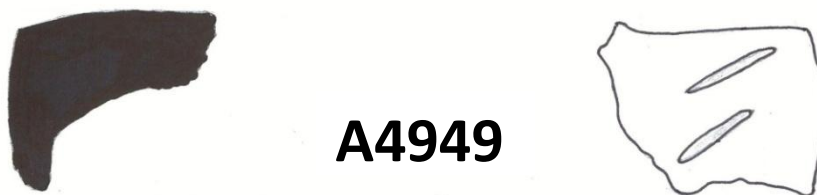
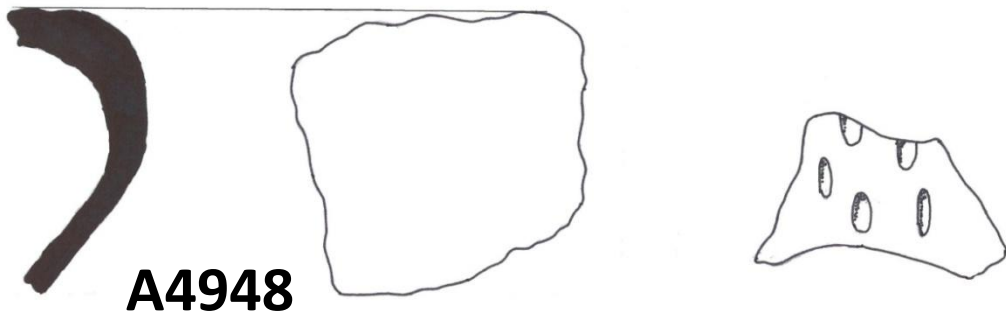
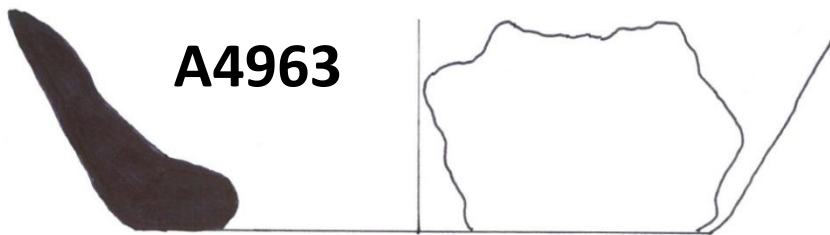
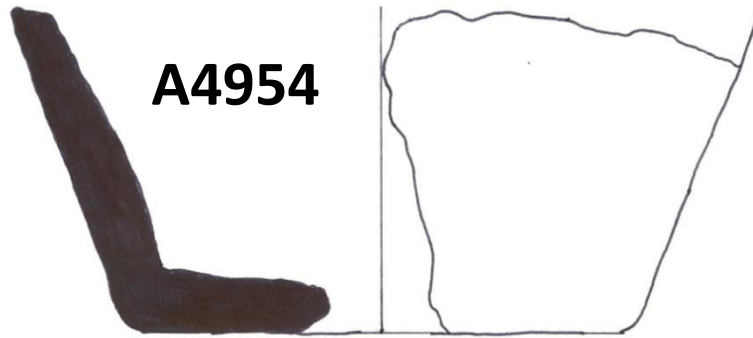

Tab. 9

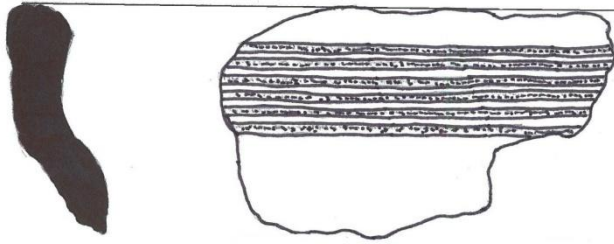

Tab. 10

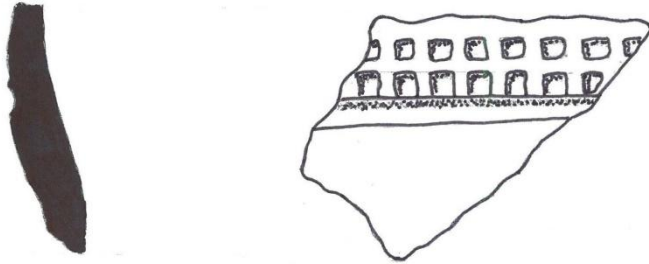

Tab. 11

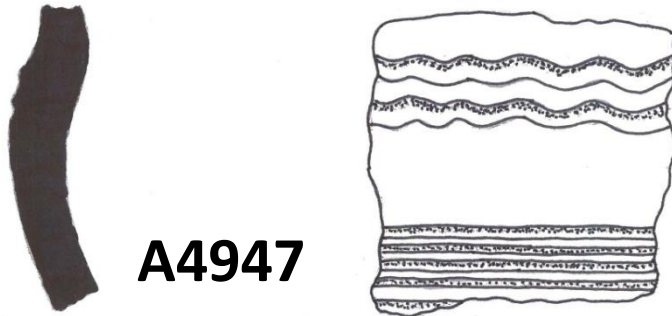
A4946

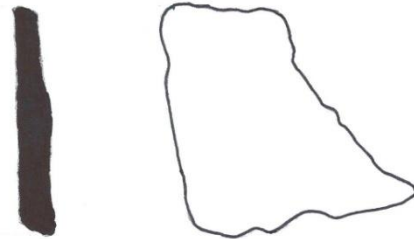
A4965

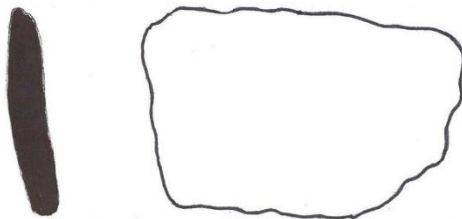
A4947

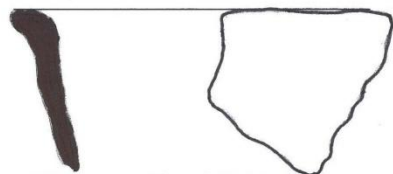
A4956

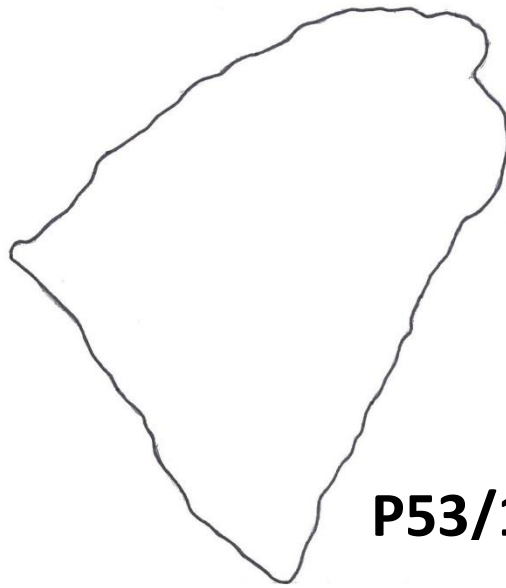
A4958

A4951

Tab. 12

P53/1994

P50/1994

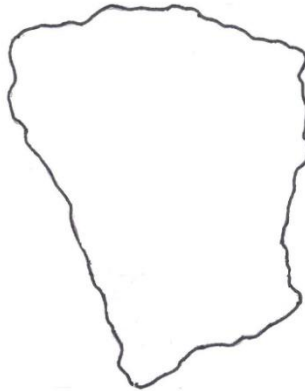
P51/1994

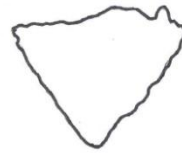
K49/1994

Tab. 13

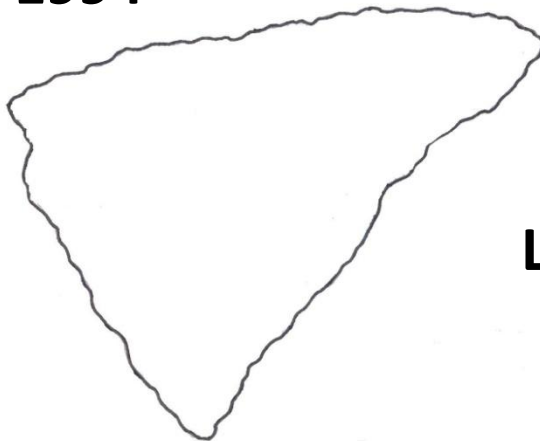

L3/1994

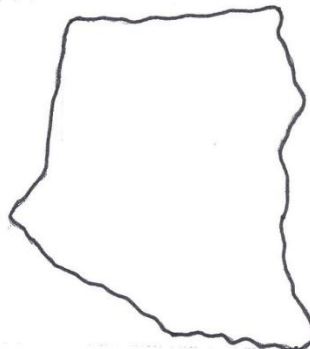

L5/1994

L4/1994

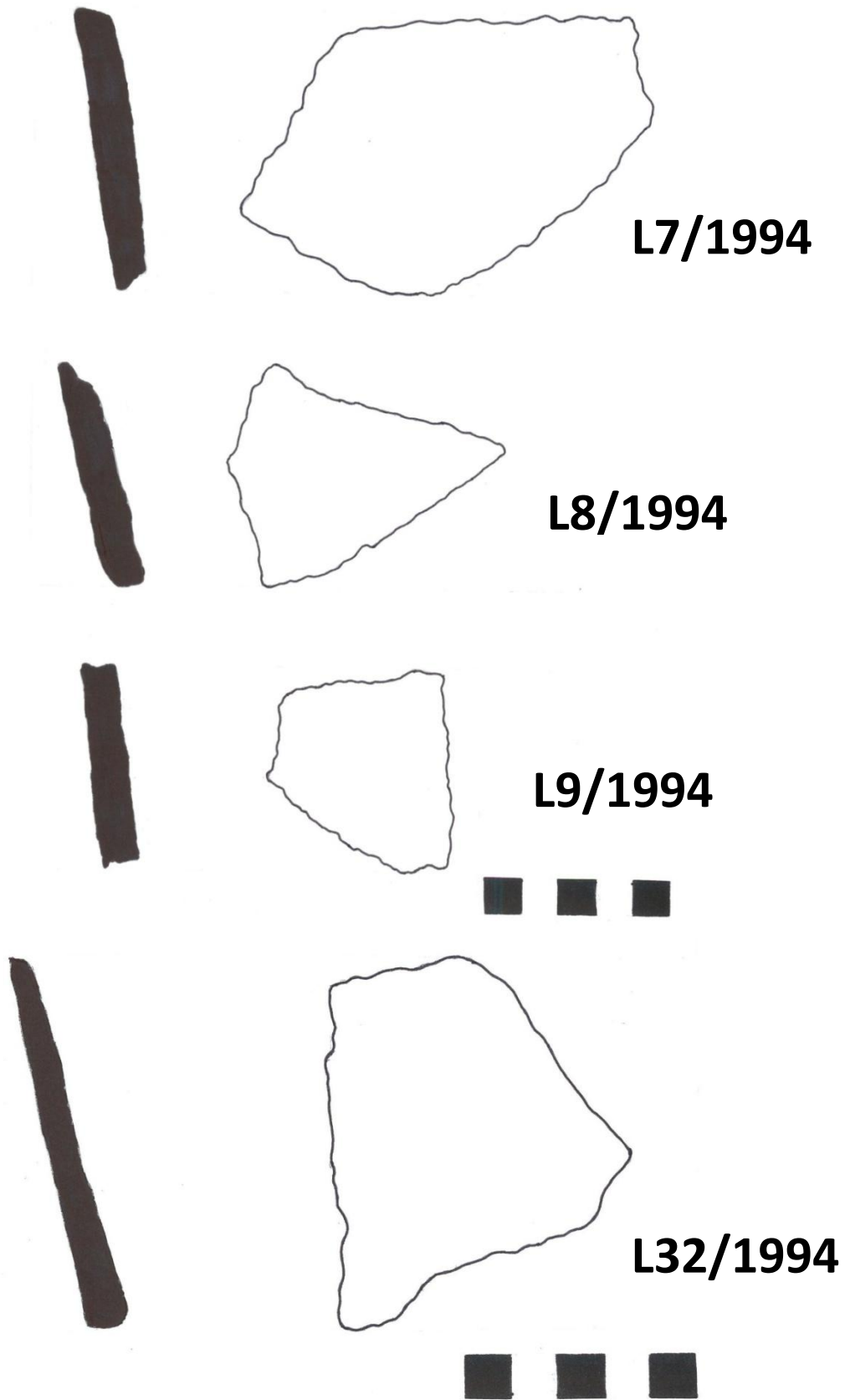

L6/1994

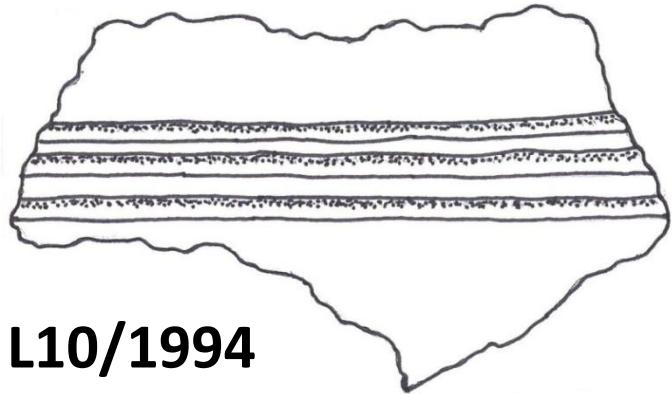

L33/1994

Tab. 14

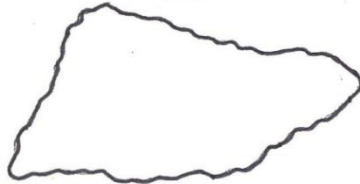
Tab. 15

L10/1994

L11/1994

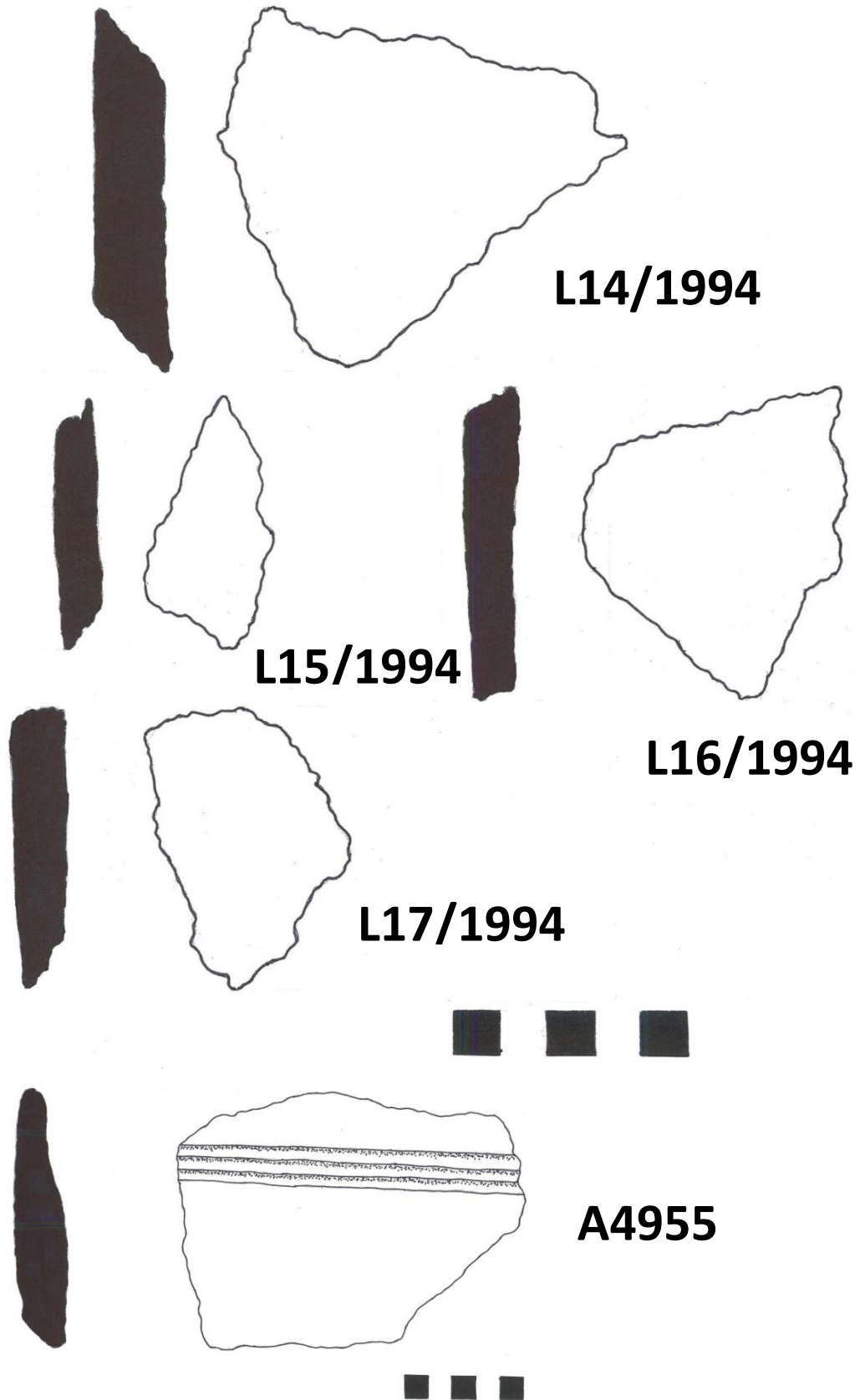
L12/1994

L13/1994

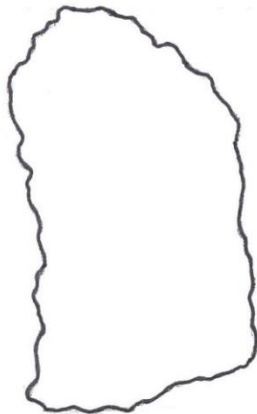

Tab. 16

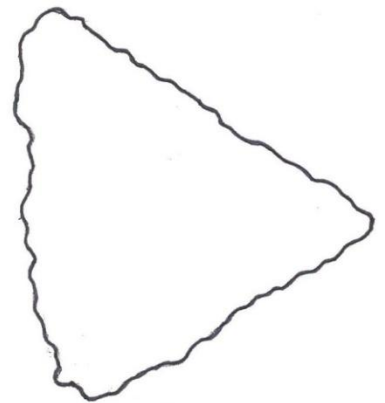

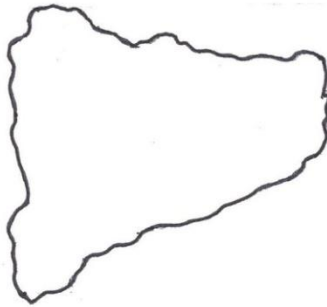
Tab. 17

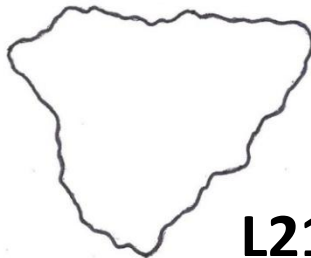
L18/1994

L19/199

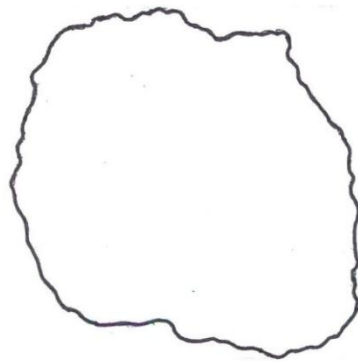
L20/1994

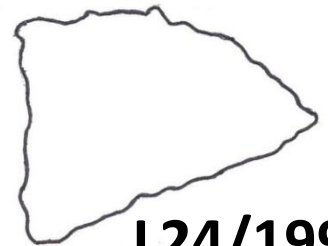
L21/1994

L22/1994

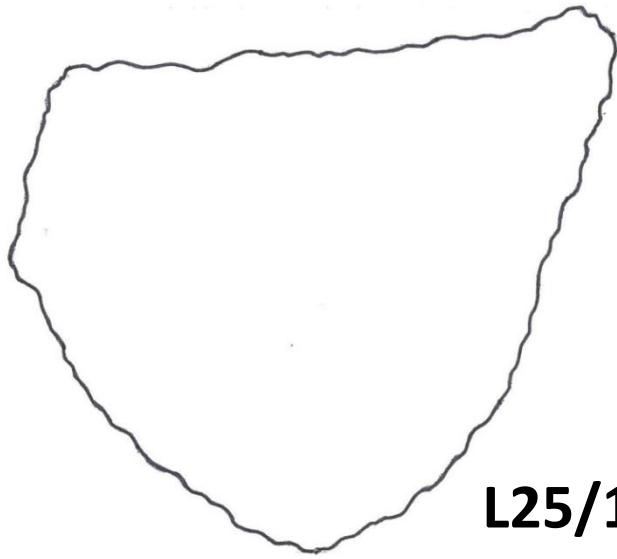
L23/1994

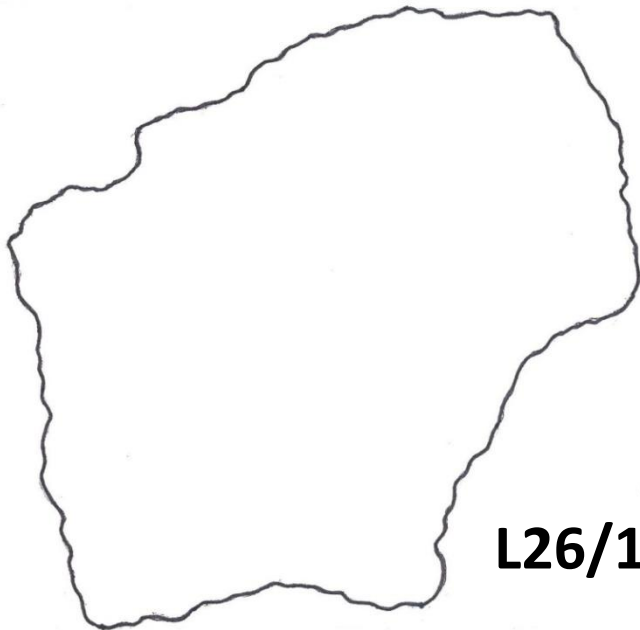
L24/1994

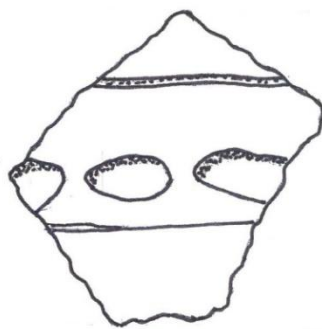
Tab. 18

L25/1994

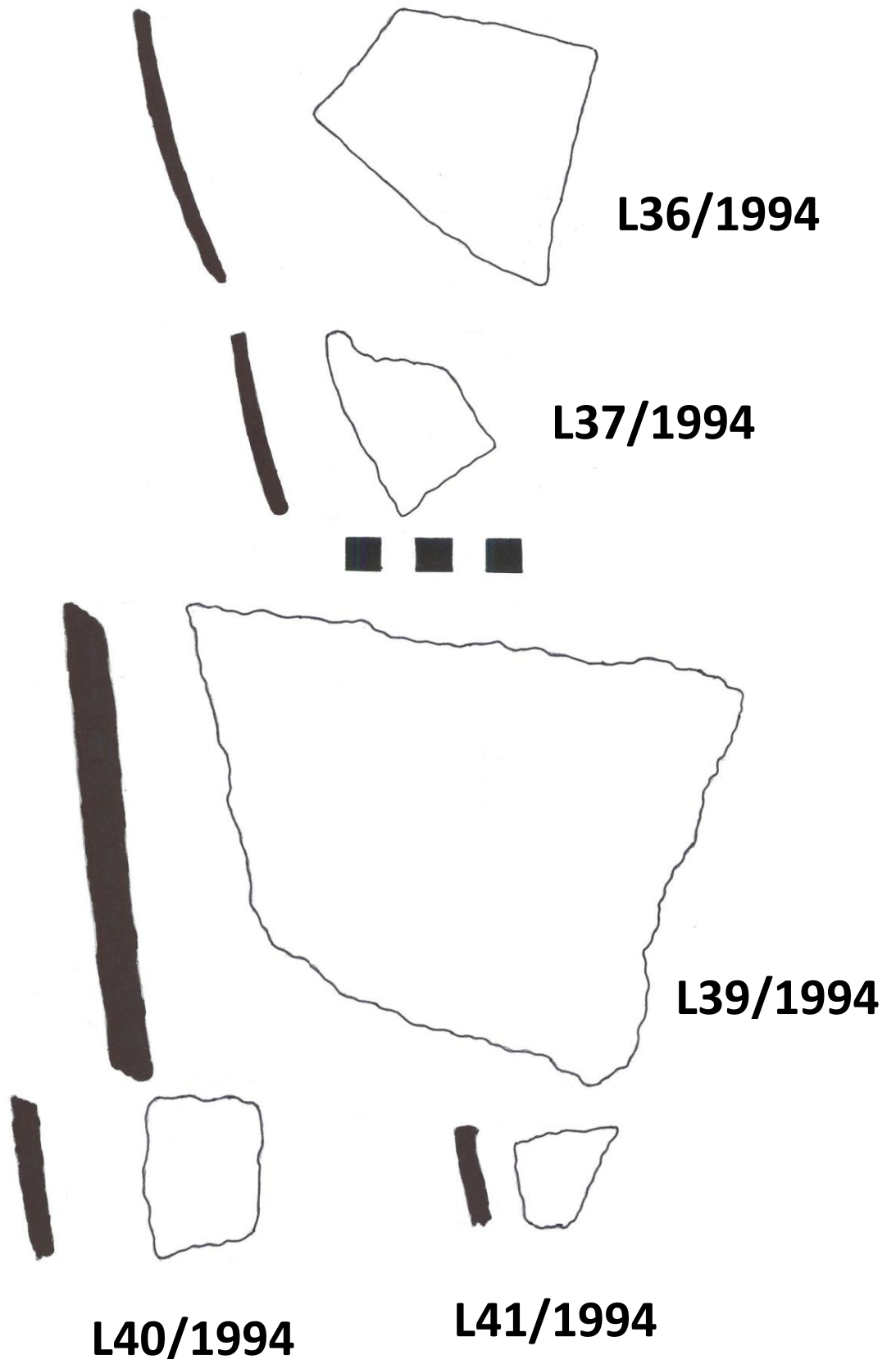
L26/1994

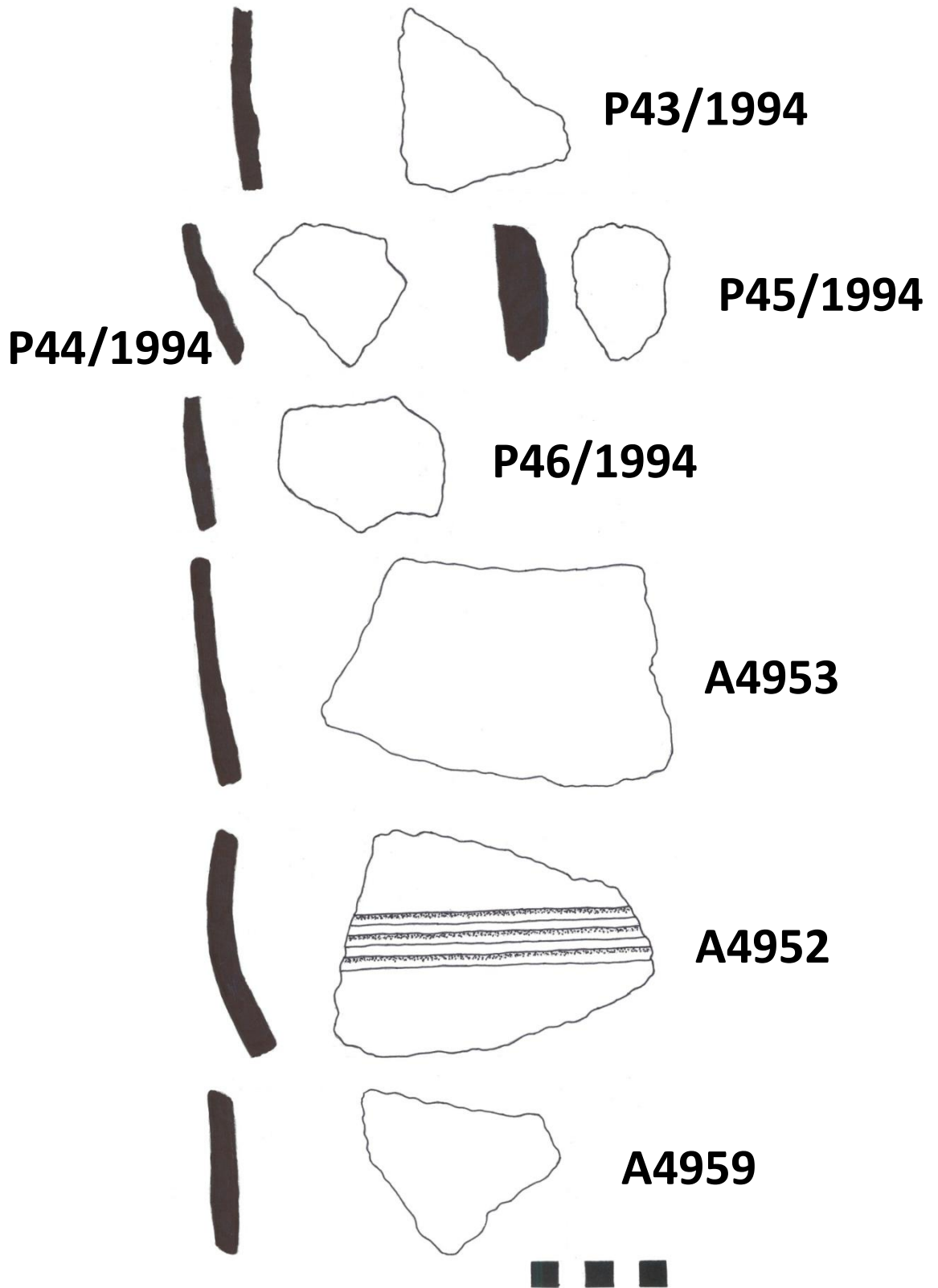
L27/1994

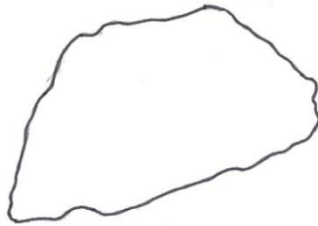
Tab. 19

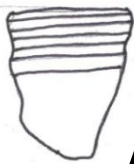
Tab. 20

Tab. 21

A49772

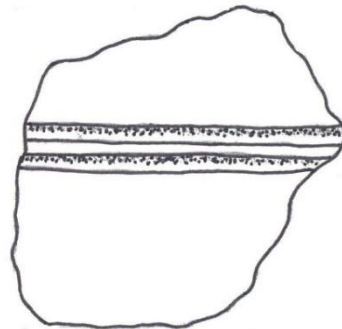

A49771

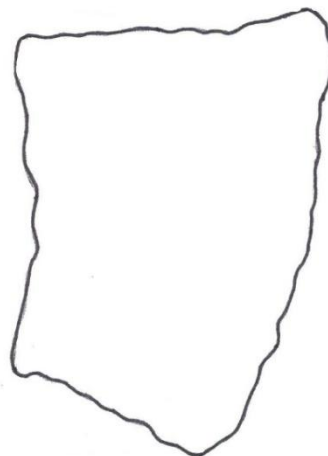
A49769

A49770

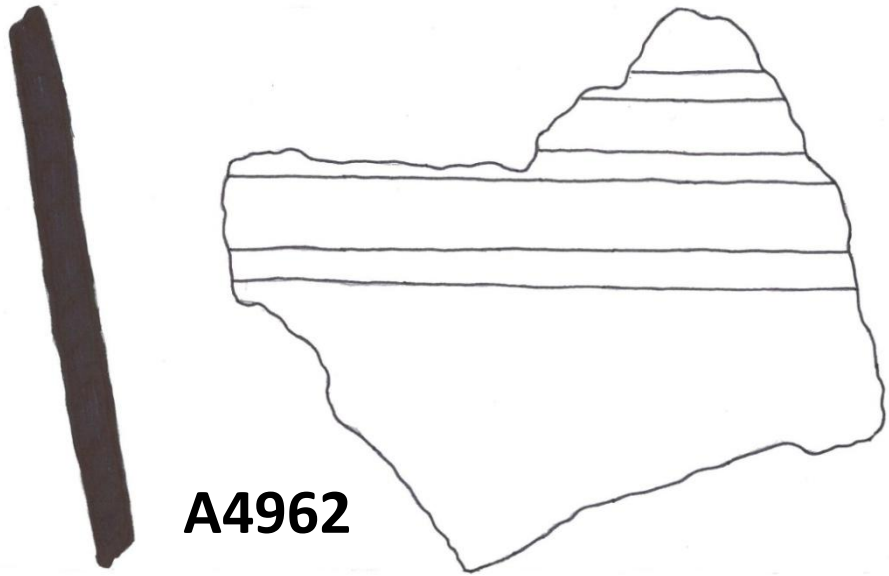

A4966

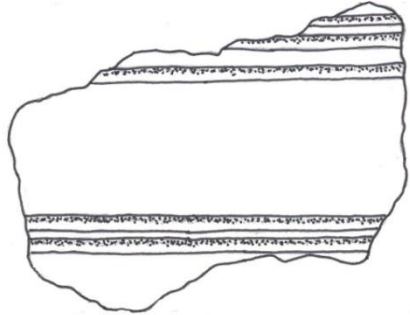

A4964

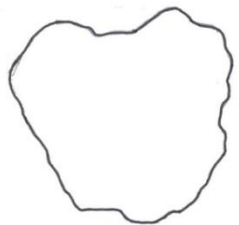
Tab. 22

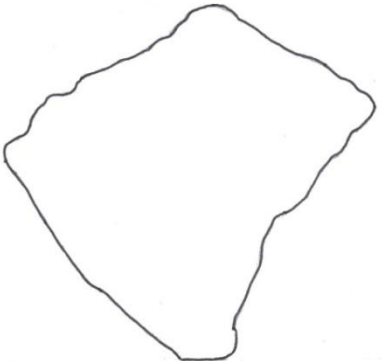
A4962

A4957

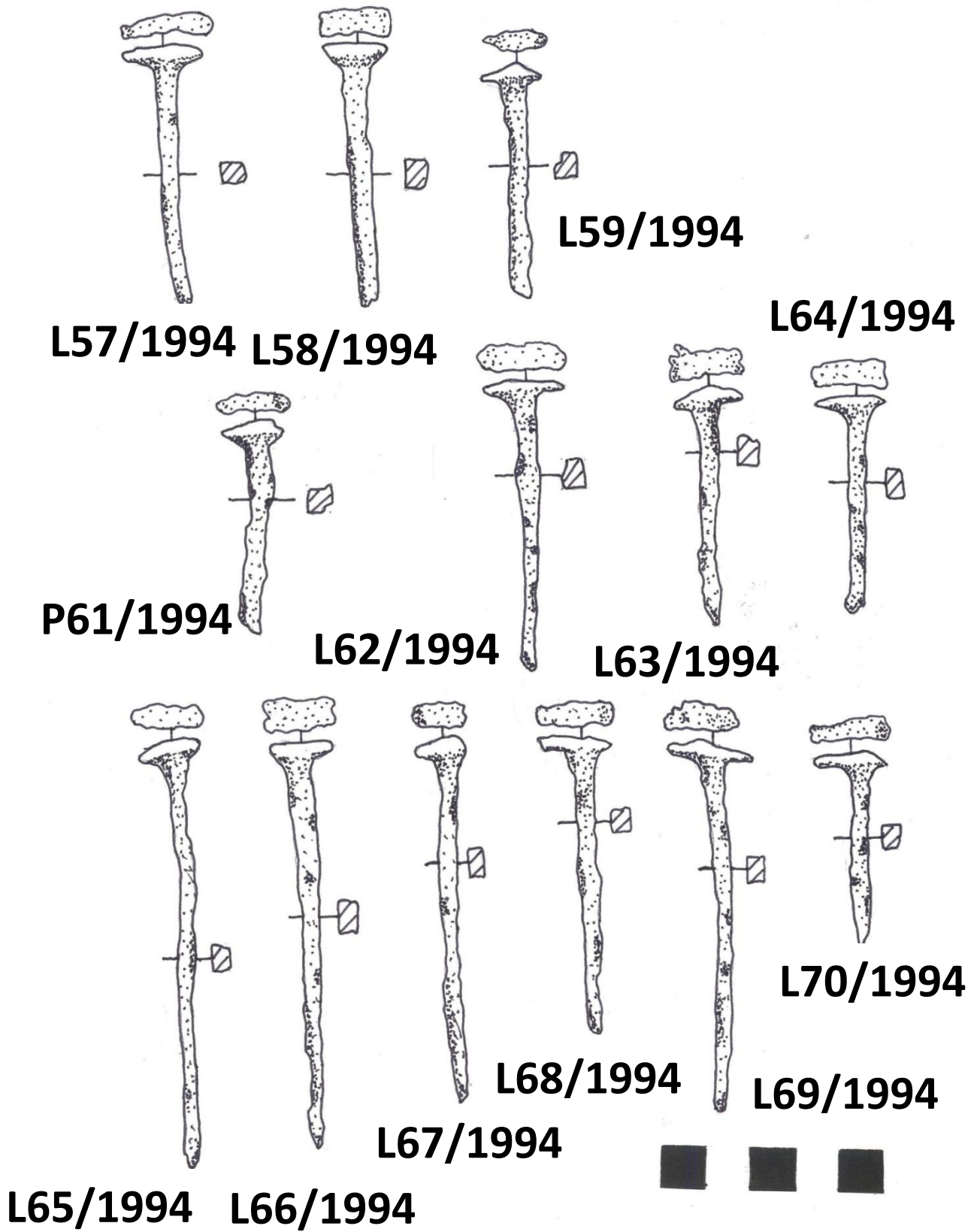
A4960

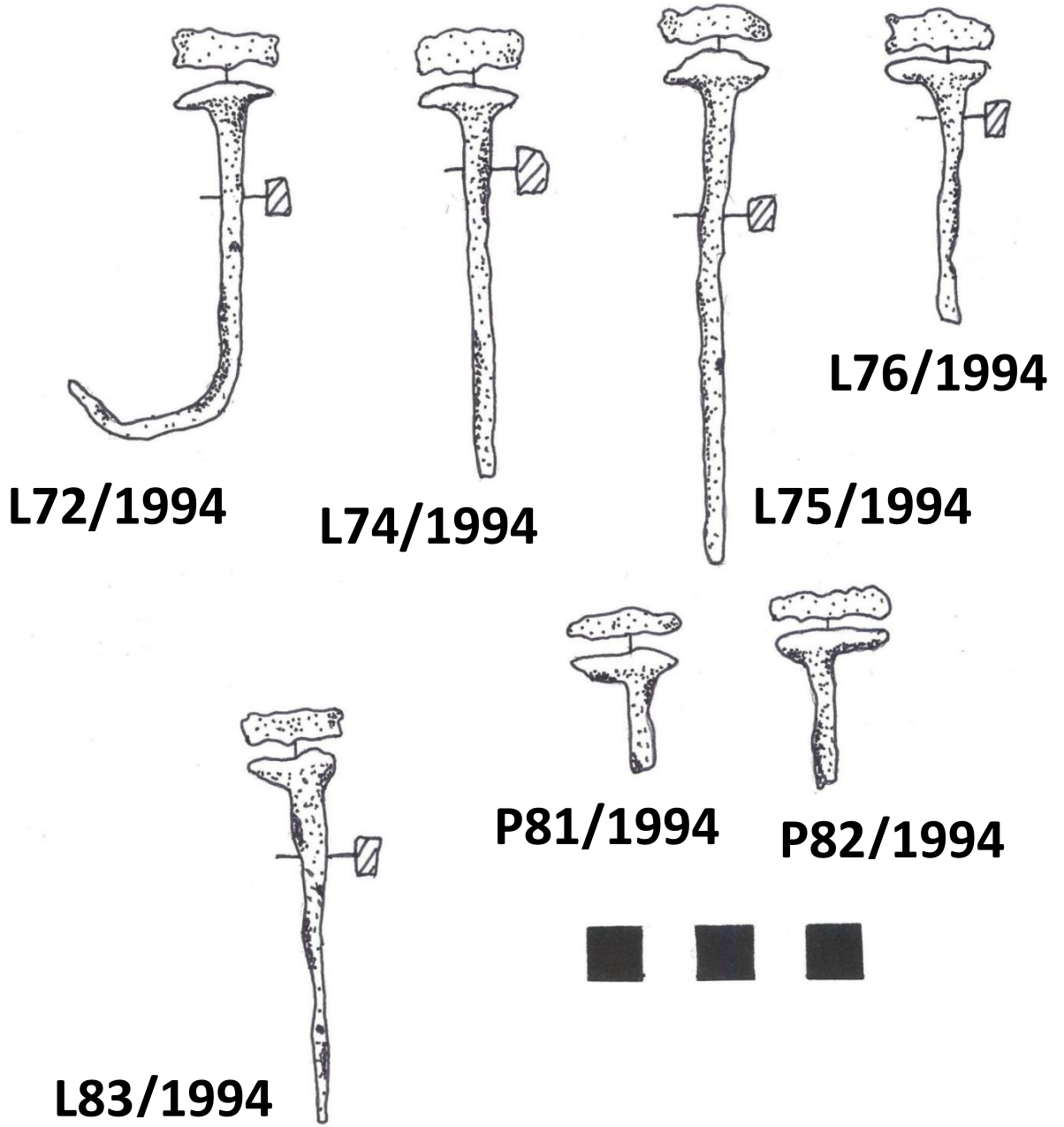
A4961

Tab. 23

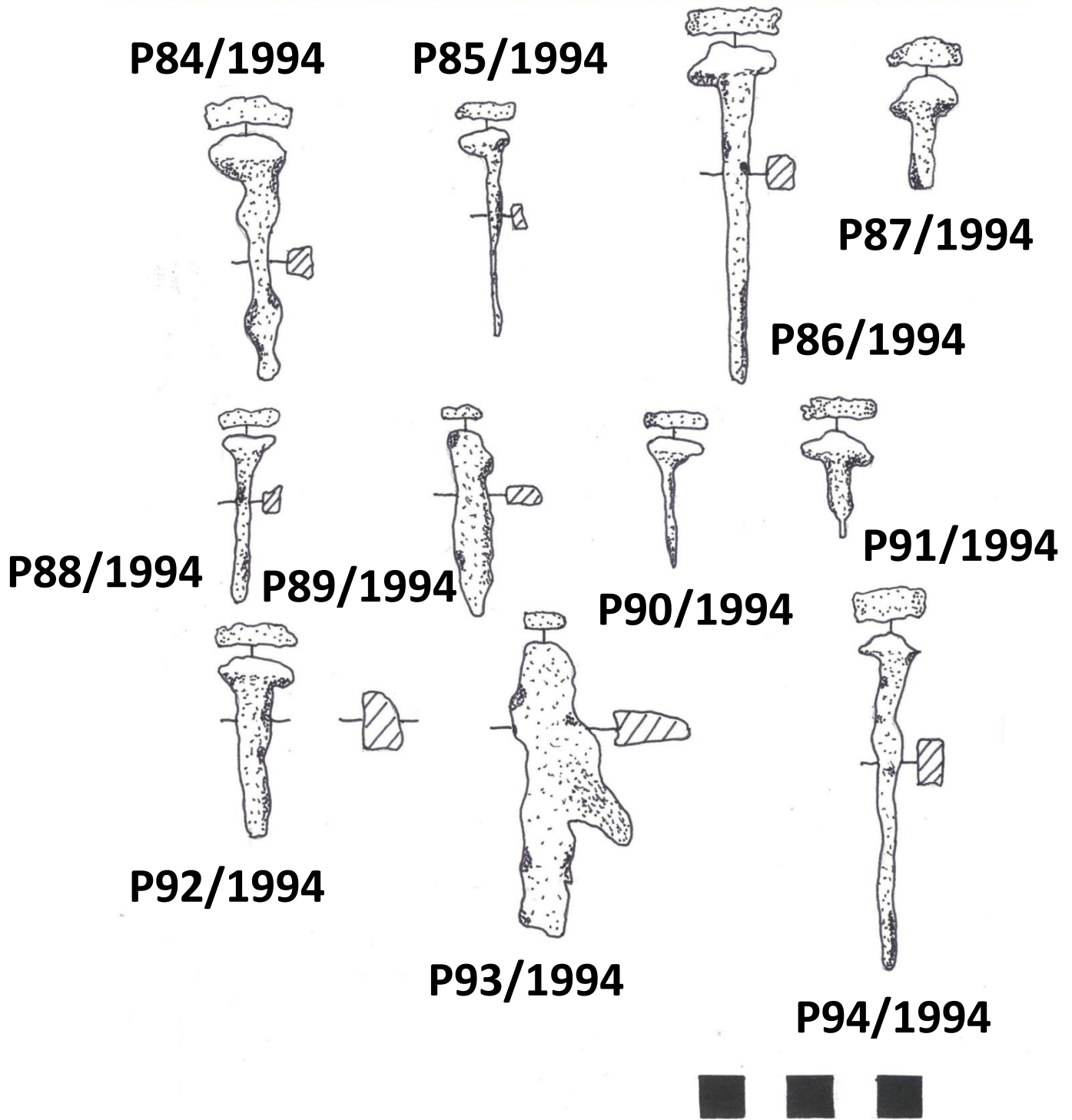

Tab. 24

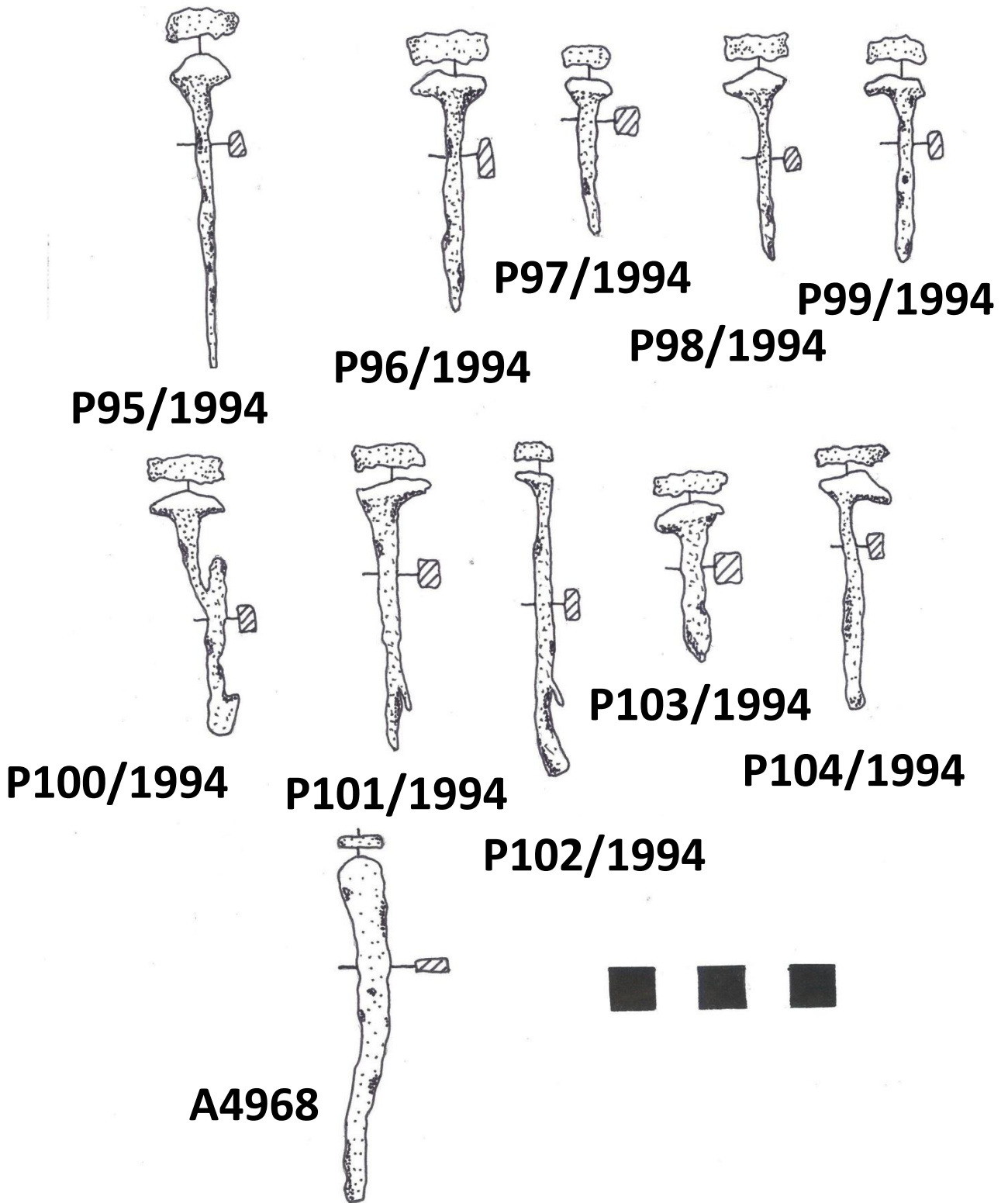

Tab. 25

Tab. 26

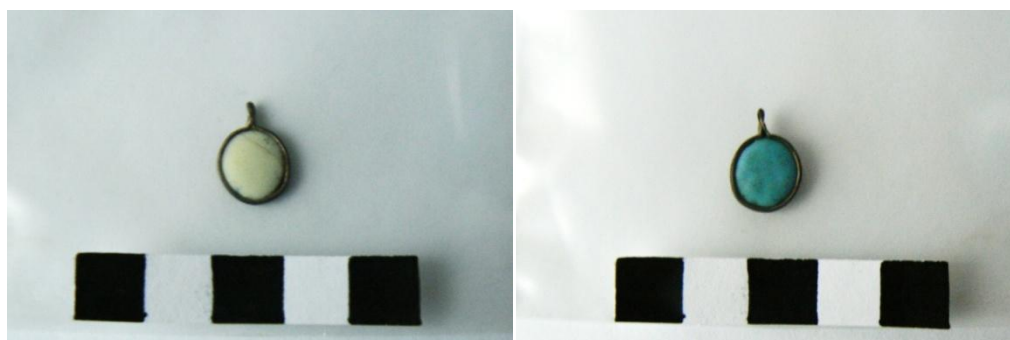
Obr. 1: Železný plíšek (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 2: Hřeby s velmi slabým jádrem (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 3: Sklo (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 4, Obr. 5: Medailon (foto Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 6: Kámen s brilantovým brusem (foto Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 7: Dřevo (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 8: Drátěné ozdoby (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 9: Kost (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 10: Měděné spirálovité ozdoby (foto: Martin Chalánek 6. 12. 2013)

Obr. 11: Kosti (foto Martin Chalánek 5. 3. 2014)

Obr. 12: Nádoby z líšnické tvrže (foto: Martin Chalánek 5. 3. 2014)

Obr. 13, Obr. 14: Podkovy z Líšnice (foto: Martin Chalánek 18. 12. 2012)

Obr. 15: Přezka z Líšnice (foto: Martin Chalánek 18. 12. 2012)

Obr. 16: Nádoaba A4580 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)

Obr. 17: Hrot šípu H4262 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)

Obr. 18: Podkova H4263 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)

Obr. 19: Železný meč H4264 (foto: Mgr. Jakub Halama Ph.D. 5. 3. 2014)

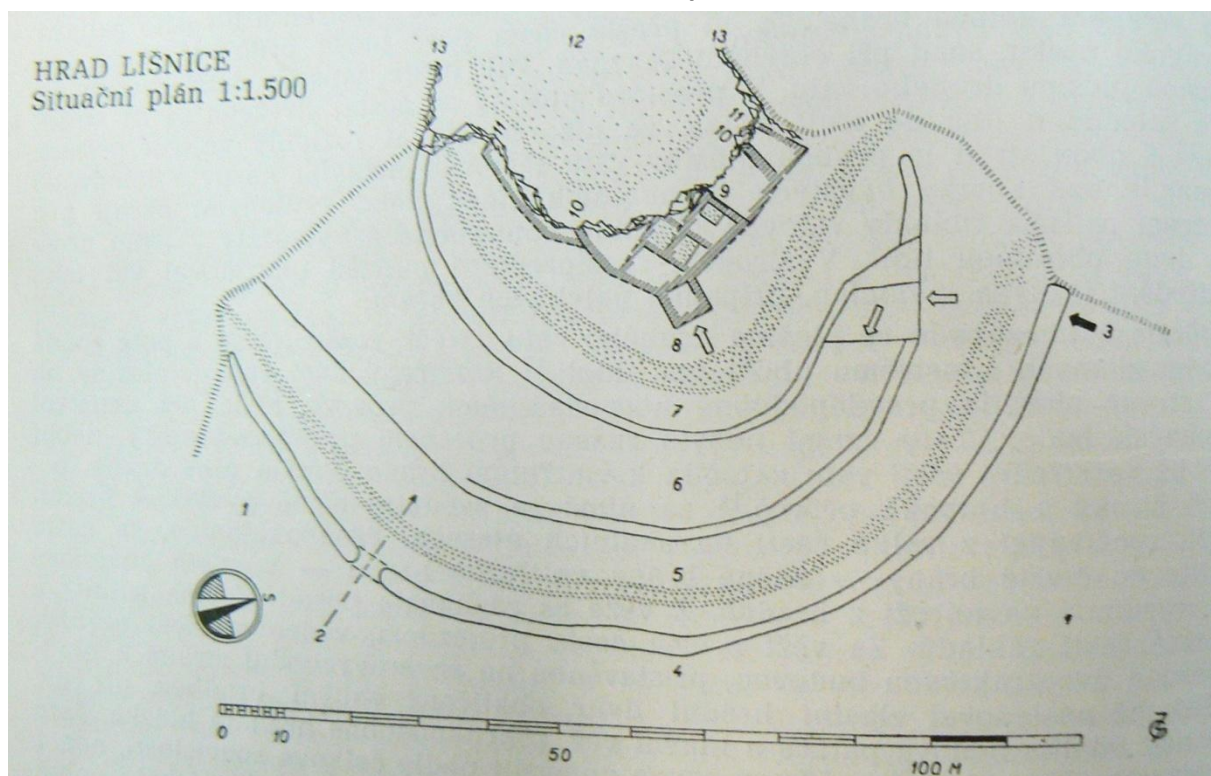

Obr. 20: Železný ježek H4261 (foto: Martin Chalánek 12. 3. 2014)

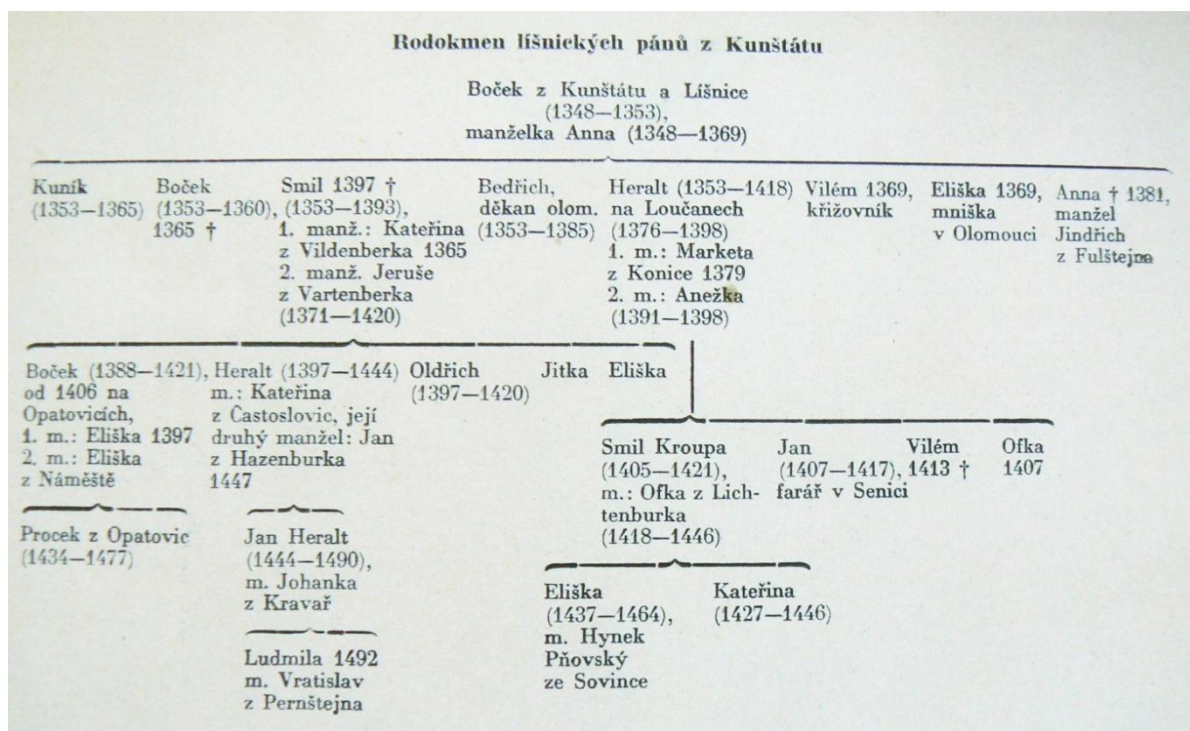

Obr. 21: Kostel Všech svatých ve Vyšehorkách (foto: Martin Chalánek 13. 4. 2014)

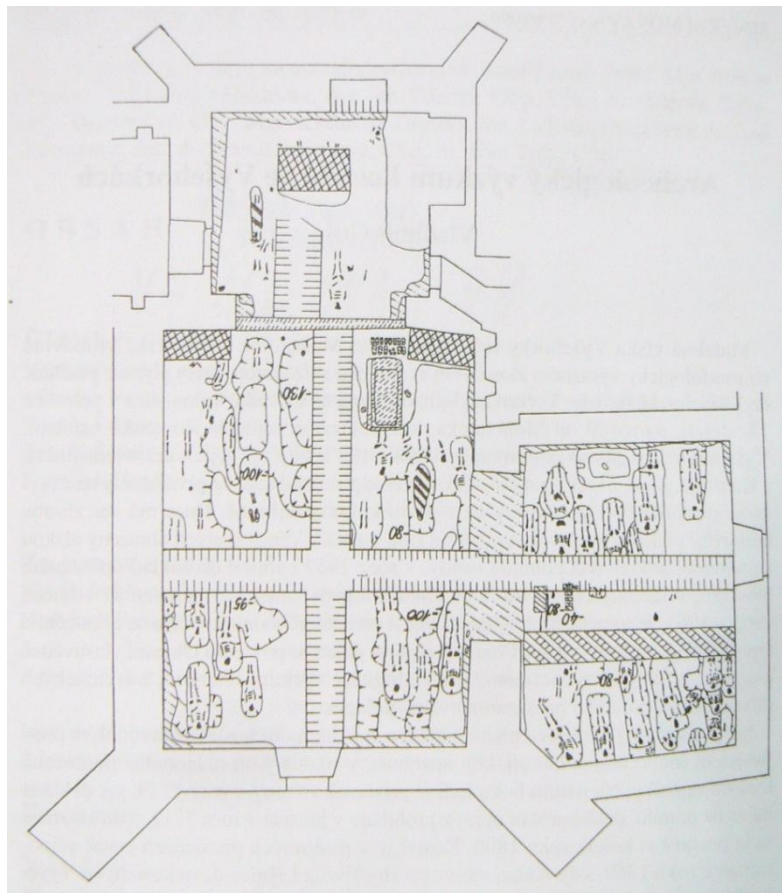

Obr. 22: Plán lišnické tvrze (Gardavský 1962, 12)

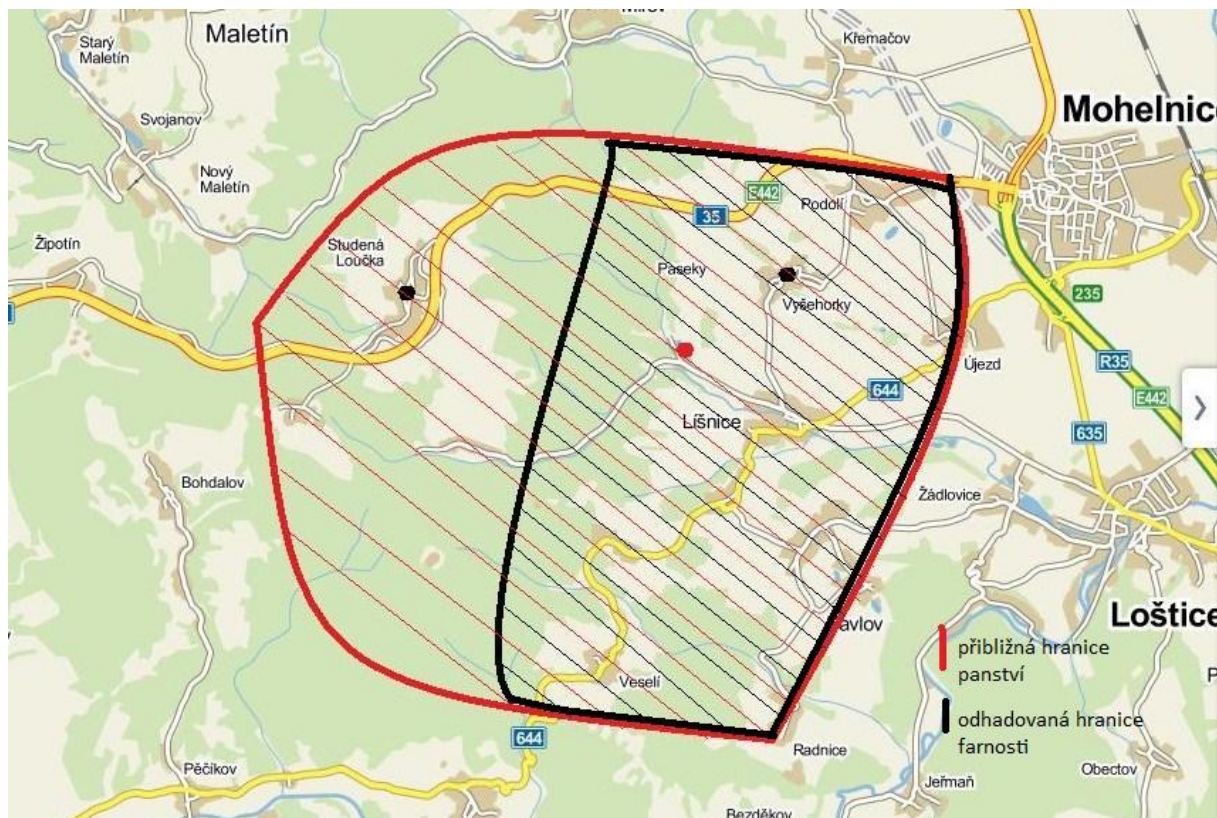

Obr. 23: Rodokmen pánů z Kunštátu a Lišnice (Březina 1963, 220)

Obr. 24: Půdorys vyšehorského kostela (Goš 1999, 4)

Obr. 25: Přibližná hranice lišnického panství a odhadovaná hranice vyšehorské farnosti v polovině čtrnáctého století
<http://mapy.cz/zakladni?x=16.8468816&y=49.7565487&z=11>